

ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ(ರಿ.)

#43/13, 2ನೇ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, 5ನೇ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆ, ಮೌಂಟ್‌ಜಾಯ್ ಬಡಾವಣೆ, ಹನುಮಂತನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560019.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಮ್ಮೇಳನ-೨೦೧೬

ಇತಿಹಾಸ ವಿಚಾರಸಂಕರಣ

ಪ್ರವರಣೆ ಪತ್ರ

ಕ್ರಿ.ನಂ./ಶ್ರೀ/ಡಾ/ **ಬಿ.ಸಿ.ರಾಜ್** ಅವರು ದಿನಾಂಕ

22, 23, ಮತ್ತು 24ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 2016ರಂದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ

ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿಯ 30ನೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ

ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ **“ನಿರಾಸುರಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬದುಕು
ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ”**.

ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಬಗೆಗೆ ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಡಾ. ದೇವರಕೊಂಡಾಳಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ(ರಿ.)

ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ

ಸಂಪುಟ
೩೨

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ದೇವರಕೊಂಡಾರೆಡ್ಡಿ
ಪ್ರೊ. ಜಿ.ಕೆ. ದೇವರಾಜಸ್ವಾಮಿ

KARNATAKA SAHASRA AKADEMI
ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಸ್ರಾಕಾಡೆಮಿ

೨೦೦೭

ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ (ರಿ.), ಬೆಂಗಳೂರು

ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ(ರಿ.) ಬೆಂಗಳೂರು

ಸಹಯೋಗಿ

ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು, ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆ ಇಲಾಖೆ, ಮೈಸೂರು

ಕೋವಿ ಕೊತ್ತಲದ ಕಲ್ಲು ಕಿತ್ತರೆ
ಪ್ರಾಚೀನ ಪರಂಪರೆಯ ಪಂಚಾಂಗ ಕಿತ್ತಂತೆ

ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಣ್ಯಗಳ ನಾಶ
ಇತಿಹಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ನಾಶ

ಪ್ರಾಚೀನ ಚರ್ಚ್, ಮನೀದಿ, ಗುಡಿ
ನಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಭವ್ಯ ಮುಡಿ

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪರಂಪರೆ ಉಳಿಸಿ

ತಾಳೆ ಹೊತ್ತಗೆಯ ರಕ್ಷಣೆ, ಹಳೆಯ
ಪರಂಪರೆ ಮೋಷಣೆ

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪರಂಪರೆ ಉಳಿಸಿ ಭಿತ್ತಿ ಪತ್ರ - 2017

E-mail : karnatakaitihasaacademy25@gmail.com
web : www.karnatakaitihasaacademy.org

ISBN : 978-81-921255-7-2

9 788192 125572

ITIHAASA DARŚANA - Volume 32 / 2017

The Volume of the Scholarly papers presented and the General body
Proceedings of the 30th Annual Conference of

The Karnataka Itihasa Academy (Regd.,)

held at Kannada Samshodana Samite, Karnataka University, Dharmwad
on 22nd, 23rd & 24th October 2016

ಪುಟಗಳು : ೬೩೨ + xxxvi + Col, Photos XII

Pages : 632 + xxxvi + Co, Photos XII

© Authors. ಆಯಾ ಲೇಖಕರದು

Edited by : Dr. Devarakondareddy

Prof. G.K. Devarajaswamy

Published by : Secretary

Karnataka Itihasa Academy (Regd.,)

43/13, Mathru Krupa, 2nd Floor, 2nd Main Road

5th Cross, Mount Joy Extension, Hanumanthanagar, Bangalore - 560 019.

e-mail : karnatakaitihasaacademy25@gmail.com

Web : www.karnatakaitihasaacademy.org

Price : ₹ 750

ಬೆಲೆ : ₹ ೭೫೦

ಅಧಿಕರಣ : ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಾಚೀನತನ, ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಕರಂಕರೆ ಇಲಾಖೆ,
ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ರಂಭಾಪುರಿ ವೀರಸಂಹಾಸನ ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನ ಬೀಡು, ಹಾಳೇಕೋಟೆ.

ISBN No. 978-81-921255-7-2

Printed at

 ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮುದ್ರಣಾಲಯ
LAKSHMI MUDRANALAYA Bangalore
ISO 9001-2000

ಚಾಪರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-೧೮

ದೂರವಾಣಿ : ೨೬೬೧ ೩೧೨೩, ೨೬೬೧ ೮೮೫೨

೪೭.	ಕಾರಗಹಳ್ಳಿ ಕಾಳಗ ಹಲವು ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳು	ಡಾ. ಟಿ.ಎಲ್. ಜಗದೀಶ	೨೨೦
೪೮.	ಹೂವಿನಹಡಗಲಿ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ತೋಟದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು	ಡಾ. ಎ. ನಾಗವೇಣಿ	೨೨೪
೪೯.	ಕುರುಬರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಗ್ರಾಮನಾಮಗಳು	ಡಾ. ಎಫ್. ಟಿ. ಹಳ್ಳಿಕೇರಿ	೨೨೯
೫೦.	ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಜೈನಾಚಾರ್ಯರುಗಳು	ರೂಪೇಶ್‌ಕುಮಾರ್ ಹೆಚ್.ಎಲ್.	೨೩೨
೫೧.	ಹೂಲಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು	ಡಾ. ಕೆ.ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ	೨೩೯
೫೨.	ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ತೆರಿಗೆ	ರಂಜಿತಾ ಆರ್.	೨೪೪
೫೩.	ಮುಳಗುಂದ ನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಖಿಕಾರರು	ಡಾ. ಬಿ. ಸುರೇಶ	೨೪೯
೫೪.	ನಾಗಮಂಗಲ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಕೆರೆ-ಕಟ್ಟಿಗಳು	ಡಾ. ಟಿ. ಉಮಾ	
		ಡಾ. ಜಿ. ಕರಿಯಪ್ಪ	೨೫೧
೫೫.	ಮಧ್ಯ ಮಲೆನಾಡಿನ ಶಾಸನೋಕ್ತ ವೃತ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮಗಳು (ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಕೊಪ್ಪ, ಶೃಂಗೇರಿ)	ಡಾ. ಕೆ.ಪಿ. ಪ್ರಕಾಶ	೨೫೫
೫೬.	ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣೇತರ ಕಾರ್ಯಗಳು	ವೈ. ಮದ್ದಾನಸ್ವಾಮಿ	೨೫೭
೫೭.	ಕುಂದಗೋಳ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳು	ಮಂಗಲಾ ಎಂ. ಗೌಡ	೨೬೧
೫೮.	ಗಜಮುಖಿ ಅರ್ಥಾಡ್ ಗಣೇಶಾಣಿ	ಸಿದ್ಧರಗಿರಿ ಓ.ಎಲ್. ಚಂದ್ರೇಗೌಡ	೨೬೬
೫೯.	ಮಹಿಳೆ ಆತ್ಮ ಬಲಿದಾನ : ಅಪರೂಪದ ಶಿಲ್ಪ	ಡಾ. ಎಸ್.ಎಂ. ಧನರಾಜ್	೨೭೧
೬೦.	ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಾಗರ ಗ್ರಾಮದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದ ಸಿಡಿತಲೆ ವೀರಗಲ್ಲು	ಆರ್. ಶೇಷೇಶ್ವರ್	೨೭೩
೬೧.	ನರೇಗಲ್ಲಿನ 'ತುರುಗೋಳ' ಶಿಲ್ಪ	ಡಾ. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಕುಂಬಾರ	೨೭೫
೬೨.	"ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಹುಲಿಬೇಟೆ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು"	ಕೆ.ಟಿ. ಮಹಹಂತೇಶ	೨೭೬
೬೩.	ಪರಸನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧ನೇ ಶತಮಾನದ ಗಣೇಶ ಹಾಗೂ ವಿಷ್ಣು ಶಿಲ್ಪಗಳು	ನಿಂಗನಗೌಡ ಹ. ದೇಸಾಯಿ	೨೮೦
೬೪.	ಬಾದಾಮಿ ತಾಲೂಕಿನ ಗುಳೇದಗುಡ್ಡ ಹತ್ತಿರದ ಪರ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರಿ ವಿಷ್ಣು ಕಂಬಗಳ ಉಬ್ಬು ಶಿಲ್ಪಗಳು	ಮಹಾದೇವ ಮಾ. ಜಗತಾಪ	೨೮೨
೬೫.	"ಲಿಂಗಾಂಬುಧಿ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿನ ವಿಷ್ಣುಶಿಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಪರಂಪರೆ"	ಡಾ. ಬಿ. ಬಸವರಾಜು ತಗರಪುರ	೨೮೬
೬೬.	ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಪರೂಪದ ಅಷ್ಟಭುಜ ವಿಷ್ಣು ಶಿಲ್ಪ	ಡಾ. ಪದ್ಮಜಾ ದೇಸಾಯಿ	೨೮೮
೬೭.	ಹಂಪಿ ಪರಿಸರದ ಕಂಕಾಳಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು	ಡಾ. ಮೆಣಸಿಗಿ ಹೇಮಾವತಿ ಶಿವಾನಂದ	೨೯೨
೬೮.	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನ ನಿಷದಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು	ಡಾ. ಜಯಮ್ಮ ಬಿ.	೨೯೭
೬೯.	ನಂದಿಗುಡಿ ಪರಿಸರದ ನಂದಿ (ವೃಷಭ) ಶಿಲ್ಪಗಳು	ಡಾ. ಬಿ.ಸಿ. ರಾಕೇಶ್	೩೦೦
೭೦.	ಗದುಗಿನ ತ್ರಿಕೂಟೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಕಥಾ ನಿರೂಪಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು	ಪಾಟೀಲ ಡಿ.ಎಲ್.	೩೦೪
೭೧.	ಸಿರದ ಗಾಳ-ಗಂಟಲು ಗಾಳ ಸಿಡಿದೆಲೆಯ ಒಂದು ಸಾಧನ	ಡಾ. ಜಗದೀಶ್	೩೧೦

ನಂದಿಗುಡಿ ಪರಿಸರದ ನಂದಿ (ವೃಷಭ) ಶಿಲ್ಪಗಳು

ಡಾ. ಬಿ.ಸಿ. ರಾಕೇಶ್*

ನಂದಿಗುಡಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಂದಿಯ ಮೂರ್ತಿ ಅಥವಾ ವೃಷಭ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ನಂದಿಗುಡಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ನಂದಿಗುಡಿಯ ಬಸವೇಶ್ವರ ಅಥವಾ ನಂದೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ನಂದಿತಾವರೆಯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಅಥವಾ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಪುರದಕೇರಿಯ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಬೃಹತ್ ವೃಷಭ ಅಥವಾ ನಂದಿಯ ಶಿಲ್ಪಗಳ ವಿಶೇಷತೆ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ನಂದಿಗುಡಿ ಮತ್ತು ನಂದಿತಾವರೆ ಹರಿಹರ ತಾಲ್ಲೂಕು ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಪುರದಕೇರಿ ಹಿರೇಕರೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಪುರದಕೇರಿ ಮತ್ತು ನಂದಿಗುಡಿ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಎಡ ಮತ್ತು ಬಲ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿವೆ. ತುಂಗಭದ್ರ ನದಿಯ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರ ನೀರಿನ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಹಾಗೂ ನಂದಿತಾವರೆ ನಂದಿಗುಡಿಯಿಂದ ೨೦ ಕಿ.ಮೀ. ಅಂತರದ ಹರಿಹರ-ಹೊನ್ನಾಳಿ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದೆ. ನಂದಿಗುಡಿ ಮಠದ ಪೀಠಾಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ವೃಷಭಪುರಿ ಸೂರ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನಾಧೀಶ್ವರ ೧೧೦೮ ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಬೃಹನ್ನಠ, ವೃಷಭಪುರಿ ಸಂಸ್ಥಾನ, ನಂದಿಗುಡಿ. ಇವರುಗಳು ದೇವಾಲಯಗಳ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ನಂದಿಗುಡಿಯ ಚಾತ್ರೆಯನ್ನು ನೊಳಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಕುಲದೇವರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಆಚರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಠ ಮತ್ತು ನಂದೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪವಿತ್ರ ಮತ್ತು ಪೂಜ್ಯನೀಯವಾದ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ.

ನಂದಿಗುಡಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಪಡೆದ ಕಡರನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ, ವಾಸನ, ಪಾಳ್ಯ ಹಾಗೂ ನದಿಯ ಎಡದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಳನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ, ಉಕ್ಕಡಗಾತ್ರಿ, ತುಮ್ಮಿನಕಟ್ಟೆ ಊರುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದ ನಾಯಕರ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ನೊಳಂಬ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಲಿಂಗಾಯ್ತ ಜನಾಂಗ ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ನಂದಿಗುಡಿಯ ನಂದೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೂರು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ನಂದಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ರಥೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಂದಿಗೆ ಕಿರೀಟಧಾರಣೆ ಅಂದರೆ ಬಾಸಿಂಗವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂದಿಗುಡಿಯ ನಂದಿಗೆ ಗೋವಿನಹಾಳು ದಡ್ಡಿ ನಿಂಗನಗೌಡರ ಮನೆಯಿಂದ ಬಾಸಿಂಗ ಧಾರಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಂದಿತಾವರೆಯ ನಂದಿಗೆ ಜಿಗಳಿಯ ಮಲ್ಲನಗೌಡ ವಂಶಸ್ಥರಾದ ಮಲ್ಲಪ್ಪಗೌಡ ಮನೆತನದವರು ಬಾಸಿಂಗವನ್ನು ರಥೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಪುರದಕೇರಿಯ ನಂದಿಗೆ ಊರಿನ ಸಮಸ್ತ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಿಂದ ಬಾಸಿಂಗಧಾರಣೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಂದಿತಾವರೆಯ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವರ ರಥೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಆನೆ ಉತ್ಸವ, ಕುದುರೆ ಉತ್ಸವ, ನಂದಿದ್ದಪ್ಪ ರಾಜಬೀದಿ, ನಂದಿಕೋಲು, ನಂದಿ ಧ್ವಜಾರೋಹಣ, ಕಂಕಣಧಾರಣೆ, ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿಯ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಆಚರಣೆಗಳು ರಾಜರ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ. ೯ ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಆಚರಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ನಂದಿಗುಡಿ ಮತ್ತು ಪುರದಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ನೊಳಂಬ ಲಿಂಗಾಯ್ತರೆ ಈ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವೃಷಭ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪ್ರಮುಖ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅನಾದಿ ಶ್ರೀ ರುದ್ರ ದೇವನಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದು. ವೃಷಭೋರುದ್ರ: ರುದ್ರನಿಗೆ ಅನ್ವರ್ಥಕ ಹೆಸರು ರುದ್ರದೇವನು ಧರ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ವೃಷಭನೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿದರು. ವೃಷಭ ಪದದರ್ಥ ಧರ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮ ಎನ್ನುವುದು. ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಾಕ್ರಮ ಇವೆರಡೂ ರುದ್ರದೇವನ ಸ್ವಭಾವಿಕ ಗುಣಧರ್ಮಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಶಿವನ ಅವತಾರವಾದ ರುದ್ರನು ಪರಾಕ್ರಮಿಯೆಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಅಂತೆಯೇ ರುದ್ರನು ವಿಶ್ವರೂಪ ಎಂದು ವಿಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಂದಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ವೃಷಭದೇವನು ಜನರ ದುಃಖಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಜನರಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ನಂದಿಯ

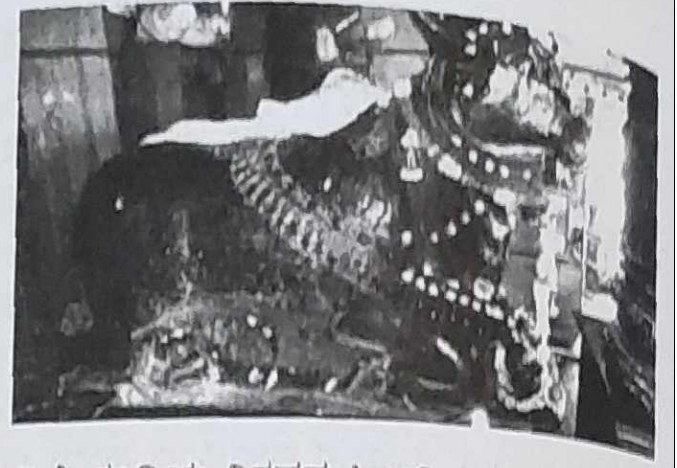
* ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಎ.ಆರ್.ಎಂ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ದಾವಣಗೆರೆ-೫೭೭೦೦೪.

ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಕಾಣುವ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ನೊಳಂಬ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ನಂದಿಯನ್ನು ಅವರ ಲಾಂಛನವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಬಹುದು.

ವೃಷಭೋ ವಿಶ್ವರೂಪಃ! ನಂದಿಯ ಪೂಜೆಯ ಸಿಂಧೂ ನಾಗರೀಕತೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಬೃಹತ್ ನಂದಿಯ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಜಗತ್ತಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಕಾಂಬೋಡಿಯ ದೇವಾಲಯದ ಸಂಕೀರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ, ನೇಪಾಳದ ಪಶುಪತಿ ದೇಗುಲ, ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯ, ಜರ್ಮನಿ, ಈಜಿಪ್ಟ್ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಂದಿಯ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ನಂದಿಯು ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯ ಸಂಕೇತ, ಚೈತನ್ಯ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ, ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿರುವ ಕಲ್ಪತರು ವಿಶ್ವದ ರಕ್ಷಕ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ನಂದಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಲಾಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕರ್ತೃ ಅದರಂತೆ ನಂದಿಯು ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಕರ ಸಂಕ್ರಮಣದ ದಿನದಂದು ಸೂರ್ಯ ಕಿರಣಗಳು ನಂದಿಯ ಕೊಂಬಿನ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಹಾದು ಲಿಂಗದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ.

ನಂದಿಗುಡಿಯ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ನಂದಿಯ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ನಾವು ನೋಡುವುದಾದರೆ ಬೃಹತ್ ನಂದಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯ ನಂತರದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ನಂದಿಗುಡಿ ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿ ವೃಷಭಪುರಿ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ನಂದಿಯ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಶಿವಲಿಂಗವು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿದೆ, ನಂದಿಯನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯವು ಗರ್ಭಗುಡಿ, ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ನಂದಿ ಹಿಂದೆ ಕಿರಿದಾದ ಚಿಕ್ಕ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ವಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಸುತ್ತಲು ಶಿವನ ಪರಿವಾರ ದೇವತೆಗಳು ಗೋಡೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ನಂದಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಅರ್ಧ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಎಡಕ್ಕೆ ಮಲಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಂದಿಯ ವಿಗ್ರಹವು ಮುಖದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ $\frac{1}{2}$ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿದ್ದು ೮ ಅಡಿ ಉದ್ದ ಹಾಗೂ ೪ ಅಡಿ ಅಗಲವಾಗಿದೆ. ಆಕರ್ಷಕ ಏರು ಮುಖವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಕೊರಳು ಹಾಗೂ ಭುಜ (ಡುಬ್ಬ)ವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಲಿಷ್ಠ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಸಣ್ಣದಾದ ದಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಬಲಿಷ್ಠ ಕೊಂಬುಗಳು, ಕೊಂಬುಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಿವಿಗಳು, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ನೆರಿಗೆಗಳು, ಕಿವಿ ಮತ್ತು ಕೊಂಬುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸೇರಿಸಿ ದುಂಡಾದ ಕೀರ್ತಿಮುಖವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಕೊಂಬಿಗೆ ಸುತ್ತುವರಿದು ಹಣೆಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ವಿವಿಧ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ವಿಶಾಲವಾದ ಹಣೆ, ಸುಂದರವಾದ ಮೂಗಿನ ಹೊರಳೆಗಳು, ಬಾಯಿ, ಬಾಯಿಯ ಕೆಳ ಭಾಗವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಕೊಂಬಿನ ಪಟ್ಟಿಕೆ, ಭುಜ (ಡುಬ್ಬ) ಮತ್ತು ಕೊಂಬಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾರಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗಂಟೆಯ ಹಾರವು ಒಂದು ನಂದಿಯ ಬೆನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಹಾರ ಮುಂದೆ ಒಂದುಗೂಡಿಕೊಂಡು ಗಂಟೆಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಬಲಗಾಲು ಮಡಚಿಕೊಂಡು ಎಡಗಾಲು ಮುಂದೆ ಚಾಚಿ ಅರ್ಧ ಮಡಚಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ಣ ದೇಹದ ಭಾಗವು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಎಡಕ್ಕೆ ಮಲಗಿದಂತೆ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಪೃಷ್ಠದ ಭಾಗ ಸಮರವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಕಾಲುಗಳು ಮಡಚಿದಂತೆ ಬಲಗಾಲು ಹೊರಗಡೆ ಕಾಣುವಂತೆ, ಎಡಗಾಲು ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಬಾಲವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂಬದಿಯ ತೊಡೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಕಾಣುವಂತೆ ವೃಷಣಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಸುಂದರವಾದ ನಂದಿಯು ಮಲಗಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ, ರಥೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಂದಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ನಂದಿಯ ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ ರಥೋತ್ಸವ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ನಂದಿಧ್ವಜ, ಕಂಕಣಧಾರಣೆ, ವೀರಭದ್ರದೇವರ ಗುಗ್ಗಳ, ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಆಡ್ಡಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಉತ್ಸವ ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಜರಗುತ್ತವೆ.

ನಂದಿತಾವರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬಸವೇಶ್ವರ ಅಥವಾ ಮಾಣಿಕ್ಯೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ನವರಂಗದಲ್ಲಿರುವ ನಂದಿಯ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಈ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಣಿಕ್ಯೇಶ್ವರ ಎಂಬುವವನು ಸ್ಥಳೀಯ ನೊಳಂಬ ಅರಸನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖ ನಮಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ನಂದಿಯ ಬೃಹತ್ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವಿದ್ದು ಇದನ್ನು ಮಾಣಿಕ್ಯೇಶ್ವರನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂತರಾಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ನಂದಿಯ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ನವರಂಗವು ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಸುಂದರ ಕೆತ್ತನೆ ಮತ್ತು ಪರಿವಾರ ದೇವತೆಗಳು, ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ತುಂಬ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಅಂತರಾಳದ ಬಾಗಿಲು ತುಂಬ ಸುಂದರವಾದ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಮುಖಮಂಟಪವು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಇದೆ. ಮುಖ ಮಂಟಪದ ಮುಂದೆ ನಂದಿಗಾಗಿ ನಂದಿಮಂಟಪವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ನಂದಿಮಂಟಪ ಮತ್ತು ಮುಖಮಂಟಪದ ಮಧ್ಯೆ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬರಲು ದಾರಿಯನ್ನು

ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ನಂದಿಯ ಮಂಟಪವು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡಿದೆ. ನಂದಿಯ ವಿಗ್ರಹವು ೬ ಅಡಿ ಎತ್ತರ, ೬ ಅಡಿ ಉದ್ದ ಮತ್ತು ೪ ಅಡಿ ಅಗಲವಾಗಿದೆ. ನೋಡಲು ದುಂಡು ದುಂಡಾಗಿದೆ. ಏರುಮುಖ ಹಾಗೂ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಮುಖದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅಗಲವಾದ ಹಣೆ, ಗಿಡ್ಡ ಮತ್ತು ದಪ್ಪನೆಯ ಕೊಂಬುಗಳು, ಕೊಂಬುಗಳಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಂತೆ ಹಣೆಪಟ್ಟಿ ಸುಂದರವಾದ ಕಿವಿಗಳು ಮತ್ತು ಕವಿಯಲ್ಲಿನ ಗೆರೆಗಳು, ಮೂಗಿನ ಹೊರಳೆ, ಬಾಯಿ, ಬಾಯಿಯ ಕೆಳಭಾಗ, ಕುತ್ತಿಗೆ ಭಾಗ, ಚರ್ಮದ ಮಡಿಕೆ, ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ಕೆತ್ತನೆ, ಕೊರಳಹಾರ, ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲಿಂದ ಕುತ್ತಿಗೆ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಂತೆ ಹಾರ ಹಾರವನ್ನು ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಅಂದವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಗುಚ್ಚವನ್ನು ತುಂಬ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎಡಗಾಲು ಮಡಚಿ, ಮುಂದೆ ಪಾದದ ಮೇಲೆ ಕಾಲಾರಿದೆ, ಬಲಗಾಲು ಮಡಚಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಾಗಿ ದೇಹದ ಕೆಳಗಡೆ ಇದೆ. ಹಿಂದಿನ ಬಲಗಾಲು ದೇಹಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಮತ್ತು ಎಡಗಾಲಿನ ಕೊಳಗ ಕಾಣುವಂತೆ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಬಾಲವನ್ನು ಚಪ್ಪೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದಂತೆ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ತೊಡೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವೃಷಣಗಳು ಹೊರ ಬಂದಂತೆ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಸಂಪೂರ್ಣ ದೇಹವು ಎಡಕ್ಕೆ ಮಲಗಿದಂತೆ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ.

ನಂದಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಾಸಿಂಗ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಾಸಿಂಗವನ್ನು ಜಿಗಳಿಯ ಗೌಡ್ರ ಮನೆತನದವರು ಅಂದರೆ ಮಲ್ಲಿನಗೌಡ್ರ ವಂಶದವರು ಬಾಸಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ೯ ದಿನಗಳ ಕಾಲ ವಿಶೇಷ ಪೂಜಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ರೇವತಿ ನಕ್ಷತ್ರದಂದು ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯ ರಥೋತ್ಸವ ಜರುಗುತ್ತದೆ.

ಮರದಕೇರಿ ಗ್ರಾಮವು ಹಿರೇಕರೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ದೇವಾಲಯವು ಗರ್ಭಗುಡಿ, ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವಿದ್ದು ನೋಡಲು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಲ್ಲ. ನವರಂಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳಿದ್ದು ನೋಡಲು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ, ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳ ಮುಂದೆ ನಂದಿಯ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ನಂದಿಯು ಏರುಮುಖವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿದೆ. ನಂದಿಯ ಮುಖ, ಬಾಯಿ, ಮೂಗಿನ ಹೊರಳೆಗಳು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಕಣ್ಣುಗಳು, ಗಿಡ್ಡ ಮತ್ತು ದಪ್ಪನೆಯ ಕೊಂಬುಗಳು, ಸುಂದರವಾದ ಕಿವಿಗಳು, ಕೊಂಬಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಂತೆ ಹಣೆಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಶೃಂಗರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಣೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೊಂಬು, ಕಿವಿ ಹಾಗೂ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಹಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಗಂಟೆಯ ಹಾರವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಜಾಲಹಾರವು ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಮುಂದಿನಿಂದ ಬೆನ್ನಿನವರೆಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಗಂಟನ್ನು ಅಲಂಕಾರಯುತವಾಗಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಡುಬ್ಬವನ್ನು ಸುತ್ತವರಿದು ಚರ್ಮದ ನರಿಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಎಡ ಪಾರ್ಶ್ವಕ್ಕೆ ಮಲಗಿದ್ದು ಎಡಗಾಲು ಮುಂದೆ ಚಾಚಿ ಮಡಚಿಕೊಂಡು ಕೊಳಗ ಅಥವಾ ಪಾದದ ಮೇಲೆ ಕಾಲಾರಿದೆ, ಬಲಗಾಲನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮಡಚಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಬಲಗಾಲು ಮುಂದೆ ಚಾಚಿದಂತೆ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಎಡಗಾಲಿನ ಕೊಳಗ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪೃಷ್ಠ ಭಾಗವು ನೋಡಲು ದಪ್ಪಮೃಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಚಪ್ಪೆಯ ಮೇಲೆ ಇರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ವೃಷಣಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಕಾಣುವಂತೆ ದೇಹದ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಸರಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಅಂಗಗಳು ಅದರ ದೇಹದ ಅಳತೆಗೆ ಸರಿ ಹೊಂದುವಂತೆ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ.

ಮರದಕೇರಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಶೇಖರ ಮತ್ತು ಸೋಮಶೇಖರ ಎಂಬ ಅರಸರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೋಮಶೇಖರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಯಿತು ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ದಿನದಂದು ಸೂರ್ಯೋದಯದ ನಂತರ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ನಂದಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಶಿವಲಿಂಗದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಆಚರಣೆಗಳು ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯ ಉಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ನೋಳಂಬ ಲಿಂಗಾಯ್ತ ಸದಸ್ಯರು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ದೇವಾಲಯದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯದ ವತಿಯಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಹಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಡಾ. ಎಂ.ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರು ನೋಳಂಬ ದೇವಾಲಯಗಳ ಒಳ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅರ್ಧ ಮಂಟಪ, ಅರ್ಧ ಮುಂದಿನ ನವರಂಗ ಮಂಟಪವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಂಬಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಧ ಮಂಟಪದ ಕಂಬಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ನಂದಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಂಟಪವಿರುತ್ತದೆ. ಮುಖಮಂಟಪವು ನಾಲ್ಕು ಡಾ. ಶ್ರೀಮತಿ ಹೆಚ್. ಜಯಮ್ಮ ಕರಿಯಣ್ಣನವರು ಕೆಲವು ಸೇರ್ಪಡೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರು ಕೂಡ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಡಾ. ಎಮ್.ಜಿ. ನಾಗರಾಜರವರು ಸಹ ನಂದಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಎಡಗಾಲ ಮೇಲೆ ಮಡಚಿದ ಹಾಗೂ ನಂದಿಯು ದುಂಡು ದುಂಡಾಗಿ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಹೆಂಜೇರುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಸೋಳಂಬರ ಲಾಂಛನದಲ್ಲಿರುವ ನಂದಿಯ ಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಇವುಗಳು ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಈ ದೇವಾಲಯಗಳ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ೧೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಸುಮಾರಿಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಹಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕೊಂಕುಷವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕೆಲವೊಂದು ಆಚರಣೆಗಳು, ಶಬ್ದಗಳು ರಾಜರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಗಳು, ನೋಳಂಬ ಲಿಂಗಾಯ್ತರ ಮನೆ ದೇವರು ನೋಳಂಬರ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಕಲೆಗೆ ಸಾಮ್ಯತೆ ಇದ್ದು ನೋಳಂಬವಾಡಿ ೩೦೦೦ ದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದುದು. ನದಿ ದಾಟಲಿಕ್ಕೆ ದಾರಿಗಳು, ಪರಿಸರದಲ್ಲಿರುವ ಊರಿನ ಹೆಸರುಗಳು ಜೊತೆಗೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ನಂತರ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿರಬಹುದು ಎನ್ನುವಂತಹ ವಿಷಯಗಳು ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ನೋಳಂಬ ಲಿಂಗಾಯ್ತರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಮನೆ ದೇವರು ಇದ್ದರು ಕೂಡ ನಂದಿಗುಡಿಯ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರು ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಗುರುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ವ್ಯಷಭಮರಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಗುರುಗಳು ನೋಳಂಬರ ಕುಲಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನುವಂತಹ ವಿಚಾರಗಳು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

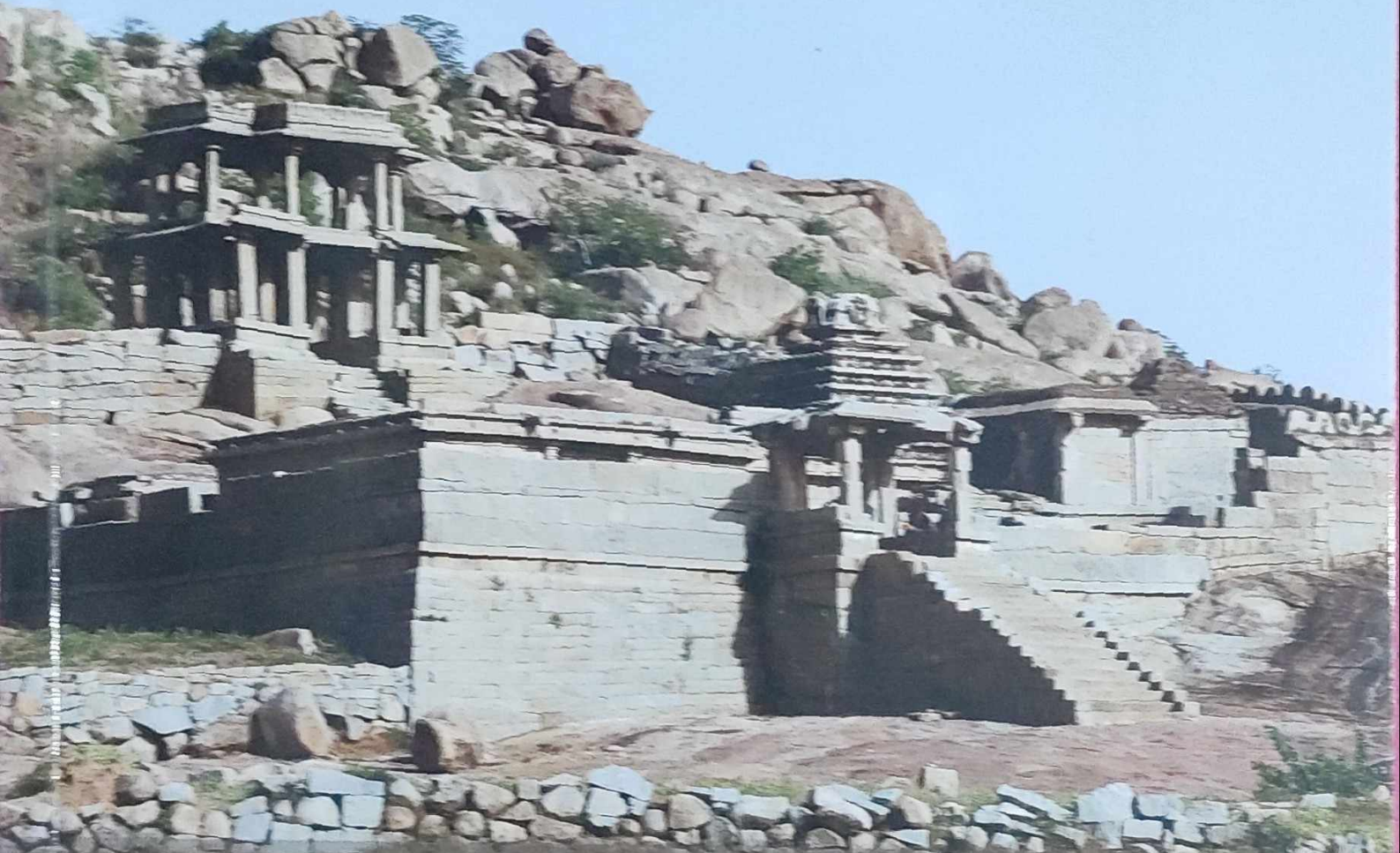
ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

೧. ಶ್ರೀ ಜಿ.ಚಿ.ನಿ. ಸನ್ನಿಧಿಯು, ವೃಷಭ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಶ್ರೀ ಜಿ.ಚಿ.ನಿ. ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-೧೯೮೯.
೨. ಹೆಚ್. ಜಯಮ್ಮ ಕರಿಯಣ್ಣ, ನೋಳಂಬರ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನ ಮಂಡಳಿ, ಧಾರವಾಡ-೨೦೦೭-೦೮.
೩. Krishnamurthy, M.S. The Nolambs, Mysore-1980.
೪. ವೆಂಕಣ್ಣಗುಡ್ಡ ಟಿ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಮೈಸೂರು-೧೯೭೦.
೫. ವೈ. ಆರ್. ಚನ್ನಬಸವಯ್ಯ, 'ನೋಳಂಬವಾಣಿ', ಸಂಪುಟ ೧ ರಿಂದ ೧೨ ನೋಳಂಬ ವೀರಶೈವ ಸಂಘ, ಬೆಂಗಳೂರು-೨೦೧೨-೧೪.
೬. ಜಗದೀಶ್. ಎಂ. ಹೆಚ್. 'ಶಿವಗಣ ಸೂಚಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು', ನೋಳಂಬವಾಣಿ, ಸಂ-೨, ಸಂಚಿಕೆ-೪, ಬೆಂಗಳೂರು-೨೦೧೩, ಪು.ಸಂ. ೧೦.
೭. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ ಎಸ್.ಟಿ., 'ನಂದಿ - ಬಸವ' ಒಂದು ಜಿಜ್ಞಾಸೆ, ನೋಳಂಬವಾಣಿ, ಸಂ-೪, ಸಂಚಿಕೆ-೪, ಬೆಂಗಳೂರು-೨೦೧೪, ಪು. ೨-೫.

ವಿಜಯನಗರ ಅಧ್ಯಯನ

ಸಂಪುಟ-೨೦

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಎನ್. ಮಂಜುಳಾ, ಛಾ.ಆ.ಸಿ.

ಡಾ. ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್

ಡಿ.ಎಸ್. ಗಂಗಾಧರ

ಪುರಾತತ್ವ, ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆ ಇಲಾಖೆ
ಮೈಸೂರು
೨೦೧೭

ವಿಜಯನಗರ ಅಧ್ಯಯನ : ಸಂಪುಟ - 20

ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಆಯುಕ್ತರು, ಪುರಾತತ್ವ, ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆ ಇಲಾಖೆ
ವಸ್ತುಪ್ರದರ್ಶನ ಆವರಣ, ಮೈಸೂರು - 570 010.

ದೂರವಾಣಿ - 0821-2424673, 2424674

© ಕಾದಿರಿಸಿದೆ

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 2017

ಪುಟಗಳು X + 272

ಪ್ರತಿಗಳು 500

ಬೆಲೆ: ರೂ. 435/-

ಮುಖಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ : ಶ್ರೀ ಮೇಲುಕೋಟೆ ಎನ್. ಮುರಳೀಧರ್

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಹೇಮಲತಾ, ಗೋಕುಲಂ, ಮೈಸೂರು

ಮುದ್ರಣ : ಎಂ.ಸಿ.&ಎ., ಬೆಂಗಳೂರು

VIJAYANAGARA ADHYAYANA : Vol. 20

Publisher

Commissioner, Department of Archaeology, Museums and Heritage
Exhibition Complex, Mysore - 570 010

Ph: 0821-2424673, 2424674

© Reserved

First Edition 2017

Copies : 500

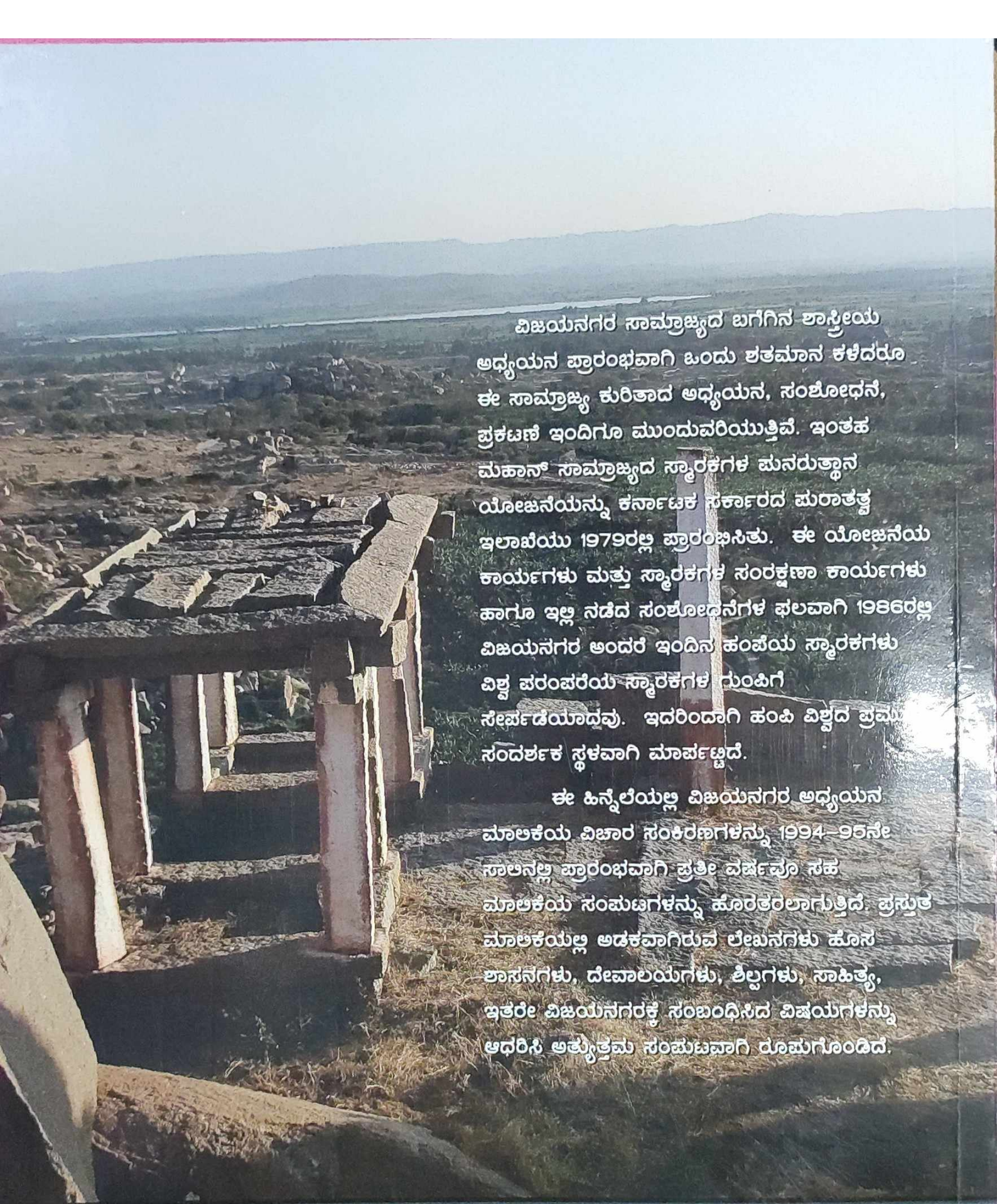
Pages : viii + 272

Price : Rs. 435/-

Cover Design: Sri Melukote N Muralidhar

DTP & Page Layout : Hemalatha, Gokulam, Mysore

Printed at : MC&A, Bengaluru

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಬಗೆಗಿನ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಒಂದು ಶತಮಾನ ಕಳೆದರೂ ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಕುರಿತಾದ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಂಶೋಧನೆ, ಪ್ರಕಟಣೆ ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿವೆ. ಇಂತಹ ಮಹಾನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಮಾರಕಗಳ ಪುನರುತ್ಥಾನ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಯು 1979ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಮಾರಕಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಫಲವಾಗಿ 1986ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಅಂದರೆ ಇಂದಿನ ಹಂಪೆಯ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ವಿಶ್ವ ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ಮಾರಕಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದವು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಹಂಪಿ ವಿಶ್ವದ ಪ್ರಮುಖ ಸಂದರ್ಶಕ ಸ್ಥಳವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಲಿಕೆಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣಗಳನ್ನು 1994-95ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಸಹ ಮಾಲಿಕೆಯ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಲೇಖನಗಳು ಹೊಸ ಶಾಸನಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಇತರೇ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅಧರಿಸಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಂಪುಟವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ.

ಪುರಾತತ್ವ, ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆ ಇಲಾಖೆ
ಮೈಸೂರು

16. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಅನೇಕೋಂದಿಯ ಅಪರೂಪದ ಅನುಭವಕಾರು
ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರದ ಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಮಂದಿರ
ಡಾ. ಶರಣಬಸಪ್ಪ ಕೋಲ್ಹಾರ ಮತ್ತು ಕುಮಾರಿ ಗೀತಾ ಸಿ. 104
17. ಹಂಪಿ ಪರಿಸರದ ವೀರಭದ್ರನ ಶಿಲ್ಪಗಳು
ಡಾ. ಎನ್.ಎಸ್. ವೀರೇಶ ಉತ್ತಂಗಿ 108
18. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಚಿಂತಲ ಪೆಂಕುರಮಣಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿನ
ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಿಲ್ಪಗಳು
ಧರ್ಮಂಜಯ. ಸಿ 115
19. ಹಂಪಿ ಹಜಾರರಾಮ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣುಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು
ಡಾ. ಪದ್ಮಜಾ ದೇಸಾಯಿ 119
20. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ವೀರಭದ್ರ-ಶರಣ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಗಳು
(ಚಿತ್ರದುರ್ಗ-ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ)
ಡಾ. ಶಕುಂತಲ ವೀರಭದ್ರಯ್ಯ 126
21. ಹಂಪಿ ಅಚ್ಯುತರಾಯ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಪರೂಪದ ಲೂರ್ದಾತಾಂಕನ ಮೂರಾಜ ಶಿಲ್ಪ
ಶ್ರೀಶೈಲ ಮನಗುತ್ತಿ 134
22. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ ಸೇವಾಬಲ : ಅವರೋಹನ
ಪ್ರೊ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ್ ಶೆಲಗಾವಿ 139
23. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಅಮುಕ್ತ ಮಾಲ್ಯದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜಲ ವಿಜ್ಞಾನದ ಅಂಶಗಳು
ಡಾ.ಹರಿಹರ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್ 145
24. Issues related to fixing of Birth and Coronation Dates of
Vijayanagara King Achyutaraya
Dr. M. Kotresh 160
25. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ರಾಮನ ಬಿಲ್ಲು ಮತ್ತು ಶಸ್ತ್ರಗಳು
ಜಯದೇವಪ್ಪ ಜೈನಕೇರಿ 165
26. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಭೂಕಂದಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಪ್ರಭಾವ
ಡಾ. ಎಚ್.ಈ. ಬಸವರಾಜಪ್ಪ 167
27. ಕುರುವಗಡ್ಡೆ ಪರಿಸರದ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಅವಶೇಷಗಳು
ಡಾ. ಬಿ.ಸಿ. ರಾಕೇಶ್ 170
28. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನನ್ನು ಹುಡುಕುವಲ್ಲಿ ... ನೂರಾರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳು
ಡಾ. ಎಸ್.ಕೆ. ಜೋಶಿ 173
29. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಪುಲಿಗೆರೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆ
ಪ್ರೊ. ಶಕುಂತಲಾ ಸಿಂಧೂರ 181
30. ವಿಜಯನಗರ ಪರಿಸರದ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧ
ಡಾ. ಕೆ. ರವೀಂದ್ರನಾಥ 186
31. ಹಂಪಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನ ಸಂಬಂಧ : ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳು
ಡಾ. ಎಫ್.ಟಿ.ಹಳ್ಳಿಕೇರಿ 189
32. ಪಂಪಾ ಮಹಾಕವಿ ಮತ್ತು ಕಾಳಾಮುಖಿ ಮತ
ಡಾ. ವಾಸುದೇವ ಬಡಿಗೇರ 193

27. ಕುರುವಗಡ್ಡೆ ಪರಿಸರದ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಅವಶೇಷಗಳು

ಡಾ. ಬಿ.ಸಿ. ರಾಕೇಶ್

ಪ್ರಸ್ತುತ ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನವು ಕುರುವಗಡ್ಡೆ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಗಡ್ಡೆರಾಮೇಶ್ವರ ಅಥವಾ ಕುರುವಗಡ್ಡೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಸ್ಥಳವು ಹೊನ್ನಾಳಿ ತಾಲೂಕು ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೊನ್ನಾಳಿಯಿಂದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ 10 ಕಿ.ಮಿ. ಸಾಗಿದರೆ ಬಲಗಡ್ಡೆಗೆ ಹೊಸಕುರುವ ಇದೆ. ಎಡಕ್ಕೆ 1 ಕಿ.ಮಿ. ಸಾಗಿದರೆ ಕುರುವ ಬಡಾವಣೆ ಇದೆ. ಮೂಲ ಊರು ಕುರುವ ಗಡ್ಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಂಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಕುರುವಗಡ್ಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಏಳು ಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಾಗಿವೆ. ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟ ದೇವಾಲಯದ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ದೇವಾಲಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿರುವ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಗಡ್ಡೆರಾಮೇಶ್ವರ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಪ್ರದೇಶವು ಸು. 250 ಎಕರೆಯಷ್ಟು ವಿಶಾಲ ಭೂ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಸುತ್ತಲು ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಯೂ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಡ್ಡೆ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಗಡ್ಡೆ ಭಾಗವು ಭದ್ರತಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಹರಿವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಅಂದರೆ ಜನಪದರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ಕಾಲದಿಂದ ಸ್ಥಳ ಇದ್ದ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಗಡ್ಡೆರಾಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಶಾಸನವನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶಾಸನಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಇದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸ್ಥಳವಾಗಿರುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಮಹಮ್ಮದಿಯರ ದಾಳಿಯಿಂದ ಸೊತ ರಾಜರು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಡ್ಡೆರಾಮೇಶ್ವರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಂಪೆಯ ಬದಲು ರಾಜಧಾನಿಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅದು ಕೂಡ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಹಂಪೆಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲಾಯಿತು. ಕುರುವಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೋಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳ ಹಾಗೂ ನಗರವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಮೊದಲು ರಾಮೇಶ್ವರವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿಗೆ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ಹೋಯ್ಸಳರು ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನಾವು ನೋಡಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿನ ಗುಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ರಾಂಪುರದ ಮೂಲ ಗುರುಗಳಾದ ಹಾಲಸಿದ್ವೇಶ್ವರರು ತಪಾನುಷ್ಠಾನ ಗೈದಿದ್ದುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ತೋರಿದ ಕುರುಹುಗಳೆಂದಾಗಿ 'ಕುರುವ' ಎಂದು ಹೆಸರಿರುವುದಾಗಿ ಜನಪದರ ಇನ್ನೊಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಮೇಶ್ವರ ಸ್ಥಳವು ಹೋಯ್ಸಳರ, ಚಾಳುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಗೆ ಬಂದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರಾದ 2ನೇ ಹರಿಹರನಿಂದ ಸದಾಶಿವರಾಯನವರೆಗೆ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ಉದಾಹರಣೆ

ನಮಗೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. 2ನೇ ಹರಿಹರನ ಕಾಲದ ಶಾಸನವು ಶ್ರೀ ಶಕೆ 1312 ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. 1390 ಪ್ರಮೋದಕ ಸಂವತ್ಸರ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ಮೊದಲನೆ ಸೋಮವಾರದಂದು ಶಾಸನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲ ಗ್ರಾಮಗಳ ಗೌಡರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಆನವೇರಿ ನಾಡೊಳಗಿನ ಆ ಉರಕನಗೊಂಟೆಯನ್ನು ಗಡ್ಡೆರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾದ ದೀಪಸ್ತಂಭ, ನಂದಾದೀವಿಗೆ ಹಾಗೂ ನೈವೇದ್ಯಕೆಂದು ಆಲೂರು ಸೀಮೆಯೊಳಗೆ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಮೂರ್ವಕ್ಕೆ ತುಂಗಭದ್ರ ನದಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಉರಕನಗೊಂಟೆ ಗುಡಿಯ ಕಂಭವನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಸುತ್ತಲು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೂ ಲಿಂಗ ಮುದ್ರೆ ಕಲ್ಲುನೆಟ್ಟು ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಪುರವರ್ಗವಾಗಿಬಿಟ್ಟು ರಾಮಾಪುರವೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಯಾರು ಸುಂಕ ವಸೂಲಿ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸ 2ನೇ ಹರಿಹರನ ಆಜ್ಞಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಸಿದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕುರುವಗಡ್ಡೆಯ ಗಡಿಯನ್ನು ಕೂಡ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಂಪುರ ನದಿ ದಂಡೆಯಿಂದ ಗೋವಿನಕೋವಿ ನದಿ ದಂಡೆಯವರೆಗೆ ಗಡ್ಡೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ತುದಿಯವರೆಗೆ ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಎರಡ ಭಾಗವು 'ಕುರುವಗಡ್ಡೆ'ಗೆ ಸೇರಿದ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ ಮುದ್ರೆಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಗಡ್ಡೆರಾಮೇಶ್ವರದ ಗಡಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹಾಕಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅರಸ ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಆಜ್ಞಿಕೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶಕೆ 1479 ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. 1557 ನಳ ಸಂವತ್ಸರ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ 14ನೇ ಗುರುವಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶಾಸನವಾಗಿದೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಒಳನಾಡೊಳಗಣ ಹೊನ್ನಾಳಿ ಸೀಮೆಯ ತುಂಗಭದ್ರ ನದಿ ಮಧ್ಯಸ್ಥಳವಾದ ಕುರುವಗಡ್ಡೆ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ದೇವತಾ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಅಮೃತಪಡಿ, ನಂದಾದೀವಿಗೆ ಆಪಸ್ತಂಭ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಳದಿಯ ಸದಾಶಿವನಾಯಕರಿಗೆ ಅಮರ ಮಾಗಣಿಯಾಗಿ ಕುರುವಾ, ಮರಸಗೊಂಡನಹಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಹಾರನಹಳ್ಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಏಡೆಕೊಪ್ಪ ಮತ್ತಿ ಸಿರಿಗಿರಿಪುರಗಳ ತಳವಾರಕೆಯನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ನೀಡಿದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಶಾಸನ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಇರುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮೀರಿದವರು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಗೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸಮ ಹಾಗೂ ತುಂಬಭದ್ರ ನದಿರದಲ್ಲಿ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸಮ ಎನ್ನುವಂತಹ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಡ್ಡೆರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ 2ನೇ ಹರಿಹರ ಹಾಗೂ ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಶಾಸನಗಳ ಜೊತೆಗೆ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಇರುವ ದೀಪಸ್ತಂಭವನ್ನು ಬೆಣಚು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೀಪಸ್ತಂಭವು ಸುಮಾರು 30 ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದೆ. ಮೂಲೆಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳನ್ನು ಇಡಲು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಿಶಾಲವಾದ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರದ ಮುಂದುಗಡೆ ದೀಪಸ್ತಂಭವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಬಲಪಕ್ಕದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 5 ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಸುಮಾರು 4 ಅಡಿ ದಪ್ಪನಾದ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಈ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇದು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ಅಥವಾ ಶಾಸನವನ್ನು ಹಾಕಿಸಿದವರ ಶಿಲ್ಪದಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪ ನೋಡಲು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದು ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿರುವ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುವ ಶಿಲ್ಪವಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಂತೆ ಇರುವ ಒಂದು ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಬವನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇದು ನೆಲದಿಂದ ಸುಮಾರು ಮೂರು ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದೆ. ಕಂಬದ ಸುತ್ತಲು ಕೋನಾಕಾರವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ದೇವಾಲಯದ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಭುವನೇಶ್ವರಿಗೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಹೂವಿನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ದೇವಾಲಯದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಅಥವಾ ದೇವಾಲಯವು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿರಬಹುದು.

ಗಡ್ಡರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಅವಶೇಷಗಳು ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯದ ಒಳಗಡೆ ರಾಮೇಶ್ವರಲಿಂಗ, ನಂದಿಯ ವಿಗ್ರಹಗಳು, ದುರ್ಗಾ ದೇವಿ, ಗಣೇಶ, ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ, ಹಲವು ಯತಿಗಳ ಮೂರ್ತಿಗಳು, ಮಂಡಗಿನ ಆಕಾರದ ಕಲ್ಲುಗಳು, ನಾಗರಶಿಲ್ಪಗಳು, ಉದ್ಯವಲಿಂಗಗಳು, ಸಣ್ಣಲಿಂಗಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಒಳಗಡೆ ಇರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ವಿಜಯನಗರ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾದ ಶಿಲ್ಪಗಳಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ನಂತರದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಅವಶೇಷಗಳು ನಮಗೆ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. 1998ರಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೆಡವಿ ಹಾಕಿ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುದಾನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಎರಡನೆ ಹರಿಹರ ಹಾಗೂ ಸದಾಶಿವರಾಯರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ದೀಪಸ್ತಂಭ, ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಠದಲ್ಲಿನ ಉಬ್ಬು ಶಿಲ್ಪ, ಕಲ್ಲಿನ ಸಣ್ಣ ಕಂಬ ಹಾಗೂ ಇತರ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸ್ಥಳವಾಗಿದ್ದ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದರೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸ್ಥಳವಾದ ಗಡ್ಡರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಖೇಳಿಗೆಗೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಜವಬ್ದಾರಿ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಇದೆ.

ಆಕರಗಳು

1. ಶ್ವೇತಕಾರ್ಯ - ಸ್ಥಳ ಪರಿಶೀಲನೆ.
2. ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ, 7, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳು (ಹೊನ್ನಾಳಿ 6 & 9)ಭಾಗ 1 ಲೂಯಿಸ್ ರೈಸ್ ಮೈಸೂರು ಗೌರ್ಮೆಂಟ್ ಪ್ರೆಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, 1902. ಪು.357, 358, 365 & 336.
3. ಹೊನ್ನೆಲೆಗಳು, ಕೊಟ್ಟೇಶ್ ಉತ್ತಂಗಿ, ಸಹಸ್ರಾದ್ರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊನ್ನಾಳಿ, 2004. ಪು. 79 & 80
4. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸ ಲೇಖನ ಕಲೆ-ಮಳುವ ವಂಶ, ಡಾ. ಬಿ.ಸಿ.ರಾಕೇಶ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನ ಹೊನ್ನಾಳಿ, ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ, ವಿ.ವಿ. ಧಾರವಾಡ, 2008. ಪು. 25-30.

ಎ.ಆರ್. ಎಂ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ
ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಪರಿಷತ್, ದಾವಣಗೆರೆ ಹಾಗೂ
ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ
ಇವುಗಳ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ
ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣ
“ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರಗಳು”
ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಅನುಸಂಧಾನ

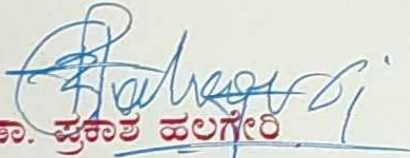

The Contemporary Problems and Solutions Approaching of Multidisciplinary Studies

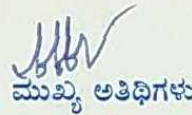
ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

ಡಾ. /ಪ್ರೊ/ ಶ್ರೀ/ ಶ್ರೀಮತಿ ಡಾ. ಬಿ.ನಿ. ಶಾಶೀ ಕೆ.

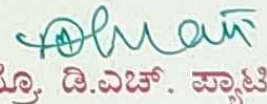
ಇವರು ದಿನಾಂಕ: 25-02-2017ರಂದು ನಡೆದ ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ
ಕ್ರೈದನಕೇರಿಯ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯ ಶೇಷ್ಠಿನ್ ಕಿರಿಕಾಣಿಕೆ ಅಕ್ಷೇಷ್ ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ
ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಹಲಗೆರೆ

ಸಂಯೋಜಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣ ಸಮಿತಿ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಗಳು

ಡಾ. ಬಿ.ಟಿ. ಗೋವಿಂದಪ್ಪ
ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಡೀನ್ ದಾವಣಗೆರೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಪ್ರೊ. ಡಿ.ಎಚ್. ಪಾಟಿ

ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು, ಎ.ಆರ್.ಎಮ್. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,
ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

Volume-III

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು:

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ್ ಹಲಗೇರಿ

ಪ್ರೊ. ಅಂಜನಪ್ಪ ಡಿ.

ಶ್ರೀ ಅನಂದಕುಮಾರ ಎಂ. ಷಕ್ತೇಶ್ವರ

ಶ್ರೀ ಮಂಜುನಾಥಗೌಡ ಶಿ. ಪಾಟೀಲ

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ವಿಜಯಪುರ

ARM COLLEGE DAVANAGERE

ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ, ಅಧ್ಯಾಪನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿ ನಿಂತು ಬಿಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುವುದು ಕನ್ನಡಿಯಷ್ಟೇ ಸತ್ಯ. ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರು, ಅರಿವುಳ್ಳವರು, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಾದವರು ತಮ್ಮ ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಬಡವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ರಂಗಗಳ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ವಿಜೃಂಭಿಸಿ ತಟಸ್ಥರಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಷ್ಟೇ ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ; ಉತ್ತರವೂ ಉಸಿರಾಗಬೇಕು. ಕೆಡವಲ್ಪಟ್ಟ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಲ್ಪಡಬೇಕು, ಕೆಡಹುವ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ಕಟ್ಟುವ ನಾವೂ ಇದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ವಿನಮ್ರ ಪ್ರಯತ್ನವಿದು. ಇದು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಮ್ಮ ಕರುಳ ತುಡಿತದ ಕುರುಹಾಗಿ ನಾವಿದನ್ನು ಈ ನೆಲದ ನೋವಿನ ದಾಖಲೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ನಲಿವಿನ ಹಾದಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗೆಂದೇ ಅನನ್ಯವಾದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಹೊಸ ಕಾಣ್ಕೆಯ, ಉತ್ತರದ, ಬಂಧನ ಬಿಡಿಸುವ ಜ್ಞಾನ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಆಶಯದಂತೆ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಂಲೇಖನಗಳ ಮೂಲಕ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಲೇಖಕರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

-ಪ್ರಕಾಶಕರು

ISBN

9789384534960

First Impression: 2017

Copyright © ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ.

BAHUSHISHTEEYA SAMKATHANA ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

ISBN: 978-93-84534-95-0

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, without permission in writing from the copyright owners.

DISCLAIMER

The authors are solely responsible for the contents of the papers compiled in this volume. The publishers or editors do not take any responsibility for the same in any manner. Errors, if any, are unintentional & readers are requested to communicate such errors to the editors or publishers to avoid discrepancies in future.

Price: ₹ 500/-

Printed by:

Om Print Point, Dharwad

Published by :

I.S Mujawar, Siddheshwar Shri Prakashana, Vijayapur.

Typeset by :

Mr. Jagadeesh K. Angadi

Sai printers.

Dharwad

95357 13213

12. * ಅರುಣಕುಮಾರಿ ಬಿ.ಎನ್
** ಡಾ.ಬಿ.ರವಿ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತಕುಮಾರರವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ನೆಲೆಗಳು 267
13. ಡಾ. ಜಿ.ಇ.ಅಜ್ಜಪ್ಪ
ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ- ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರಗಳು 273
14. ಚಿತ್ತಯ್ಯ.ಕೆ.
ಸಮಕಾಲೀನ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ದೈವಗಳ ಆಚರಣೆ 278
15. ಅರುಣ ಎಸ್.ಪಿ.,
ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರಗಳು ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನದ
ಅನುಸಂಧಾನ: ಭೈರಪ್ಪನವರ ಇತ್ತೀಚಿನ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಓದು 282
16. ಡಾ. ಬಿ. ಸಿ. ರಾಕೇಶ್,
ಪುರದಕೇರಿಯ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ 288
17. ಶರಣಪ್ಪ.
ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತೃತ್ವದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ 292
18. ಡಾ.ಕುಮಾರ್ ಎಂ
ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿಯವರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ 298
19. ಡಾ. ಅಶೋಕ್‌ಕುಮಾರ್ ವೀ ಪಾಳೇದ,
ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ 311
20. * ಲೋಹಿತ್ ಎಚ್.ಎಂ .
** ಡಾ. ನೆಲ್ಲಿಕಟ್ಟೆ ಎಸ್. ಸಿದ್ದೇಶ್
ಕನ್ನಡ ದಲಿತ ಕಾವ್ಯ: ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ 315
21. * ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಎಸ್.ವಿ
** ಡಾ. ನೆಲ್ಲಿಕಟ್ಟೆ ಎಸ್. ಸಿದ್ದೇಶ್
ಜಾತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಯ ಆಶಯ 319
22. * ಪ್ರೊ.ಎಸ್.ದೇವಿಕಾ, ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ,
** ಡಾ.ಪಿ.ಎಂ.ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ,
ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶತಕ 322

ಪುರದಕೇರಿಯ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ

ಡಾ. ಬಿ. ಸಿ. ರಾಕೇಶ್,

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಧಾನಪರಮ್,

ಎ.ಆರ್.ಎಂ. ಪ್ರಧಾನ ಧರ್ಮ ಕಾಲೇಜು,

ದಾವಣಗೆರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನವು ಪುರದಕೇರಿಯ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಹಾಗೂ ಅದರ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಪುರದಕೇರಿ ಗ್ರಾಮವು ಹೊನ್ನಾಳಿಯಿಂದ ತುಮ್ಮಿನಕಟ್ಟೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದ್ದು ತುಂಗಭದ್ರ ನದಿಯ ಎಡ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿದೆ. ಹಿರೇಕೆರೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕೊನೆಯ ಗ್ರಾಮ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ನೆಲೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದೆ. ಪುರದಕೇರಿ ಗ್ರಾಮವು ಹಳ್ಳುರು, ಕಬ್ಬಾರ್, ಚಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ತುಂಗಭದ್ರ ನದಿಯಿಂದ ಸುತ್ತವರಿದ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಮೂಲ ಕಸುಬು ಕೃಷಿಯಾಗಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ವೀಳ್ಯದಲೆ ಕೃಷಿ, ಹೈನುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿತ್ತಾರೆ. ಮುಖ್ಯ ಬೆಳೆ ಭತ್ತವಾಗಿದ್ದು ಇತರೆ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಬಳಸಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 150 ಮನೆಗಳಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ನೊಳಂಬ ಲಿಂಗಾಯ್ತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಪೂಜಾ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇವರುಗಳು ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪುರದಕೇರಿ ಗ್ರಾಮವು ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಿಂದಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಗ್ರಾಮಗಳ ಮನೆ ದೇವರು ಸಹ ಇದಾಗಿದೆ. ನೊಳಂಬ ಲಿಂಗಾಯ್ತರಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುವ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ.

ಪುರದಕೇರಿಯ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಹಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಆಚರಣೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯವು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದು ಮೂಲ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಹೊರಭಾಗವು ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಆದರೂ ಕೂಡ ಹಲವು ವಿಶೇಷತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯವು ನೊಳಂಬ ವಾಸ್ತುಶೈಲಿಯ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದ್ದು ನೊಳಂಬ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಪೂರಕವಾಗಿ ನಂದಿತಾವರೆ ಮತ್ತು ನಂದಿಗುಡಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳು (ಹರಿಹರ ತಾಲ್ಲೂಕು) ಕೂಡ ನೊಳಂಬ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗೃಹವು ಚೌಕಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು ಈಶ್ವರ ಲಿಂಗವನ್ನು ಬಸವೇಶ್ವರನೆಂದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಲಿಂಗವು 3 ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದು ನೊಡಲು ಸರಳ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹವು ಸರಳವಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭಿತ್ತಿಗಳು, ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ಕಮಲದ ಹೂವಿನ ಚಿತ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಶಿವಲಿಂಗವು ನೆಲದಿಂದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಪಾಣಿಬಟ್ಟಲು ಅದರಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಲಿಂಗವನ್ನು ತೊಳೆದ ನೀರು ಉತ್ತರದ ಕಡೆ ಹೊರಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ದಾರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಹೊರಗೋಡೆ ನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಬಾಗಿಲು 5 ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿದ್ದು ಸುಂದರ ಕೆತ್ತನೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದೆ. ಬಾಗಿಲವಾಡಗಳು ನೊಳಂಬರ ಕಲಾವಂತಿಕೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ.

ನವರಂಗದ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರವನ್ನು ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ದ್ವಾರ ಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಬಾಗಿಲವಾಡದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪಟ್ಟಣದ ಕೂಡಿದ್ದು ಸರಳ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ, ಅಂತರಾಳದ ಬಾಗಿಲವಾಡವು ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ದ್ವಾರಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡೂ ಕಡೆ ಗೋಡೆ ಕಂಬಗಳ ಮಧ್ಯೆ ದ್ವಾರ ಇದ್ದು 5 ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದೆ, ಎರಡು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಳಿಯ ಚಾಲಂಧ್ರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದೆ. ಎರಡೂ ಚಾಲಂಧ್ರಗಳು ಎರಡು ಪುಸ್ತಕಿಯಿಂದ ದೇರ್ಘಪು ಬಳಿಯಾಕಾರದ 4 ಮತ್ತು 5 ಸುತ್ತಿನ ಮಧ್ಯೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದೆ, ತುಂಬ ಮೋಹಕ ಕೆತ್ತನೆ ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಳಿಯಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ.

ಅಂತರಾಳಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ನವರಂಗವು ಇದ್ದು ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳು ಮತ್ತು 6 ಗೋಡೆ ಕಂಬಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅರ್ಧ ಕಂಬಗಳು ಸರಳ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿವೆ, ನಾಲ್ಕು ಮಧ್ಯೆ ಕಂಬಗಳು ಸುಂದರ ಕೆತ್ತನೆಯಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿವೆ, ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಬೋದಿಗೆಯನ್ನು ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಗೆರೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯದ ಭಾಗವು ಕುಂಭದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ದುಂಡಾದ ಗೆರೆಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕುಂಭಗಳು ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಇದ್ದು ಕುಂಭ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಂಠ ಅದರ ಮೇಲೆ ಮುಚ್ಚಳದ ರಚನೆ ನಂತರ ಬೋದಿಗೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ, ಅರ್ಧ ಕಂಬಗಳು, ಪೀಠ, ಸಮಶ್ರುದ ಭಾಗ 16 ಮೂಲೆಗಳು ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಶಲಾಕೆಗಳು ಬೋದಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ನೋಡಲು ಸುಂದರವಾಗಿವೆ. ನವರಂಗದ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ನೋಡಲು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದು ಸರಳ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಹಾಗೂ ಅದು ದೇರ್ಘಾದ್ವಾರವಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳ ಪೂರ್ವದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯದ ನವರಂಗಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಬೃಹತ್ ಸಂದಿಯನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು 5 ಅಡಿ ಎತ್ತರ 8 ಅಡಿ ಉದ್ದ 3 ರಿಂದ 4 ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಅಗಲವಾಗಿದೆ, ನಂದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನಂದಿಯು ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಮುಖ ಮಾಡಿದ್ದು ನೋಡಲು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ, ನಂದಿಯನ್ನು ಬಳಸದ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ನಂದಿಯು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ನಂದಿಯ ಎಡಗಾಲ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಾಚಿ ಮಣಕಾಲು ಬಾಗಿಸಿ ಪಾದ ಅಥವಾ ಕೊಳಗದ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದೆ, ಹಾಗೂ ಬಲಗಾಲ ಒಳಗೆ ಮಡಚಿಕೊಂಡಿದೆ, ಎಡ ಪಾರ್ಶ್ವಕ್ಕೆ ಮಲಗಿದೆ, ಇಂದಿನ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಬಲಗಾಲ ಹೊರಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಎಡಗಾಲಿನ ಪಾದ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಪೃಷ್ಠ ಭಾಗವು ಮತ್ತು ತೊಡೆ ಭಾಗವು ಮೈದುಂಬಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ.

ಮುಖದ ಭಾಗವು ತುಂಬಾ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದ್ದು ದುಂಡಾದ ಮುಖಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಚಿಕ್ಕದಾದ ಹಾಗೂ ದಪ್ಪನೆಯ ಕೊಂಬುಗಳು, ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ತೋರಿಸಿದ ಕಿವಿಗಳು ಅವುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಗೂ ಕಣ್ಣಿನ ಗುಡ್ಡಗಳು, ಕಿವಿಗಳು ಬೋಡಲು ತುಂಬಾ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ, ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಕಿವಿ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಹಣೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಕೊಂಬಿನ ಮಧ್ಯೆ ಶೃಂಗಾರ ಫಲಕವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಮೂಗಿನ ಹೊರಳಿಗಳು ದಾದು ಕೆಳಗಿನ ಭಾಗದ ಗದ್ದ ತುಂಬಾ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಗಂಟೆಯ ಹಾರ ಹಾಗೂ ಇತರ ಅಲಂಕಾರದ ಹಾರಗಳು ನಂದಿಯ ಬೆನ್ನನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಜೋಲದ ಹಾರವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದು ಎರಡು ಭಾಗದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸುತ್ತುವರಿದು, ಎಡಗಾಲ ಮತ್ತು ಬಲಗಾಲ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ಕೆತ್ತನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಡಬ್ಬ ಅಥವಾ ಭಜವನ್ನು ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಭಜದ ಹಿಂದೆ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಜಾಲವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಗೆ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ನಂದಿಯ ಶಿಲ್ಪವು ಒಂದು

ಅಮೋಘವಾದ ಕೆತ್ತನೆಯಾಗಿದೆ, ನಂದಿಯ ಮುಖ ಲಕ್ಷಣ, ದೇಹದ ಲಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಕೆತ್ತನೆಯನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನೋಳಂಬ ಅರಸರ ರಾಜ ಲಾಂಛನದಲ್ಲಿರುವ ನಂದಿಯ ಸಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಎಡಗಾಲ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಇರುವುದು ಹಾಗೂ ವಿರು ಮುಖ ನೋಳಂಬರ ನಂದಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಕಾಲನಂತರದಲ್ಲಿ ನಂದಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ದೇವಾಲಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ, ಇದು ನೋಳಂಬರ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯ ಅನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಇದೇ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳು ನೋಳಂಬರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವುದು, ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯದ ಪೂಜಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ರಥೋತ್ಸವ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ತಲಾತಲಾಂತರದಿಂದ ನೋಳಂಬ ಲಿಂಗಾಯ್ತರು ಮತ್ತು ನಂದಿಗುಡಿಯ ವೃಷಭಪುರಿ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠದ ಜಗದ್ಗುರುಗಳು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಇವತ್ತಿನವರೆಗೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಹಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಂದಿಯ ಕುರಿತು ನೋಳಂಬರ ಕಾಲದ್ದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಂ. ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರು ನೋಳಂಬ ದೇವಾಲಯಗಳ ಒಳ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗರ್ಭಗೃಹವು ಚೌಕಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು ಒಳಗೆ ಶಿವಲಿಂಗವಿರುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮುಂದಿನ ಅರ್ಧ ಮಂಟಪವು ಎರಡು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಂಬಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಅರ್ಧ ಮಂಟಪದ ಮುಂದಿನ ನವರಂಗ ಮಂಟಪವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಮುಖ ಮಂಟಪವು ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ, ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ನಂದಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಂಟಪವಿರುತ್ತದೆ. ಎಂ. ಜಿ. ನಾಗರಾಜ ಇವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಎಡಗಾಲ ಮುಂದೆ ಮತ್ತು ಮಡಚಿದ ಹಾಗೆ ಹಾಗೂ ವಿರು ಮುಖ, ದಪ್ಪಮುಖ ಮೈಕಟ್ಟು ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಂದಿಯನ್ನು ನೋಳಂಬ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ದೇವಾಲಯದ ಹೊರಭಾಗವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಗೋಡೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಗಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹಳೆಯ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹೋಗಲು ದಾರಿಯನ್ನು ದಿಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಬಾಗಿಲು ನವರಂಗಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ, ಬಾಗಿಲು ಸರಳ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ, ಗೋಪುರವನ್ನು ಇಟ್ಟಿಗೆ ಸೀಮೆಂಟು ಬಳಸಿ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಹಾಗೂ ಒಂದು ಶಾಸನವಿದೆ. ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರ ಮಂಟಪವನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ನದಿಗೆ ಬರಲು ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಗಂಗಾದೇವಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವರಾತ್ರಿಯಂದು ಪೂರ್ವದ ಗೋಡೆಯ ಕಿಡಕಿಯಿಂದ ನಂದಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಶಿವಲಿಂಗದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ರಥೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಪರವಾಗಿ ನಂದಿಗೆ ಬಾಸಿಂಗ ಧಾರಣೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಯುತ್ತದೆ, ಪ್ರತಿ ಅಮವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಶಿವಲಿಂಗ ಮತ್ತು ನಂದಿಗೆ ಮಹಾರುದ್ರಾಭಿಷೇಕ ಮತ್ತು ಅನ್ನ ಸಂತರ್ಪಣೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಜರುಗುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ನಾನು ಗಮನಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಹಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕುಷವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ನೋಳಂಬರ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದ್ದು, ದೇವಾಲಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು, ನೋಳಂಬ ಲಿಂಗಾಯ್ತರ ಆಚರಣೆಗಳು, ನೋಳಂಬರ ಮನೆದೇವರು ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ಇದು ನಿಸಂಶಯವಾಗಿ ನೋಳಂಬರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನೋಳಂಬರ ವಾಸ್ತುಶೈಲಿಯಿಂದ ಹೊಯ್ಸಳರು ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ಅದರ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು

ಉತ್ಪನ್ನಗೊಳಿಸಿ ಅದನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದಿರಬಹುದು. ಜೊತೆಗೆ ನೊಳಂಬರ 10 ನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಯಕರಾಗಿ, ಗೌಡರಾಗಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಒಂದು ಸುಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮತನ ಮತ್ತು ಮೂಲವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನಂದಿಯ ಬೃಹತ್ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು ಎನ್ನವಂತಹ ಸಂದೇಹ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನಿಶ್ಚಂದೇಹವಾಗಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನೊಳಂಬರು ನೊಳಂಬವಾಡಿ 32000 ಭಾಗವನ್ನು ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡುವಾಗ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಚಿತ್ರಶೇಖರ ಮತ್ತು ಸೋಮಶೇಖರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದಾಗಿದೆ. ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಎಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು. ರಥೋತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಂದಿಯ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಪುರದಕೇರಿ ಗ್ರಾಮವು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೊಳಂಬವಾಡಿ 32000 ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ ಒಟ್ಟಾರೆ ಯಾಗಿ ದೇವಾಲಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನೊಳಂಬರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ಇವತ್ತಿನವರೆಗೂ ನೊಳಂಬ ಲಿಂಗಾಯ್ತರಿಂದ ದಿನನಿತ್ಯ ನಂದಿಯ ಆರಾಧನೆ, ತೀರ್ಥ, ಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ದೇವಾಲಯದ ಆಚರಣೆಗಳು ವೃಷಭ ಅಥವಾ ಬಸವನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ನೊಳಂಬರ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ.

ಅಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು :-

- 1) ಶ್ರೀ ಜಿ.ಜಿ.ನಿ. ಸನ್ನಿಧಿಯು, 'ವೃಷಭ ಸಂಸ್ಕೃತಿ', ಶ್ರೀ ಜಿ.ಜಿ.ನಿ. ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-1989.
- 2) ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ಜಯಮ್ಮ ಕರಿಯಣ್ಣ, 'ನೊಳಂಬರ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ', ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನ ಮಂಡಳಿ, ಧಾರವಾಡ-2007/08.
- 3) Krishnamurthy, M. S, 'The Nolambs' Mysore-1980.
- 4) ವೆಂಕಣ್ಣಗುಡ್ಡ ಟಿ. 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ', ಮೈಸೂರು-1970.
- 5) ವೈ. ಆರ್. ಚನ್ನಬಸವಯ್ಯ, 'ನೊಳಂಬವಾಣಿ', ಸಂಪುಟ 1 ರಿಂದ 12 ನೊಳಂಬ ವೀರಶೈವ ಸಂಘ, ಬೆಂಗಳೂರು-2012-14.

UNIVERSITY OF MYSORE

5th International Conference on **CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR SUSTAINABLE RURAL DEVELOPMENT**

Certificate

H. SHANTHA NAIK

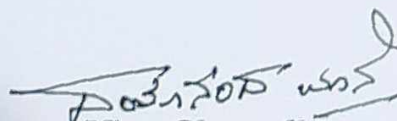
Assistant Professor of Economics
ARM First Grade College
S.Nijalingappa Layout, Davangere

has presented the paper on

Community Development and Rural Development

in Two-day International Conference on “Challenges and Opportunities for Sustainable Rural Development focused on Swachh Bharath, Rural Water Supply, Sanitation, Education, Health” jointly organised by University of Mysore, Karnataka State Planning Board, Development Research Foundation, Mysore and ISBR, Bangalore on 28th & 29th August 2017 at Senate Bhavan, Manasagangotri Campus, Mysore, India and we appreciate your active participation in the Conference.

Conference Director

Vice-Chancellor

ISSN : 2348-7666

VOLUME - 4, ISSUE 2(4), AUGUST, 2017

IMPACT FACTOR : 6.023

International Journal of Academic Research

Monthly

VOICE OF INTELLECTUALS

Special Issue on

CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR SUSTAINABLE RURAL DEVELOPMENT

Editors

Dr. PUTTARAJU .K

Department of History, GFGC, K.R.Pet, Mandya District

Dr. S.B.M.PRASANNA

Department of Political Science, UOM, Mysore

Multidisciplinary, Multiple Languages
Refereed and Indexed Journal

Editor-in-Chief
Dr.T.V.RAMANA

International Journal of Academic Research

Volume 4, Issue-2(4), August, 2017

Editors

Dr. PUTTARAJU .K

Department of History,
Government First Grade College, K.R.Pet, Mandya District

Dr. S.B.M.PRASANNA

Department of Political Science,
University of Mysore, Mysore

**IJAR-ACHIEVED PULICATION EXCELLECE AWARD 2016 and 2017 FOR
OUTSTANDING CONTRIBUTION IN THE FIELD OF INTERDISCIPLINARY
RESEARCH**

Published by
Sucharitha Publications
Visakhapatnam – 530 017
Andhra Pradesh
India

Office Address
Dr.T.V.Ramana,
Editor-in-Chief
Jagannaickpur, Kakinada- 533002
Andhra Pradesh-India

49	Rural Women Entrepreneurship In Karnataka : Problems And Challenges	Deepthi. K	222
50	Economic Analysis on Weaker Sections of Slum Dwellers in Karnataka with Special Reference to Bangalore City	Dr. P. T. Srinivasa Naika	226
51	National Health Policy 2017	Latha J	233
52	A Study on Rural Area Girls Education Problems and Challenges in Pavagada Taluk	Prof. Nagarathnamma. S	236
53	The Major Role of Channel Irrigation System in Rural Development Of Chamarajanagara District	Karibasappa .N and Dr. Lokesh	240
54	Rural Water Supply and Sanitation	Dr.D.Kumar	245
55	Youth and Rural Management in India - Perception of Students on the Introduction of Rural Management as a Compulsory Paper in Curriculum	Dr. Divya.B.S	247
56	Role of Self Help Groups (SHGs) in Rural Women Empowerment with Special Reference to Sri Kshetra Dharmasthala Self Help Groups (SKDSHG) In Thyamagondlu Hobli of Bangalore Rural District	Dr. Deepa D S	252
57	Overview of Department of Emergency-Scope of Research to improve its service	Dr. Sourav Gangopadhyay & Dr. S.N. Bandyopadhyay	259
58	The Impact of Banking and financial sector reforms in India	H.T.Kumar	264
59	Sustainable Development: The Role of Government and the Private Sector	R. Kedaranathaswamy	267
60	NGOs and Community Empowerment	V.Chandrashekar	273
61	Livelihood and Economic development Issues for Rural Empowerment through SHGs, NGOs and PRIs	Prabhakara .S	277
62	Community Development and Rural Development	Prof. H. Shantha Naik	286
63	Role of Science and Technology for Sustainable Development of the Country	Dr. Sanjeevakumar.M.Pote	291
64	Sustainable Development Goals	Dr.Leela.K.S	295
65	Naxalism: Threat to Human Rights and National Security	Devaraju.S.S	302
66	Benefits and Challenges of HRA	Mensur Osman Idris Ali and Dr. B.K. Tulasimala	306

COMMUNITY DEVELOPMENT AND RURAL DEVELOPMENT

Prof. H. SHANTHA NAIK
Assitant Professor of Economics,
ARM First Grade College,
S.Nijalingappa Layout, Davangere

Community Development

The community development program initiated in 1950s intended to involve popular participation in rural development. It laid emphasis on the building of infrastructure in rural areas with the participation of rural communities. The CDP sought to promote rural development in a phased manner in different parts of the country.

Rural development is utilization, protection and enhancement of the natural, physical and human resources needed to make long term improvement in rural living conditions. It involves provisions of jobs and income opportunities while maintaining and protecting the environment of rural areas.

The community development programme was the first major rural development programme launched after independence in October 1952 with the following main objectives:

1. To secure total development of the material and the human resources in the rural areas.
2. To develop total leadership and self governing institutions
3. To raise the living standards of the rural people by means of rapid increase in food and agricultural produce, and
4. To ensure a change in the mind-set of people instilling in them a mission for higher standards.

The CD was conceived as an instrument to transform the social and economic life of the village community a whole cutting across cast, religious and economic differences. Initially, it covers 55 projects with a wide range of programmes for developing agriculture, animal husbandry, rural industries, education, housing, rural communication etc. It was, however, soon realized that covering the entire country under CDP was not possible due to shortage of funds and personnel. The National Extension Service [NES] was launched in October 1953 with a reduced number of personnel and more modest financial provision, so that development work could proceed on the basis of self-help efforts. The NES was initially launched for a period of three years with the provision of 4.5 lacks per bloc with stress on agriculture, animal husbandry, rural communication and social agitation schemes. After three years the blocks covered under NES were to be converted into CDP blocks with the provision of 15 lacks for three years for more intensive development work in agriculture and other activities such as co-operation, health and sanitation rural industries, housing etc. It was presumed that the blocks covered in the first two phases would have attained the desired self-sufficiency and therefore, the quantum of special government grants could be reduced. The major contribution in financial and technical assistance came from the USA under scheme of technical cooperation. Funds were also drawn from the central and the state governments to meet the local expenditure on the implementation of the CDP.

Rural Development

The concept of rural development has gained a widespread appeal in recent years. This is largely a result of the way issues regarding development themselves began to be perceived. It is observed that the notion of rural development has been conceived in diverse ways by researchers, ranging from thinking of it as a set of goals and programs to a well-knit strategy, approach or even an ideology. This is a widely shared view that its essence should be poverty alleviation and distributive justice oriented economic transformation. On the basis of this view we may have the following as the primary objectives of rural development.

1. To increase productivity in rural areas and reduce poverty
2. To improve living standards by providing food, shelter, clothing, employment and education

3. To involve people in planning and development through their participation in decision-making and through decentralization of administration.
4. To ensure distribute justice and equalization of opportunities in the society.

The Main Achievements of the CDP Programmes Were as Follows

- For the first time an organized administrative set up was established at the National, State, district, block and village levels. Its developmental function were totally different from the revenue collection functions of the existing administrative machinery.
- Development was considered to be people centric.
- Due recognition was given to the importance of planning and interdisciplinary approach to development.
- Recognition was also given to recruitment of trained personnel and introduction of technical and technological inputs.
- It introduced modern technologies in agriculture with a view to demonstrating that they could perform better than traditional technology
- It resulted in the establishment of institutions such as agriculture credit societies, primary schools, hospital and dispensaries, maternity and child welfare centre etc.

Major Issues in Development

Development is a much debated subject. In fact there is no single well defined path towards development. Different countries and regions will have to take their own specificities into account in order to develop their societies.

The following are the major issues

Growth v/s Distribution

For a long time it was assumed that economic growth would be an engine that will lead naturally towards development. Consequently, little attention was paid to the question of distributive justice. One of the major outcomes of this situation was the trickle down theory, which stated that if there was sufficient growth everybody would benefit from it. India, during the first three plans, made heavy investments of capital and sought to take the country on to a new growth path.

Agriculture v/s industrial development

This has been one of the most important issues at stake in the debate on development. In India's own case, it was thought that rapid industrialization would lead the country to self-sufficiency. In the 1960, however, the country experienced severe food shortages that led to the realization that the agriculture sector could not be ignored. This led to increasing attention to this sector. New varieties of seeds and the use of fertilizers on a large scale led to an increase in agricultural production. However, it has now become clear that a balance between agricultural development and industrial growth will have to be maintained for genuine economic development.

Tribal Development

It is studied that India has the largest concentration of tribal population anywhere in the world except perhaps South Africa. The tribal lifestyle is considered by the ecosystem. India, with a variety of eco systems, presents a varied tribal population throughout its length and breadth. The areas inhabited by the tribal constitute a significant part of the under developed areas of the country, according to the reliable sources nearly 15 percent of the total geographical area of the country inhabited by the prominent tribes.

During the British rule, villagers and the town were neglected. They did nothing for ameliorating the socio-economic condition of tribal people, except to the people in north-east region of the country. However after independence the new policy of tribal development and integration is initiated. The constitution of India has made definite provisions for the welfare and uplift of the tribal people through the country.

Major Issues in Development

It must be emphasized that there cannot be a single well defined path towards development. Different countries and regions will have to take their own specificities into account in order to develop their societies. This is one reason why development has been a much debated subject. In this section we will highlight some of the major issues, which have features in this debate.

Growth v/s Distribution

For a long time it was assumed that economic growth would be an engine that will lead naturally towards development. Consequently, little or no attention was paid to question of distributive justice. One of the major outcomes of this situation was the 'trickle down' theory, which stated that if there was sufficient growth everybody would benefit from it. India, during the first three plans, made heavy investments of capital and sought to take the country on to a new growth path. During the early 1970s, however, it was realized that the living conditions had not changed significantly for the better. It was then that the question of distributive justice assumed greater importance. The problem, however, continues to affect the developing countries as assets such as land and capital are concentrated in a few hands. This perpetuates the problem further and the question of distributive justice remains unsolved. The major result of this debate has been the realization that economic growth alone is not enough to lead a country towards rapid development. Growth by itself does not guarantee an improvement in the quality of life for the vast numbers of people. Therefore the state has to formulate policies and design instruments to ensure that development benefits flow to those categories of people who need most.

Agricultural v/s Industrial Development

This has been one of the most important issues at stake in the debate on development. In India's own case, it was thought that rapid industrialization would lead the country to self-sufficiency. If the 1960s, however, the country experienced severe food shortages that led to the realization that the agricultural sector could not be ignored. This led to increasing attention to this sector. New varieties of seeds and the use of fertilizers on a larger scale have led to an increase in agricultural production. However, it has now become clear that a balance between agricultural development and industrial growth will have to be maintained for genuine economic development. If the agricultural sector does not grow there may be sharp increase in the prices of food-grains that will affect the poor. On the other hand, industrial stagnation will mean that surplus labour from the agricultural sector cannot be usefully employed. Therefore, both agriculture and industry will have to grow so that the pace of development is fast enough to improve the living conditions of the people.

Capital v/s Labour Intensive Technologies and Development

You may have heard the term 'technology' being used quite often in debates pertaining to development. What is technology and what is its role in the development of a country and its people? Technology is the means by which goods are manufactured in an economy. Any goods, however crude or sophisticated, can actually be manufactured by several means. The development in technology is the process by which the manufacture of goods is made cheaper, faster and more efficient. What is the role of technology in development?

You may be aware of the fact that tractors, harvesters, etc. are being used on a wider scale now than a couple of decades ago. They are now used to perform many of the agricultural operations, which were hitherto performed manually using ploughs and other equipment; this change may be termed a technological change.

Now that you are familiar with this concept you must be able to appreciate that at any given point of time, we may have a number of technologies to choose from in order to produce the same goods. Cloth can be woven on traditional looms in your village or town, or it can be manufactured in the factories located in bigger cities. The end product is more or less the same, but the process of making it is different. What are the implications of these facts for the process of development?

An improvement in technology calls for investment to make this change feasible. Sophisticated technology, when it uses less labour, is termed "labour displacing labour and also less expensively. This is called "labour intensive technology". Capital intensive and labour displacing technologies are often expensive and call for large investments. Labour intensive technologies, on the other hand, have the advantage of being able to absorb the surplus labour in a developing country.

During the late 60s and the early 70s, a new trend of thinking on technology suitable to developing societies became popular. The question raised was that of "Appropriate Technology". It was said that developing countries should adopt technologies that were suitable for their own specific needs, situations and socio-cultural framework rather than copy the western technologies blindly. Thus, it was suggested that countries like India should use technologies that have evolved over many decades and adapt them to make the best use of their cost-effectiveness.

The choice between these types of technology, however, is not easy for a developing country. On the one hand, rapid increase in output is necessary to solve the problems of the people and, on the other, the problem of unemployment (thus created) accentuates the problem of poverty. A balance is, therefore, required so that both technology and living conditions of the people improve.

Centralization v/s Decentralization

This has been another major issue in the debate on development. Generally, it is agreed that development is a long-term phenomenon and, therefore, needs to be planned. While a certain degree of centralization is necessary to coordinate the efforts towards development, too much of centralization in the case of decision making powers can weaken the process of popular participation. It also leads to the formulation of programmes and projects, which have limited local relevance. In recent times, the need to devolve decision making powers to the panchayats has caught the attention of policy makers in India. Important steps, including constitutional amendments, have been taken since the late 1980s to empower local level institutions. It is hoped that decentralization of the development process would also lead to greater accountability of those who are actually involved in the decision making process. Devolution of powers is very vital for development. This ensures that the administration is brought closer to the people. Consequently, there is greater accountability of planners towards those whom programmes and policies are meant to reach.

Urban v/s Rural Development

The vast majority of the population in India and other developing countries live in rural areas. There is a continuing influx of people into the cities looking for jobs as the rural economy is not been able to provide employment to them. It needs to be pointed out, however, that the problem of poverty, poor health and illiteracy is widespread in both rural as well as urban areas. The problem of rural poverty and unemployment is the crux of the problem. Without solving it, there cannot be genuine development. Hence, rural development has come to acquire critical importance. Sustained improvement in the quality of life in rural areas is likely to slacken the pace of large-scale migration of villagers to cities in search of jobs.

Respective Roles for the State and the Market

One of the most contentious issues in Economics has been the scope and extent of government intervention in the economy of the country. During the immediate post-World War II era, there was a near consensus among economists, for a variety of reasons, such as important developments in economic theory around the idea of 'market failure' (which had several dimensions), that governments have to play major roles in the economic sphere. Thus around the time India gained independence from the British, the need for planning had come to have wide acceptance in the developing countries for them to break free from stagnation and backwardness. The debate in our country at that time was not about the need for planning but about what kind of planning and quite a few alternative suggestions and frameworks were widely discussed. In the recent years, however, government intervention in economic spheres has come under much fire, particularly during the last couple of decades, and a sort of neo-liberal market orthodoxy - which insists that 'the market knows and does the best' - has become dominant. We cannot go into a detailed discussion of the reasons for such an extreme swing here, but it may be stressed right away that to a large extent such a swing is based on shaky theoretical foundation and faulty empirical associations. This will be briefly discussed, in the next section, with reference to Indian economic development.

REFERENCES

- Dasaratharamaiah, K., Naidu, M.C. and Jayaraju, M., (2006), *Rural Development- An empirical study*. *Social Welfare*, 52 (12) :33-38.
- Devi, K.S., Poonnarasi, T. and Saravannana, M.P., (2007), *An impact analysis of technological training on Rural Development*. *Int. J. Agric. Sci.*, 3 (2): 16-65.
- Dwarakanath, H.D., (2001), *Community Empowerment - A review*. *Kurukshetra*, 49 (5): 33-41.
- Ganesamurthy, V., Radhakrishnan, M.K., Bhavaneswari, S. and Ganesan, A., (2000,) *Community Development and Sustainable Development*. *Indian J. Mktg.*, p.12-16.
- Githamma, (2007), *Management of microfinancial institutions on their functioning in empowering of rural poor in Kolar district of Karnataka*. M.Sc. (Agri.) Thesis, Univ. Agric. Sci., Dharwad (India).
- Hirevenkanagoudar, LV., Maraddi, G.N. and Chaudhari, R.R., (2006), *Economic impact of rural farmers*. *Kurukshetra*, 70 (6): 210-211.
- Indrabhusan Singh and Usha Kumari, 2007, *Rural development and women empowerment*. *Kurukshetra*, 3 (2): 3-8.

ಎ.ಆರ್. ಎಂ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ
ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಪರಿಷತ್, ದಾವಣಗೆರೆ ಹಾಗೂ
ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ
ಇವುಗಳ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ

ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ
“ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರಗಳು :
ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಅನುಸಂಧಾನ”

The Contemporary Problems and Solutions Approaching of Multidisciplinary Studies

— ❦ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ ❦ —

ಡಾ. /ಪ್ರೊ/ ಶ್ರೀ/ ಶ್ರೀಮತಿ Shantha Malik H.

ಇವರು ದಿನಾಂಕ ೨೫-೦೨-೨೦೧೭ರಂದು ಕಡೆದ ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ
/ಪ್ರತಿಭಿಧಿಗಳಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಪಂಗಡೆ

ಸಂಯೋಜಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ ಸಮಿತಿ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಗಳು

ಡಾ. ಬಿ.ಸಿ. ಗೋವಿಂದಪ್ಪ

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಉಪಕುಲಾಧ್ಯಾಪಕರು, ವಿಭಾಗ,
ದಾವಣಗೆರೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಪ್ರೊ. ಡಿ.ಎಚ್. ಶಾಸ್ತ್ರಿ

ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು, ಎ.ಆರ್.ಎಮ್. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,
ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

Volume-I

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು:

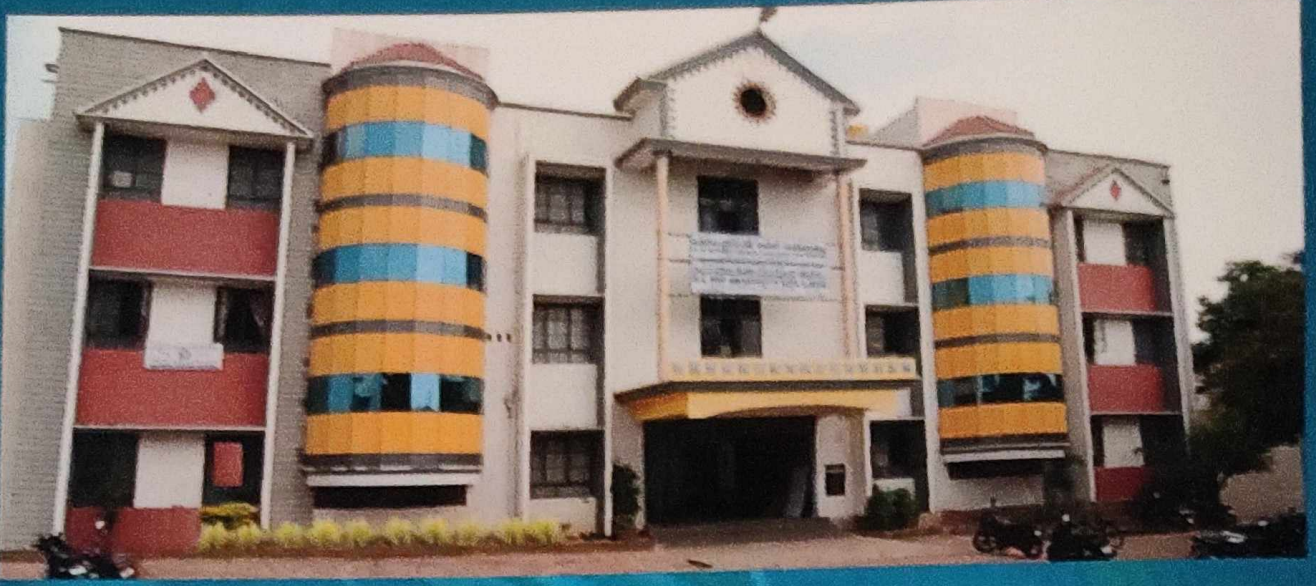
ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಹಲಗೇರಿ

ಪ್ರೊ. ಅಂಜನಪ್ಪ ಎ.

ಶ್ರೀ ಅನಂದಕುಮಾರ ಎಂ. ಉಳ್ಳಣ್ಣನರ

ಶ್ರೀ ಮಂಜುನಾಥಗೌಡ ಶಿ. ಗಾಣೇಲಿ

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ವಿಜಯಪುರ

ARM COLLEGE DAVANAGERE

ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ, ಅಧ್ಯಾಪನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿ ನಿಂತು ಬಿಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುವುದು ಕನ್ನಡಿಯಷ್ಟೇ ಸತ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರು, ಅರಿವುಳ್ಳವರು, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಾದವರು ತಮ್ಮ ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಬಡವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ರಂಗಗಳ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ವಿಜೃಂಭಿಸಿ ತಟಸ್ಥರಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಷ್ಟೇ ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ; ಉತ್ತರವೂ ಉಸಿರಾಗಬೇಕು. ಕೆಡವಲ್ಪಟ್ಟ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಲ್ಪಡಬೇಕು, ಕೆಡಹುವ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ಕಟ್ಟುವ ನಾವೂ ಇದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ವಿನಮ್ರ ಪ್ರಯತ್ನವಿದು. ಇದು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಮ್ಮ ಕರುಳ ತುಡಿತದ ಕುರುಹಾಗಿ ನಾವಿದನ್ನು ಈ ನೆಲದ ನೋವಿನ ದಾಖಲೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ನಲಿವಿನ ಹಾದಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗೆಂದೇ ಅನನ್ಯವಾದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಹೊಸ ಕಾಣ್ಕೆಯ, ಉತ್ತರದ, ಬಂಧನ ಜಿಡಿಸುವ ಜ್ಞಾನ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಬಹುಶಿಸ್ತಿಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಆಶಯದಂತೆ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಂಲೇಖನಗಳ ಮೂಲಕ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಲೇಖಕರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

—ಪ್ರಕಾಶಕರು

First Impression: 2017

Copyright © ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ.

BAHUSHISHTEEYA SAMKATHANA ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

ISBN: 978-93-84534-95-0

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, without permission in writing from the copyright owners.

DISCLAIMER

The authors are solely responsible for the contents of the papers compiled in this volume. The publishers or editors do not take any responsibility for the same in any manner. Errors, if any, are unintentional & readers are requested to communicate such errors to the editors or publishers to avoid discrepancies in future.

Price: ₹ 500/-

Printed by: _

Om Print Point, Dharwad

Published by :

I.S Mujawar, Siddheshwar Shri Prakashana, Vijayapur.

Typeset by :

Mr. Jagadeesh K. Angadi

Sai printers.

Dharwad

95357 13213

CONTENT

1. H A Karibasappa Application of Information Technology in Libraries: An Overview	1
2. * Sadashiva Naik, A. ***Praveen, A. N. A Review of Contemporary Problems and Solutions in Library Automation Of First Grade College Libraries in Karnataka	12
3. Vinutha H.G M.Com., M.Phil A Study on Issues and Challenges of Women Empowerment in India	18
4. Shantha Naik H Upliftment of Weaker Section	27
5. Smt Anita N. Halamata, Challenges and Solutions of the Vision Digital India	32
6. Boraiah R.N The Social and Religious System of Vijayanagara Period in Chitradurga District	37
7. *Sunitha.N.M **Dr.B.P.Veersbhadrappe Cost and Returns of Maize Cultivation in Davangere District	40
8. Basavaraj Dammalli ¹ Gururaj Puranik ² Sudheer Rao.K ³ A Comparative Study of Aggression among Batsmen and Bowlers in Cricket	46
9. Ms.Sunada karegar Current Social Problems and Solution.	50
10. Kantharaj H. Chronological Order in Hiriya Taluk Inscriptions	55
11. Dr. Hanumatappa K N Social Entrepreneurship and Its Contribution to Rural Development: A Study of Shimoga District.	59

UPLIFTMENT OF WEAKER SECTION

Shantha Naik H

Asst. prof. of Economics

A R M First Grade College

Davangere.-04

The wisdom of man is yet to recognize that the sharing of power is a joy. Despite a large number of researches in recent years, their findings have not contributed to the process of transfer of power to the weaker sections, in a real sense, in any part of the world. Social and economic conditions of the weaker sections in the United States or the European Countries are not presented adequately even in the World Bank Reports. Our belief in a pluralistic social philosophy is more conducive to upward social mobility than the western monolithic concept of social behavior which does not tolerate the concept of co-existence. It goes without saying that the gulf between the rich and the poor is seen to be ever widening in India and threatens to tear apart the nation's social and cultural fabric. A realistic form has to be given to the wishful concept of the empowerment of weaker sections in the Indian society. It is high time that the nation has to face the challenge in right earnest.

Weaker section means people who are not strong enough to stand for their own rights or even if they dare to, they could easily be subjugated. That is to say the section of society which is historically oppressed and dominated by other sections can be called as weaker section. In India, weaker section implies women, children, scheduled castes, scheduled tribes, religious and linguistic minorities and of late, sexual minorities - eunuch and LGBT community. Sometimes, senior citizens too are included in the group given weakening moral fabrics and waning social values in our society.

- To create an enabling environment for social inclusion of all fields of life by providing equal opportunities, equity & social Justice and to ensure confidence building in the weaker section so that, they can realize their aspirations.
- To bring to the notice of all stake holders including and civil society about the legal rights of the enshrined in the constitution, international conventions,

- To sensitize the employers and other similar groups on the special needs of the specially abled persons.
- To promote awareness and to sensitize society with focus on remote and rural areas.
- To encourage volunteer action for ensuring effective implementation of the legal provisions and welfare schemes.
- Making sure that all men and women workers are provided with equal facilities in terms of their overall welfare and safety at workplaces
- Educating according to the professional requirement and encourage them to grow further in life) Encouraging to develop entrepreneurial skills, which in turn, would make them self-dependent) Advocating the promotion of gender equality within in a community

GENERAL OCCUPATIONS OF THE WEAKER SECTIONS.

1. Cultivators	7. Leather Workers
2. Marginal Farmers	8. Skilled and Unskilled Workers
3. Seasonal Agricultural Laborers	9. Producers of Handicrafts
4. Employees in Household Industries	10. Process Units
5. Home Services and Repairs	11. Petty Manufacture
6. Public Services like Security and Scavenging	12. Domestic Helpers
	13. Casual Workers
	14. Other Workers

PROBLEMS OF THE WEAKER SECTIONS

1. Lack of Income Generating Assets and Resources	9. Landlessness
2. Lack of Regular Income	10. Homelessness
3. Lack of Access to Finances	11. Sickness, lack of timely Medical Aid and adequate Health Care
4. Non-availability of regular Employment	12. Illiteracy Ignorance and Superstitions
5. Low Wages	13. Cheating by middlemen and Contractors
6. Indebtedness	14. Oppression of their Communities
7. Shortage of Food and Fodder	
8. Difficulties in getting Water	

- 15. Suppression of the promising and developing individuals and families

- 16. Discrimination
- 17. Non-Payment of proper Wages.

REQUIREMENTS OF THE WEAKER SECTIONS

1. Literacy	7. Free- ships for primary education
2. General Education	8. Scholarships for higher studies
3. Professional Education	9. Fellowships for study abroad
4. Health Education	10. Special Hostels for SCs, STs, OBCs, Minorities for Boys and Girls
5. Residential and Ashram Schools	11. 13. Skills Training Centers
6. Book-Banks	

There is a need to address these basis problems first and fully. Therefore the Programmes and Schemes being designed developed evolved and implemented, should address these problems appropriately and fully, not casually in passing or incidentally.

STRATEGIES AND APPROACHES FOR PLANNING & DEVELOPMENT

1. Market Induced Plans	c) Govt. Subsidies as Incentives
2. Trickle-down Theory	d) Govt. Aid as help
3. Financial Assistance to Individuals	e) Grants to special Programmes
a) Loans for specific projects	4. Promotion of Co-operatives
b) Bridge Loans to facilitate Financial Assistance	5. Encouraging Community Development
	6. State Intervention at Community Level
	7. Pro-Active Target Groups oriented Schemes.

PROGRAMMES FOR WEAKER SECTIONS DEVELOPMENT:

All Development Programmes can be classified as –

1. LONG-TERM PROGRAMMES	c) Special-Group Oriented Plans:
a) General Area Development Programmes	d) Socio-Economic Programmes
b) General Community Development Programmes	e) Human-Development Programmes:
	2. SHORT-TERM PROGRAMMES
	a) Training to impart skills

b) Financial Assistance to set up Rural Development Programmes

- i) Cottage Industries
- ii) Mini-Economic Activities

3. Emergency Programmes

- a) To meet crisis's
- b) To meet disasters and natural calamities

PROGRAMMES FOR UPLIFTMENT OF WEAKER SECTION

The present Govt and the PM had publicly shrunk away to slip out of all Political and Community Responsibilities. They want to wriggle out of the Social Contract with the People and Society for Human Development. That includes General Education of the Children, employment, health care, environmental hygiene, housing and transportation. These and the growing Corruption in Public Services, have left the Govts short-strapped of funds. Hence, they are no more in a position to take up and find money to finance time bound tangible Development Programmes for Welfare Schemes. Hence, the Govts. are forced to take up just a little bit of Poverty Alleviation Programmes, to keep the people satisfied a little.

IMPORTANCE OF INCOME GENERATING SCHEMES.

The World is now wise to believe in the Chinese Proverb – It is better to teach an hungry individual to fish, than give a fish to eat, least the individual may come back again for the next fish. Therefore it is good to introduce people to Income Generating Schemes, to take up their life and future in their own hand, than help them with food or doles or any other form of financial or material assistance.

The Government of India has focussed on the weaker sections of the society through its many schemes, in both the rural and urban areas. Through schemes such as Janani Shishu Suraksha Karyakram, Janani Suraksha Yojana and Rashtriya Bal Swasthya Karyakram it has provided healthcare benefits to newborn and small children, and pregnant and feeding mothers. Small children are provided nutritious food and pre-school education in the Anganwadis. Children of the weaker sections are provided education through the Kasturba Gandhi Balika Vidyalayas. Also, the Mid-day Meal scheme provides free schooling for the children going to primary schools. The Central Government has provided lakhs of pre and post-matric scholarships to students from the backward areas and weaker sections. With the DBT scheme now, these benefits are being deposited directly in their bank accounts. Students

are also provided free hostels and free coaching for higher studies. Women from the weaker sections without adequate means are given small loans from schemes such as the Rashtriya Mahila Kosh to start their own small businesses. Schemes such as "Ajeevika" help them to enhance their skills and creates more opportunities for better jobs. They also get houses under the Indira Awaas Yojana, and Rajiv Gandhi Awaas Yojana. With the BPL card and now the Aadhaar card, the weaker sections can get many benefits delivered directly to them. The weaker sections also get reservation in government jobs, and reservation in gram panchayat posts. This has helped in their economic and political empowerment.

An overall survey of the effectiveness of the so far implemented plans and programmes for the weaker sections shows that much has to be done still for the weaker sections. Today it seems that the main aim of many dominant castes, and thrust of their thinking is to keep the Weaker Sections, still jobless, without adequate income, helpless, hopeless, weak and dependent. In the light of above, there is a need to bring attitudinal changes among the dominant sections of the present society to cope up with the constructive efforts of the governmental agencies in bringing overall development of the depressed masses in Indian society.

REFERENCES;

- 1) Kalpana Rajan ;Indian Economy New revised Edition 2007 Spectrum Book house pvt Ltd
- 2) EPW;Wekly 2009 Journal
- 3) H R Krishnaiah Gowda ; Indian Economy 2014
- 4) Tenth Five year plan Vol.1 Planning Commission.

ಎ.ಆರ್. ಎಂ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ
ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಪರಿಷತ್, ದಾವಣಗೆರೆ ಹಾಗೂ
ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ
ಇವುಗಳ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ
ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ
“ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರಗಳು :
ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಅನುಸಂಧಾನ”

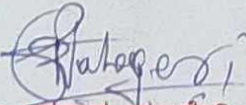
The Contemporary Problems and Solutions Approaching of Multidisciplinary Studies

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

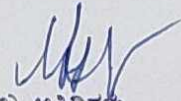
ಡಾ. /ಪ್ರೊ/ ಶ್ರೀ/ ಶ್ರೀಮತಿ Mohammed Riyaz, Librarian, A.R.M. F.G.C. Davangere.

ಇವರು ದಿನಾಂಕ: ೨೫-೦೨-೨೦೧೭ರಂದು ನಡೆದ ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ

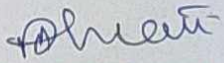
The Contemporary problems and solutions & Digitization ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ
ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಕಲ್ಲಗೆರಿ

ಸಂಯೋಜಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ ಸಮಿತಿ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಗಳು
ಡಾ. ಬಿ.ಟಿ. ಗೋವಿಂದಪ್ಪ

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಡೀನರು ವಾಣಿಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ,
ದಾವಣಗೆರೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಪ್ರೊ. ಡಿ.ಎಚ್. ಪ್ರಾಟಿ

ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು, ಎ.ಆರ್.ಎಮ್. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,
ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

Volume-II

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು:

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಹಲಗೇರಿ

ಪ್ರೊ. ಅಂಜನಪ್ಪ ಡಿ.

ಶ್ರೀ ಅನಂದಕುಮಾರ ಎಂ. ಜಕ್ಕಣ್ಣವರ

ಶ್ರೀ ಮಂಜುನಾಥಗೌಡ ಶಿ. ಪಾಣಲ

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ವಿಜಯಪುರ

First Impression: 2017

Copyright © ಸಮೃದ್ಧಿ ಭಿಂಡೀಕರ್ . ಧಾರವಾಡ.

BAHUSHISHTEEYA SAMKATHANA ಬಹುಶಿಷ್ಟೇಯ ಸಂಕಥನ

ISBN: 978-93-84534-95-0

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, without permission in writing from the copyright owners.

DISCLAIMER

The authors are solely responsible for the contents of the papers compiled in this volume. The publishers or editors do not take any responsibility for the same in any manner. Errors, if any, are unintentional & readers are requested to communicate such errors to the editors or publishers to avoid discrepancies in future.

Price: ₹ 500/-

Printed by:

Om Print Point, Dharwad

Published by :

I.S Mujawar, Siddheshwar Shri Prakashana, Vijayapur.

Typeset by :

Mr. Jagadeesh K. Angadi

Sai printers,

Dharwad

95357 13213

ARM COLLEGE DAVANAGERE

ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ, ಅಧ್ಯಾಪನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿ ನಿಂತು ಬಿಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುವುದು ಕನ್ನಡಿಯಷ್ಟೇ ಸತ್ಯ. ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರು, ಅರಿವುಳ್ಳವರು, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಾದವರು ತಮ್ಮ ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಬಡವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ರಂಗಗಳ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ವಿಜೃಂಭಿಸಿ ತಟಸ್ಥರಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಷ್ಟೇ ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ; ಉತ್ತರವೂ ಉಸಿರಾಗಬೇಕು. ಕೆಡವಲ್ಪಟ್ಟ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಲ್ಪಡಬೇಕು, ಕೆಡಹುವ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ಕಟ್ಟುವ ನಾವೂ ಇದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ವಿನಮ್ರ ಪ್ರಯತ್ನವಿದು. ಇದು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಮ್ಮ ಕರುಳ ತುಡಿತದ ಕುರುಹಾಗಿ ನಾವಿದನ್ನು ಈ ನೆಲದ ನೋವಿನ ದಾಖಲೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ನಲಿವಿನ ಹಾದಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗೆಂದೇ ಅನನ್ಯವಾದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಹೊಸ ಕಾಣ್ಕೆಯ, ಉತ್ತರದ, ಬಂಧನ ಬಿಡಿಸುವ ಜ್ಞಾನ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಆಶಯದಂತೆ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಂಲೇಖನಗಳ ಮೂಲಕ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಲೇಖಕರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

-ಪ್ರಕಾಶಕರು

CONTENT

1. *Prof. N T Mouneswara, **Prof. G Nagaraju. Fostering Innovative Ecosystem in Higher Education: Developing Skill and Innovation	100
2. * Mohamed Riyaz ** Ashok kumar B The Contemporary Problems & Solutions of Digitization	109
3. Chandrashekharappa S. Feminism and Globalisation	115
4. H. Ramesha The Beliefs and Traditional Practices in Davanagere District: A Historical Analysis	120
5. Rahamath G Religion Minorities and Their Problems	124
6. Prof. Ramesh. P. Chavan Representation Of Dalit In Rohinton Mistry's <i>Fine Balance</i>	129
7. * Prof. Smt. Rajeshwari.S. Hogarti. ** Prof. C.H. Tavargundi. Principal, Relevance of Rural Tourism in Indian Scenario	133
8. Lakshmana. E. Growth and Trends in Selected Crops of the Kharif Season Agricultural Productivity In Karnataka	138
9. Prof. Mahananda.V. Hiremath, Diasporic Consciousness in Amitav Ghosh's <i>The Shadow Lines</i>	144
10. SMT. Sujata H. Kadli Demonetization: An Analysis of Its Impacts on Indian Economy	149
11. Prof B.V.Enagi Teaching and Learning English for Students: Problems and Remedies.	154

THE CONTEMPORARY PROBLEMS & SOLUTIONS OF DIGITIZATION

Mohamed Riyaz

Librarian,

A.R.M. First Grade College & P.G. Centre

Davangere

Ashok kumar B

Librarian,

Babasaheb ambedkar degree college

Harihar, Davangere.

Introduction

Until recently, digitization of library materials in many libraries has been considered a necessity of the future, something that can be done once the financial, human and technological conditions are met. That future time has already come and, in libraries we can already share our own experiences about the process of presenting library collections in a digital format. Those who need to start digitization are mostly interested in the clear definition of the problems that occur during the initial phases of the process and possible solutions for overcoming these problems as much as possible. This paper presents the most common problems for librarians in the process of digitization, as well as some of the possible solutions for overcoming these problems. The dawn of information revolution is considered to be one of the marvels of 20th century. We are living in an information society. In 1990's there has been a revolution in digital library systems Librarian's administrates, publications, authors, IT staff and producers of hardware and software-all seem to have adopted it for their use. Those who need to start digitization are mostly interested in the clear definition of the problems that occur during the initial phases of the process and possible solutions for overcoming these problems as much as possible. This paper presents the most common problems for librarians in the process of digitization, as well as some of the possible solutions for overcoming these problems. Digitization helps in reducing drowsiness and boredom to great extent, digital libraries are quite accessible, reduced barriers of distance, time sickness shared resources, and content delivery. In digital library, collection must be selected, organized made accessible and preserved and digitization provides a solution to traditional library problems such as conservation and remote access to information collection and storage. Digital libraries can provide text, voice graphs and image to the end users timely and boundlessly through the internet. Digital libraries the goal of it is 24x7 services anytime and anywhere. We understand a digital library to be an electronic collection of real or virtual

resources. It is a dynamic store house of digitized information (digital video, e-documents, e-journals, e-print, microform, CDs, DVDs, etc)

What is digitization?

Library is a growing organism: Fifth law of library science by Dr. S R Ranganathan must be willing to adapt to new conditions if it is to meet its good of maximizing, accessibility and exposure while minimizing the users time and effort. The cognitive flexibility, relational communication and non-verbal immediacy communication theories were used for illustration. It also discusses the challenges often encountered during digitization and the implications for planning and policy. Digitization implies conversion of documents and art works into digital images. Digital images here mean electronic copies of documents. Digitization is a process in which materials are converted from the hard copies to electronic copies.

1. Awareness of information which gives the breath of vision
2. Awareness of technology which gives the power to make the visions manifest
3. Awareness of needs proved the insight to use professional skills and talents to greater effect.

1. Need for Digitization

Access: - Digitized content provide the advantage of search over print media

Reduced cost of Handling: - Digitization reduces the costs of handling strong and duplicating paper documents and in some case can reproduce the lost documents

Organization and dissemination:- Digitisation l or electronic images can be indexed and stored in a documents retrieval system

Manuscripts provide authentic records for tracing the cultural, social, political, and economic history of people of a region or a country as such. Manuscripts being organic in nature are susceptible to irreversible decay due to passage of time. Digitization helps to preserve precious materials and to reduce wear and tear fragile times. This does not mean however, that digital copies should be seen as are replacement for the original documents. Even after digitization, original documents and artefacts must still be cared. Digitization of manuscripts as means of protecting and documents and artefacts must still be cared.

Digitations of manuscripts as means of protecting and documenting textual heritage has emerged as an important field in recent times

2. Digitization Problems

- Policy matter regarding digitization
- Physical condition of the materials to be digitized
- Financial issues and implications
- Technical feasibility
- Availability of trained man power
- Selection of methods for digitization
- Time factor
- The extent of sharing the digitized resources
- Retaining/Disposition of original documents
- Lack of Technical Staff

Data Size

Many of the storage media praised by people all over the world may become less useful only long after they become unreadable. Thus documents digitized and stored in such medial become outdated the maintenance will be more difficult then print media. The changes and improvents of storage medium put serious questions about the future of digitized materials and their alternation

Documents Type

In an age of information explosion and information pollution, librarians are in a dilemma about what type of records is to be digitized and what type of record not to be digitized. The documents i high demand today any become obsolete even tomorrow because of the vast developments in the subject and printing and publishing industry.

Technology Obsolescence

The technology behind digitization is undergoing drastic changes continuously the computer hardware, software, storage media and content formats are undergoing great revolution Digital storage media are always under the threat of above factors while selecting the storage medium technological obsolescence should be taken into consideration

3. Digitization Solutions

Solution the Following faced by libraries in India as for as digitization is concerned and solution

- Building the resource
- Develop improved technology for digitizing analogy materials
- Integrate access to both digital and physical materials
- Provide, more effective and flexible tools for transforming digital content to suit the need of the end users
- Integrate access to both digital and physical materials
- Hardware components
- Printer inkjet, Laser,
- Networking LAN MAN, WAN Internet with high speed connective
High power UPS
- Capture Devices: Scanner Cameras Barcode scanner
- Server with high capacity hard disk and clines in LAN
- Software components
- Web designing software Java XML
- SQL server software, Database management software
- Digital Database like Oracle Postage SQL MYSQL operating software LINUX etc.
- Technological Change
- Inadequate finance and Infrastructure
- Information Explosion on the Interne
- Technical architecture

Interactions: -

In this section we will explore some of the implications of these different requirements, focusing on the ways in which they are in conflict. In an attempt to structure this exploration we will consider several dimensions; these are essentially arbitrary but hopefully will be useful.

Role of Library Professional

Librarian need to possess the knowledge in the field of information Technology i.e. Computer networking information analysis interest switching technology, digital resources

and various website. Information is easily available through internet but it is generally into the process and unorganized for. In order to face this problem the library profession and user needs to acquire detailed knowledge about the digital world are as follow

Knowledge of computer

- Knowledge of digitization
- Knowledge of source of electronic information
- Translation skills
- Technique of evaluating the quality of Information
- Compilation and editing skills
- Knowledge of copyright laws

Conclusion

Preservation and conservation of palm leaf manuscripts is one of the important areas which needs much attention. The real challenge today for palm leaf manuscripts libraries is not just handling, preserving and safeguarding cultural heritage and traditional knowledge through ICT applications, but by making it available to the public at large. Beyond doubt future of digital library is bright in India as it is already cited in this paper that information books journals and magazines will be kept in digital form. Digital Library is nothing but an organized collection of digitized materials, accessible entirely from a desktop computer over a network. Librarians will have to equip themselves for capabilities to link with global trends of the ultimate benefits of information seekers. New information created today is already in digital form and may just require conversion to formats appropriate. The task of digitizing the manuscripts will go through a strategic planning process and then be taken as project. It is high time now not only to know and recognize the knowledge imparted in the palm leaf manuscript heritage, but also to utilize it and therefore it should be preserved properly.

References

1. Ramesh Babu, B and Vijay Kiran, A (2001) Towards digitization of church archival materials in India" IN Creation and Management of Digital Resources
2. Samuel J G. (1994) Preservation of palm leaf Manuscripts in Tamil, IFLA Journal 20(3):294-305

3. Koganuramth Muttayya M and Angad, Mallikarjun. Digitisation in an Academic Library: A Success story at Tata Institute of Social Sciences, DESIDOC Journal of Library and Information Technology, Vol 30, No.1 Januray 2010 pp.38-43
4. Bhatt, R .K. (2008) March towards digitization of information resources in India: issues and initiatives. World Digital Libraries, 1(2) 14-164
5. Sharma, S & Arya. S (2006) knowledge Management in Digital era: a challenge to Library professional ILA Bulletin 42(2) 10-13
6. <http://comminfo.rutgers.edu/~lesk/spring06/lis553/Lfutures.pdf>
7. www.ignca.nic.in

RANI CHANNAMMA

UNIVERSITY, BELAGAVI

Indian Council of
Social Science Research

School of Business and Economics
Department of Studies in Economics

Indian Council of Social Science Research (ICSSR), New Delhi

Sponsored A Two Days National Seminar on

DEPARTMENT OF ECONOMICS

INCLUSIVE AGRICULTURE GROWTH IN INDIA : ISSUES AND CHALLENGES

Jointly Organised by

Rani Channamma University, Belagavi.
University of Horticultural Sciences, Bagalkot.
& Rai Technology University, Bengaluru.

Certificate

This is to certify that Mr / Mrs / Dr. / Prof. Kadejji Shivappa A.R.M.F. College
Davanagere has presented / participated a paper titled Stabilizing Farm Income & Employment
in Dryland Agriculture in Anantapur & H.K. Region in two days National Seminar on

Inclusive Agriculture Growth In India : Issues & Challenges on 16th & 17th February 2017.

**Organised by Department of Studies in Economics, Rani Channamma University, Vidya Sangama,
Belagavi - 591156 Karnataka, India.**

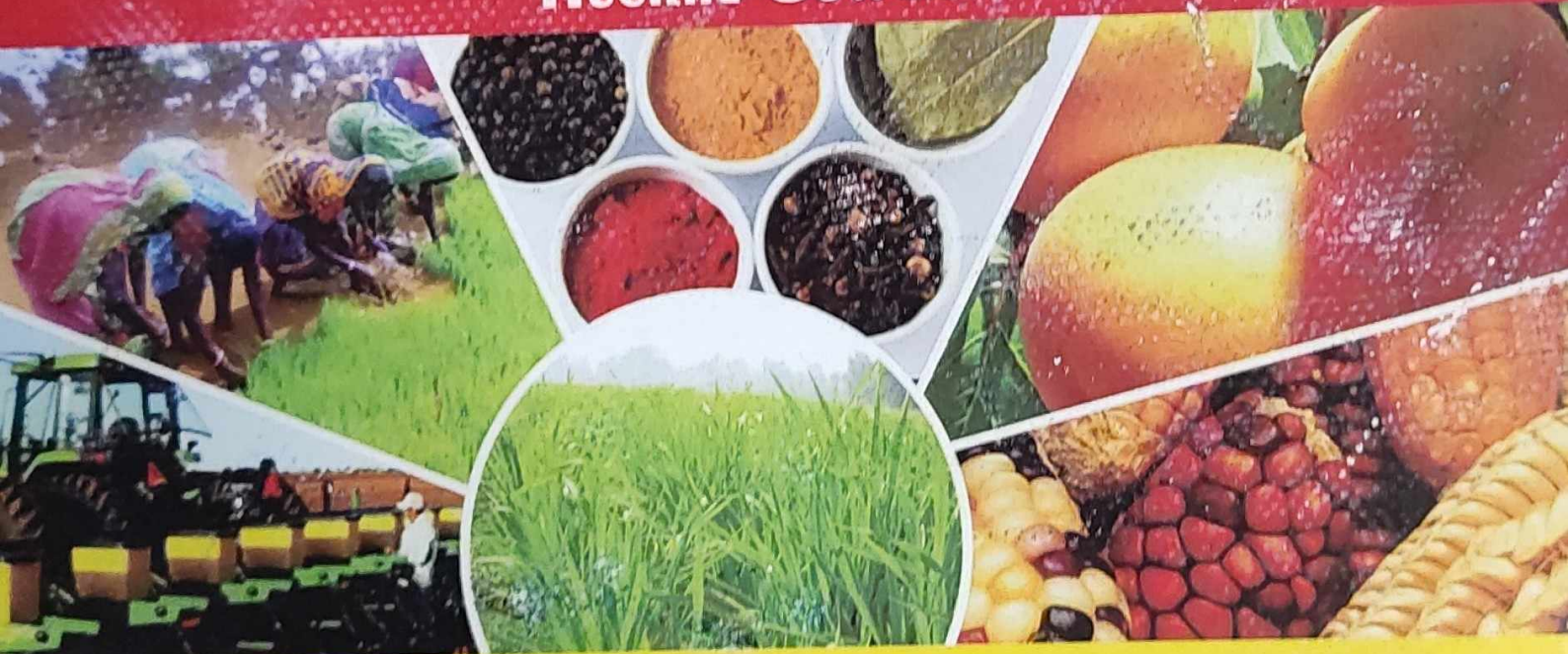
Prof. D. N. PATIL
Chairman

Dr. HUCHHE GOWDA
Organising Secretary

Prof. S. L. BELAGALI
Registrar

Inclusive Agriculture Growth In India

Chief Editor
Huckhe Gowda

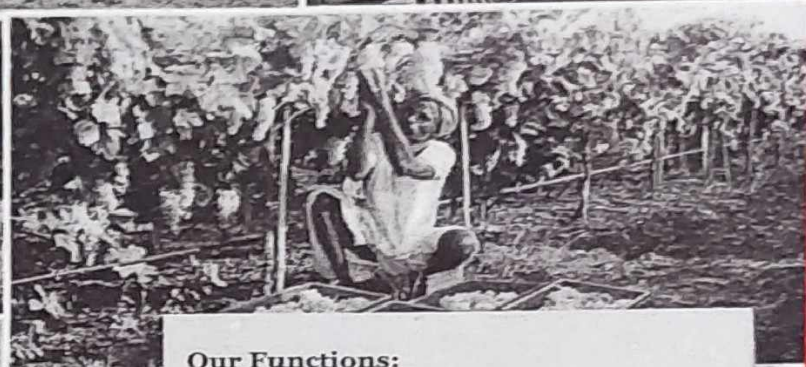
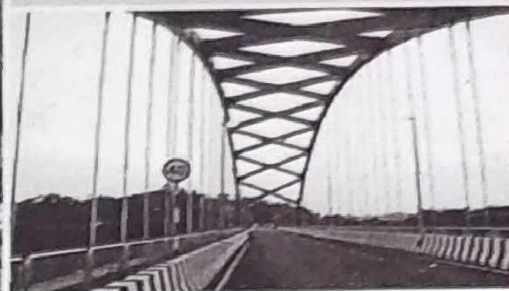

Co-Editors

Talwar Sabanna
M.S. Adi

D.N. Patil
Kiran Kumar

National Bank for Agriculture and Rural Development

Our Mission: Promotion of sustainable and equitable agriculture and rural prosperity through effective credit support, related services, institution development and other innovative initiatives.

- Research and Development on matters of importance pertaining to agriculture, agricultural operations and rural development including the provision of training and research facilities.
- Consultancy services related to Agriculture & Rural Development through subsidiary (NABCONS).

Our Functions:

- Provide Credit/Refinance for production credit and investment credit to eligible banks and financing institutions.
- Development functions undertaken through Farm Sector Promotion Fund (FSPF), Financial Inclusion Fund (FIF), Watershed Development Fund (WDF), Tribal Development Fund (TDF), Rural Infrastructure Development Fund (RIDF), etc.
- Supervisory functions in respect of Cooperative Banks and Regional Rural Banks.

Head Office Plot C-24, 'G' Block Bandra Kurla Complex, Bandra (East) Mumbai - 400 051

www.nabard.org

/nabardonline

Taking Rural India >> Forward

CURRENT PUBLICATIONS

A- 15, Kalakaunj, Maruti State Road
Opp. R.D. Higher Sec. School
Shahganj-Bodla Road, Agra-282010
Mob. 09457780387, 09557458853
Email-currentpublications001@gma

Rs : 1500.00

9 789384 803018

First Edition, 2017

ISBN : 978-93-8480301-8

© Publishers

All rights reserved. No part of this publications may be reproduced in any form with out the written permission of publishers.

Published By :

Current Publications

A-15 Kalakunj, Maruti Estate Road,

Opp. R. D. Higher Sec. School

Maruti State, Shahganj - Bodla Road,

AGRA-282 010

Mob. : 09457780387, 09557458853

E-mail : Currentpublications001@gmail.com

Laser Typesetting By :

R.K. Offset

Naveen Shahdara, Delhi (India)

48	Mechanisation In Turmeric Cultivation - A Study In Chamarajnagar District Of Karnataka	Sandeep K T Dr. H M Chandreshkar Prof. M Devaraj	364-373
49	An Analysis Of Inequality And Poverty In Urban And Rural Area Of Hyderabad Karnataka Region	ShilpaSree R Dr.Basavaraj S Benni	374-380
50	Credit Flow To Agriculture Sector In India: Status And Performance	Dr. G. SrikanthaNayak Dr. Ramakrishnappa, Prof. Vishwanatha	381-387
51	Performance of the agricultural credit under banking sector reforms with references to priority sectors -A study	Meghshree M. S Prof. Arabi U	388-396
52	Food Security In India Under WTO Regime: Issues And Challenges	Dr.Suresha. K P	397-402
53	Milk Production In India- Present Scenario, Problems And Policy Interventions.	Surekha N Laindar Prof.Mukta S Adi	403-412
54	Sustainable Water Resources Development For Inclusive Agriculture Growth In India	Mr. Vishwanath A. Khot, Dr. Talwar Sabanna,	413-420
55	"Socio-Economic Security Of Farmers Through Contract Forming - A Case Study Of Davanagere District"	Katera Shivakumar Dr.P S Sashidhar	421-427
	Farmers Suicide In India And Karnataka: An Economic Analysis	Sanganagouda Patil Dr.V. Sharada	428-436
60	An Economic Analysis Of Expenditure On Agricultural Development Works Through Mgnrega In Karnataka	Odegouda R. T	437-442
62	Inclusive Growth In India: Issues And Challenges	Dr. C. Lingappa, Mr. Santosh S Patil	443-449
63	Diversified Cropping Pattern in India	Dr. Sumanth S. Hiremath	450-454
64	Save Peasantry, Save agriculture, Save The country-Government policies only Deepening Agrarian crisis	Gopika N. Kulakarni Dr.H.Gowda	455-458
65	STABILIZING FARM INCOME AND EMPLOYMENT IN DRYLAND AGRICULTURE -AN ANALYSIS OF HYDERABAD KARNATAKA REGION	Kadajji Shivappa Dr. Akram Basha S.B	459-465

STABILIZING FARM INCOME AND EMPLOYMENT IN DRYLAND AGRICULTURE -AN ANALYSIS OF HYDERABAD KARNATAKA REGION

Kadajji Shivappa

Assistant Professor & HOD, Dept. Economics, ARM First Grade College, Nijalingappa Layout,
Davanagere,

Dr. AkramBasha S.B

HOD, Dept. of Commerce, ARM First Grade College & PG Centre, Nijalingappa Layout,
Davanagere,

Abstract

India continues to be an agricultural economy even after the long spell of development for past sixty years or more. There is no significant change in occupational structure as 65 per cent of population still seeks its livelihood from agriculture. Its contribution to national income though has declined still has significant. The decline in sectoral share has not brought about any significant changes in employment. The knowledge of resources and their availability, economic constraints in the efficient allocation of such resources, adoption of generated agricultural technology in the increase of production, employment and income stabilization in agriculture sector is exceedingly pertinent. Therefore, in this study made an attempt to analyse the cost structure, farm income and employment situation in agriculture in general and dryland in particular.

Key Words: Dryland, Employment, Farm Income, Generation, Stabilization

1. Introduction

India continues to be an agricultural economy even after the long spell of development for past sixty years or more. There is no significant change in occupational structure as 65 per cent of population still seeks its livelihood from agriculture. Its contribution to national income though has declined still has significant. The decline in sectoral share has not brought about any significant changes in employment. Therefore, the importance of this sector has continued over the time period so such as that if Indian agriculture goes wrong nothing else has a chance to go right. Most of the India's agriculture is dryland (Rain fed) as the area under irrigation is only 37 per cent. Large sections of India's poor consisting of small and marginal farmers as well as the landless reside and depend on agriculture and related activities in the dry regions for their livelihood.

The development and prosperity of the dry regions thus hold the key to the economic development and prosperity of the country as a whole. The knowledge of resources and their availability, economic constraints in the efficient allocation of such resources, adoption of generated agricultural technology in the increase of production, employment and income stabilization in agriculture sector is exceedingly pertinent. Therefore, in this study made an attempt to analyse the cost structure, farm income and employment situation in agriculture in general and dryland agriculture in particular.

2. Objectives

The major objectives of the present study are:

- To analyse the cost structure, income and employment in the study area.
- To suggest the suitable recommendations in creation of employment opportunities in agriculture and allied activities and also to stabilize the farm income.

3. Methods and Tools

The required primary data were collected through interview by sample dryland farmers in the study area in the agriculture year of 2016. To analyse the cost of cultivation, income and employment in the dryland the analytical tools such as 't'-test, Pearson's chi-square test and correlation has been utilized.

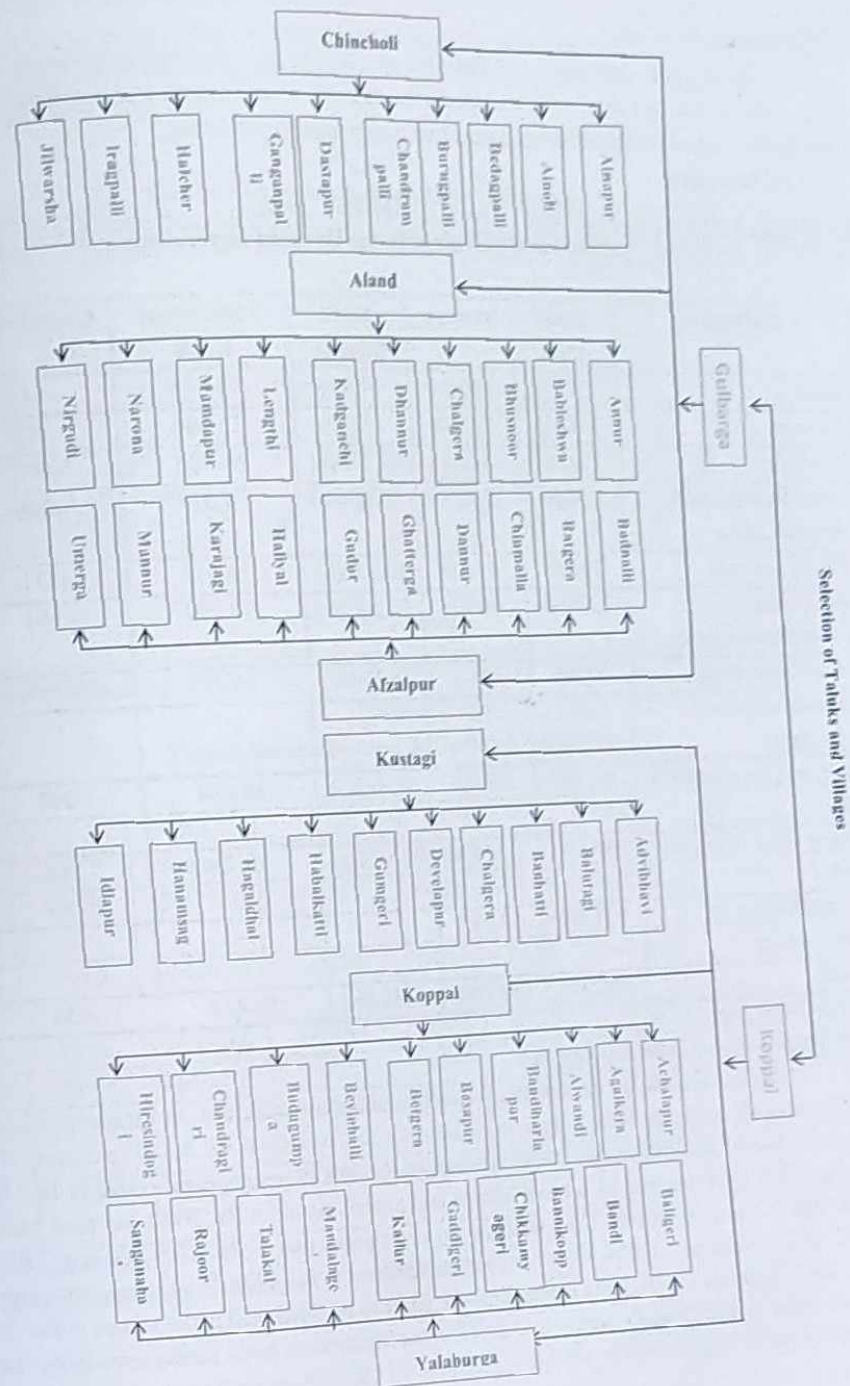
The following 't' test formula was employed

$$t = \frac{\bar{M}_1 - \bar{M}_2}{\sqrt{\frac{(N_1 - 1)S_1^2 + (N_2 - 1)S_2^2}{N_1 + N_2 - 2} \left[\frac{1}{N_1} + \frac{1}{N_2} \right]}}$$

χ^2 test is a basic test for determining whether what is observed differs from what is expected by chance at a particular level of significance, so the following formula has been utilized to calculate the Chi value.

$$X^2 = \sum \frac{(O - E)^2}{E}$$

A two-stage stratified random sampling method was used to draw a sample, with village as a primary unit and operational holding as the ultimate unit. The study region consist of five districts among those the two districts namely Gulbarga and Koppal have been selected those having more dryland. The samples are as follows:

4 Results and Discussion

This section provides a diagnostic analysis of the dryland agriculture in the Hyderabad-Karnataka region, specifically; it seeks to estimate the cost of cultivation and employment generation in the dryland region of Karnataka in general and study area in particular.

a) Cost Structure

Table-1
Cost of Cultivation in the Dryland Agriculture

Particulars	Total Cost	Average	Chi-Square	Likelihood Ratio	Correlation	't' Test
Seed	157510	630.04	14.931	15.174	-.117	-2.720
Manure	147445	589.78	14.724	15.096	-.206	-5.485
Fertilizer	279219	1116.88	62.500(b)	66.725	-.500	-2.603
Hired Human and Animal Labour	50050	200.2	15.156(b)	15.517	-.246	5.106
Plant Protection	29000	116.0	13.752(b)	13.917	-.271	-0.824
Repair and Maintenance Charge	227450	909.8	32.533(b)	33.292	-.361	-0.613
Hired Implements	37100	148.4	14.124(b)	14.269	-.267	-4.273
Land Revenue and other taxes	1155	5.0	-	-	-	107.184
Rent paid for leased land	391100	1564.4	31.612(a)	33.724	-.298	-8.071
Rental value of owned land	391180	1564.4	31.612(a)	33.724	-.298	-8.071
Imported value of family labour	171129	684.52	-	-	-	-
Total	1882335	7529.00	47.564(a)	50.414	-.436	-9.295

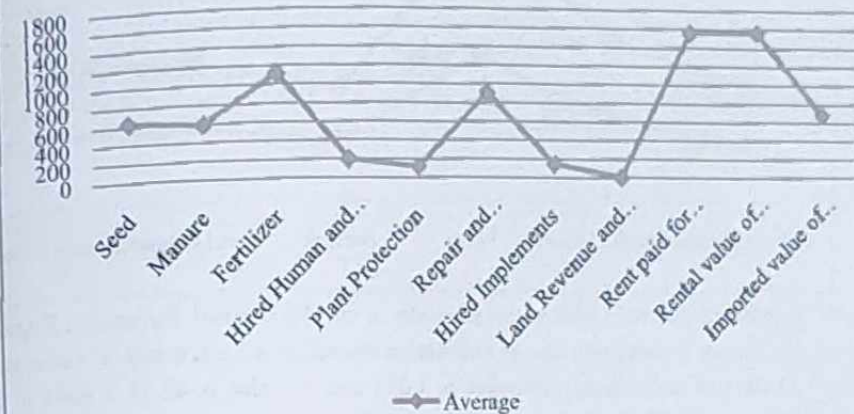
Source: Field Survey

Note: Have expected count less than 5.

The costs incurred by the farmers for cultivation of dryland crops on various components per acre has been shown in the table 1. Farmers incurred a cost on seed is Rs. 630.04 per acre, chi-square value of is 14.931 and 't' value is 2.720, on manure Rs. 589.78 per acre, chi-value is 14.724 and 't' value is -5.485. Cost incurred on a hired human and animal labour is Rs. 200.2 per acre, chi-value is 15.156 and 't' value is -5.105. Cost incurred on plant protection is Rs. 116.0 per acre, chi-value is 13.752, and 't' value is -0.824. Cost incurred on fertilizer is Rs. 1116.88 per acre, chi-value of this 62.50, and 't' value is -2.603. Cost incurred by the farmers on repair and maintenance is Rs. 909.8 per acre, chi-value is 32.533 and 't' value is -0.613. Cost incurred on hired implements is Rs. 148.4 per acre, chi-value is 14.124 and 't' value is -4.273. Cost incurred on land revenue and other taxes is

Rs. 5.0 per acre. Cost on rent paid for leased land is Rs. 1564 per acre, chi-value is 31.612 and 't' value is -8.071. Cost on rental value of owned land is Rs. 1564.4 per acre chi-value is 31.612 and 't' value is -8.071. Total cost incurred by the farmers for cultivation per acre is Rs. 7529.00, chi-value is 47.564 and 't' value is -9.295.

Figure-1
Cost of Cultivation in the Dryland Agriculture

b) Employment Situation

Table-2
Employment Situation in Dryland Agriculture

Labours	Khariff				Rabbi			
	Average	Chi-Square	Correlation	't' Test	Average	Chi-Square	Correlation	't' Test
Men	19.30	32.518(a)	-0.361	34.38	17.55	3.038(a)	-0.106	42.39
Women	26.89	10.601(a)	-0.202	54.17	24.09	29.56(a)	-0.338	43.71
Total	46.06	38.676(a)	0.368	70.55	41.41	8.682(a)	-0.181	37.68
Bullock	19.14	23.012(b)	-0.303	37.59	16.61	11.34(a)	-0.213	37.17
Hired Labour	23.56	67.415(a)	-0.390	34.63	20.30	22.73(a)	-0.272	23.27
Family Labour	22.66	18.046(a)	0.238	34.94	21.27	4.633(a)	0.105	32.01

Source: Field Survey

Note: Have expected count less than 5.

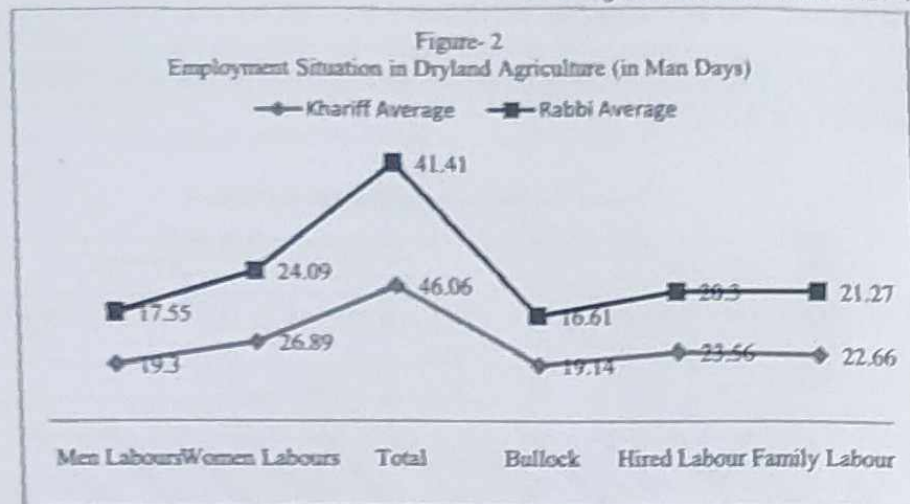

Table 2 presents the information on situation in the Hyderabad Karnataka Region. Total 19.30 days of men labour is using per acre of cultivation chi-value is 32.518 and 't' value is 34.38 in khariff and 17.55 days of men labour, chi-value is 3.038 and 't' value is 42.39 is used in the rabbi season in the study area. 26.89 days of women labours, chi-value is 10.601 and 't' value is 54.17 is used in the study area. 19.14 pair days of bullock labour is used in the khariff season chi and 't' values of these are 23.012 and 37.59 and in the rabbi season 16.16 pair days of bullock labours is using, chi and 't' values are 11.34 and 37.17. In the khariff season 23.56 days of hired labours is used for acre of cultivation, chi and 't' values are 67.415 and 34.63 and in the rabbi season 20.30 days of labours is using, chi and 't' values are 22.73 and 23.27. In the khariff season 22.66 days of family labours is using, chi and 't' values are 18.046 and 34.94 and in rabbi season 21.27 days of family labours is using, chi and 't' values are 4.633 and 32.01.

5. Conclusion

The prosperity of an economy depends upon the efficient utilization of land as well as the conservation and exploitation of free gift of natural resources. It is an era of technology. Though production and employment depend on the so many factors, but the most dominating factors among them are the risk-taking capacity and adoption of modern methods of cultivation which depends upon the size of land holdings of the farmers. Dryland farming is a risky enterprise at best. Although a major constraint to dryland agriculture is deficient water, hazards such as insects, diseases, hail, high winds and intensive rain can destroy crops in a matter of minutes or days. The key to improving the sustainability of dryland farming systems is to halt any further deterioration of the natural resources base, that is, agricultural land, and the associated loss of soil productivity. This can be achieved largely by implementing sound soil and water management practices. Achieving long term sustained growth in the productive capacity of dryland agriculture will require sound decisions and cooperative efforts by national governments and donor organizations based on accurate assessments of problems and potentials of the natural resources.

Reference

1. Achind Prasad and Jagdish Prasad (1994), "Development Planning for Agriculture", Mittal Publications, New Delhi, P. 385.
2. Dantwala, M.L. (1986), "Indian Agricultural Development since Independence - A Collection of Essays", Oxford and IBH Publishing Co. Pvt. Ltd., New Delhi, P. 519.
3. Jasbir Singh and Narinderdeep Singh, (2004), "An Evolution of Resource Conditions and Availability: A Case Study of Chenani Watershed", Indian Journal of Agriculture Economics, Vol. 59, No.3.
4. Jothi, P.K. (2004), "Watershed Development in India: Synthesis of Past Experiences and Needs for Future Research", Indian Journal of Agriculture Economics, Vol. 59, No.3.
5. Khan, S. (1989), "Agricultural Modernization in India", Anmol Publications, New Delhi, P. 158.
6. Nirmal Singh and Jain K.K. (2004), "Long Time Impact Evolution of Watershed Development Projects in Punjab", Indian Journal of Agriculture Economics, Vol. 59, No.3.
7. Ratna Reddy and John Soussan, (2004), "Assessing the Impact of Watershed Development Programmes: A Sustainable Rural Livelihoods Framework", Indian Journal of Agriculture Economics, Vol. 59, No.3.

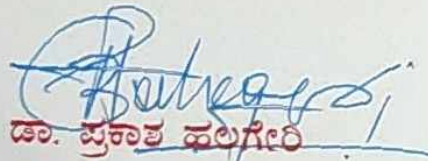

ಎ.ಆರ್. ಎಂ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ
ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಪರಿಷತ್, ದಾವಣಗೆರೆ ಹಾಗೂ
ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ
ಇವುಗಳ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ
ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ
“ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರಗಳು”
ಐಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಅನುಸಂಧಾನ

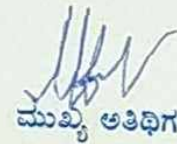
The Contemporary Problems and Solutions Approaching of Multidisciplinary Studies

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

ಡಾ. /ಪ್ರೊ/ ಶ್ರೀ/ ಶ್ರೀಮತಿ ಶ್ರೀ. ಲಿಂಗನೇಪ್ಪ. ಡಿ. ಎ.ಆರ್.ಎಂ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು
ಇವರು ದಿನಾಂಕ: 25-02-2017ರಂದು ನಡೆದ ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ
ಜೊತೆಗಿರಲಿ ಮತ್ತು ಇಷ್ಟು ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ
ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಹಲ್ಲಗೇರಿ

ಸಂಯೋಜಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ ಸಮಿತಿ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಗಳು

ಡಾ. ಜಿ.ಟಿ. ಗೋವಿಂದಪ್ಪ
ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಡೀನ್ ದಾವಣಗೆರೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಪ್ರೊ. ಡಿ.ಎಚ್. ಪ್ಯಾಟಿ

ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು, ಎ.ಆರ್.ಎಮ್. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,
ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

Volume-III

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು:

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಹಲಗೇರಿ

ಪ್ರೊ. ಅಂಜನಪ್ಪ ಡಿ.

ಶ್ರೀ ಆನಂದಕುಮಾರ ಎಂ. ಜಕ್ಕಣ್ಣವರ

ಶ್ರೀ ಮಂಜುನಾಥಗೌಡ ಶಿ. ಪಾಣಲ

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ವಿಜಯಪುರ

ARM COLLEGE DAVANAGERE

ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ, ಅಧ್ಯಾಪನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿ ನಿಂತು ಬಿಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುವುದು ಕನ್ನಡಿಯಷ್ಟೇ ಸತ್ಯ. ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರು, ಅರಿವುಳ್ಳವರು, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಾದವರು ತಮ್ಮ ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಬಡವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ರಂಗಗಳ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ವಿಜೃಂಭಿಸಿ ತಟಸ್ಥರಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಷ್ಟೇ ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ; ಉತ್ತರವೂ ಉಸಿರಾಗಬೇಕು. ಕೆಡವಲ್ಪಟ್ಟ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಲ್ಪಡಬೇಕು, ಕೆಡಹುವ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ಕಟ್ಟುವ ನಾವೂ ಇದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ವಿನಮ್ರ ಪ್ರಯತ್ನವಿದು. ಇದು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಮ್ಮ ಕರುಳ ತುಡಿತದ ಕುರುಹಾಗಿ ನಾವಿದನ್ನು ಈ ನೆಲದ ನೋವಿನ ದಾಖಲೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ನಲಿವಿನ ಹಾದಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗೆಂದೇ ಅನನ್ಯವಾದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಹೊಸ ಕಾಣ್ಕೆಯ, ಉತ್ತರದ, ಬಂಧನ ಬಿಡಿಸುವ ಜ್ಞಾನ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಆಶಯದಂತೆ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಂಲೇಖನಗಳ ಮೂಲಕ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಲೇಖಕರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

—ಪ್ರಕಾಶಕರು

First Impression: 2017

Copyright © ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ.

BAHUSHISHTEEYA SAMKATHANA ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

ISBN: 978-93-84534-95-0

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, without permission in writing from the copyright owners.

DISCLAIMER

The authors are solely responsible for the contents of the papers compiled in this volume. The publishers or editors do not take any responsibility for the same in any manner. Errors, if any, are unintentional & readers are requested to communicate such errors to the editors or publishers to avoid discrepancies in future.

Price: ₹ 500/-

Printed by:

Om Print Point, Dharwad

Published by :

I.S Mujawar, Siddheshwar Shri Prakashana, Vijayapur.

Typeset by :

Mr. Jagadeesh K. Angadi

Sai printers.

Dharwad

95357 13213

CONTENT

1. ಡಾ.ಪ್ರಕಾಶ್ ಹಲಗೇರಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಬೆಳವಣಿಗೆ-ಆಸ್ಥಿತೆ ಮತ್ತು ಬಹುಮಾನವೀ ಸಾಧ್ಯತೆ ಭಾಷೆ ಬೆಳಕು- ದಂಡಿ	208
2. * ಶ್ರೋ ಡಿ ಹೆಡ್ ಪ್ಯಾಟಿ ** ಶ್ರೋ ಅಂದಿನಪ್ಪ ಡಿ. ಜಾಗತೀಕರಣ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿ	214
3. ಲೋಕೇಶ್ ಎಂ. ಆರ್. ಜನಪದೀಯ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗಳು	222
4. ಡಾ. ಶಿಮ್ಮಪ್ಪ ಎ.ಕೆ 'ಜೋಮನ ದುಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಸಂಘರ್ಷ	226
5. ಡಾ.ಸಿ.ಕೊಟ್ಟಪ್ಪ 'ಕುರುಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂಕುಶದೊಡ್ಡಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ-ಕೋಷ್ಠನೆಯ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳು	231
6. ಡಾ.ಟಿ.ಕೆ.ವಾಣಿಶ್ರೀ ನೇಸರಗಿ ಗ್ರಾಮದ ದಲಿತ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಸವಾಲುಗಳು	236
7. ಪುಷ್ಪಲತಾ ಅವದೇಶ್ವರಿ: ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ?	242
8. ಡಾ.ಕೆ.ಮಂಜಪ್ಪ, ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಆಹಾರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ; ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ	247
9. ಗೀತಾ ಎಂ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ ತಾರತಮ್ಯ	253
10. ಕಲ್ಪನ ಪಿ. ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ ಒಂದು ನೋಟ	259
11. ಶ್ರದ್ಧಾ ಬೆಳದಡಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಮಹಿಳಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರ ಕ್ರಮಗಳು	263

ಜಾಗತೀಕರಣ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ಪ್ರೊ ಡಿ ಹೆಚ್ ಪ್ಯಾಟಿ

ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು.

ಎ.ಆರ್.ಎಂ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು

ಎಸ್ ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪ ಬಡಾವಣೆ ದಾವಣಗೆರೆ-04

ಪ್ರೊ ಅಂಜನಪ್ಪ ಡಿ.

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ.

ಎ.ಆರ್.ಎಂ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು

ಎಸ್ ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪ ಬಡಾವಣೆ ದಾವಣಗೆರೆ-04

ಏಳುತಲೆ ಎದ್ದು ಯಾರ್ಯಾರ ನೆನೆಯಲಿ

ಎಳ್ಳು ಜೀರಿಗೆ ಬೆಳೆಯೋಳೆ ಭೂಮಿತಾಯ

ಎದ್ದೊಂದು ಗಳಿಗೆ ನೆನವೇನು|

ಇಂದು ಜಾಗತೀಕರಣ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ರಂಗದಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಹೊಸ ಅವಿಷ್ಕಾರದ ಜೊತೆ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಇಲ್ಲದ ಕ್ಷೇತ್ರವೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಪರಿಹಾರ ಸಿಗುವ ತನಕ ಅವು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲುಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತವೆ ನಿಜ. ಆದರೆ ಪರಿಹಾರ ಹುಡುಕುತ್ತ ಸಾಗಿದರೆ ಖಂಡಿತ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಸವಾಲುಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಲೇಖನ ವಿವೇಚಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ.

ಜನಪದರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕು ಆರಂಭವಾಗುವುದೇ ಭೂಮಿತಾಯಿಗೆ ನಮಿಸುವ ಮೂಲಕ. ಭೂಮಿತಾಯಿ ಎಂದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರಿಗೆ ಪರಿಚಿಪ್ರಾಣ. ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆ. ಅವಳನ್ನು ನೆನೆದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆನಂತರ ದಿನವಹಿ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ. ರೈತಾಪಿ ಜೀವಗಳಿಗೆ ನೆಲ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಶಕ್ತಿ. ಇಂಥಹ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಪ್ರೀತಿ, ಪ್ರೇಮ, ವಿಶ್ವಾಸ, ನಂಬಿಕೆ, ಸ್ನೇಹ, ಸೌಹಾರ್ದತೆ, ಆಚರಣೆ, ನಂಬಿಕೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಇವು ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಳಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ನಿಜ ಜೀವನದ ಅಪಾರವರದೊಂದಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಉಣಿಸಿದವರು ಗ್ರಾಮೀಣರು. ಸದಾಕಾಲ ಜೀವ ತವಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಿ

ಲಾರದು. ಆದರೆ ಇಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಜಾಗತೀಕರಣ, ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ, ಉದಾರೀಕರಣಗಳು ಸವಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಇದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹು ದೂರದ ಸವಾಲಾಗಿದೆ.

ಇವತ್ತಿನವರೆಗೂ ಜಾಗತೀಕರಣವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಬಿನ್ನಿ ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆಯೊಳಗೆ ಚರ್ಚೆಗಳು, ವಾದಗಳು, ಪ್ರತಿವಾದಗಳು, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆದು ಅದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಹವ್ಯತವಾಗಿ ನಡೆದಿವೆ. ನಡೆಯುತ್ತಲೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ತಲೆಮಾರು ಬದಲಾದಂತೆ, ಅದನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನವು ಹೊಸರೂಪ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಇಂದು ಆಗುತ್ತಿರುವ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಜಾಗತೀಕರಣ, ಉದಾರೀಕರಣ, ಖಾಸಗೀಕರಣ ಎನ್ನುವ ಶ್ರೀಕರಣಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುಲವಾದ ಕಬಡ ಬಾಹುಬಂಧನದ ಮುಷಿಯೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಜಾಗತೀಕರಣ ಎನ್ನುವ ಪದದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯೋಣ. ಜಾಗತೀಕರಣ ಎನ್ನುವ ಪದ ೯೦ ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜಾಗತೀಕರಣ ಹೊಸರೂಪ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಅರಂಭದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ನಾವು ವ್ಯಾಪಾರೀಕರಣ ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವು. ಈ ವ್ಯಾಪಾರೀಕರಣವೇ ಜಾಗತೀಕರಣವಾಗಿ ನಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಿತು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾಗರೀಕತೆ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ನಡೆದುಹೋಯಿತು. ಈ ವಾಗರೀಕತೆ ಎನ್ನುವ ಸಂಘರ್ಷ ಜಾಗತೀಕರಣ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಹಜವಾಯಿ Moದು ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಂತ್ಯವಾಯಿತು ಎಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಗಮನವೇ ಜಾಗತೀಕರಣ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ದೇಶಗಳು ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುವ ಸಂದರ್ಭ. ಈ ಹಂಬಲದ ಸಂದರ್ಭವೆ ವಿಶ್ವದ ತುಂಬ ಜಾಗತೀಕರಣ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎನ್ನಬಹುದು. ಇದೆಲ್ಲವು ೯೦ ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಆಯಿತು. ಹಾಗಾದರೆ ಜಾಗತೀಕರಣ ಎಂದರೇನು? ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ, ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪೈಪೋಟಿಯನ್ನ, ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪೈಪೋಟಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನ ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ವಸ್ತು ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನ ಜಗತ್ತಿನ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ತೆರೆದಿಡುವುದು. ಮತ್ತು ಇಡೀ ವಿಶ್ವವೆ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಎಷ್ಟು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದು, ಅಂದರೆ ಜಗತ್ತೆ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ (ಗ್ಲೋಬಲ್ ವಿಲೇಜ್) ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯೇ ಇಡೀ ಜಗತ್ತು ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇಡೀ ಜಗತ್ತೆ ಒಂದು ವಿಶ್ವ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಶ್ವ ಗ್ರಾಮದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿದೆ. (ಇಡೀ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಏಕರೂಪಿಯಾಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಿತ) ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿಟ್ಟಿತು. ಹೊಸದಾಗಿ ಬೀಸಲಿಕ್ಕೆ ಅರಂಭವಾಯಿತು, ಎಲ್ಲಾ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಹೊಸದಾಗಿ ಹೊಸರೂಪ ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ

ಅರಂಭವಾಯಿತು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತನ್ನ ಹೊಸ ರೂಪಗಳನ್ನ ತೋರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗ್ಯಾಟ್ ಎನ್ನುವ ಸಂಸ್ಥೆ (ಜನರಲ್ ಅಗ್ರಿಮೆಂಟ್ ಆನ್ ಟ್ಯಾರಿಫ್ ಅಂಡ್ ಟ್ರೇಡ್) ಸುಂಕ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಕೂಡ ಜಾಗತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಇಂಬನ್ನು ಸಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಇದನ್ನೇ ಜಾಗತೀಕರಣ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.

ಇಂಥಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪಾತಾವರಣವನ್ನೇ ವಿಚ್ಛೇದಿಸಿಹೋಗಿದೆ. ವಸಹಾತುಶಾಹಿ, ನವವಸಹಾತುಶಾಹಿ, ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ, ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪನಿಗಳು, ಬಂಡವಾಳ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜಾಗತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಫೋರ್ಟಿವ್ ಆಗಿ ನಿಂತಿವೆ. ಆಗಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದ ದಿಕ್ಕನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸಿದೆ.

ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪ್ರಭಾವದವಲಯಗಳು:-

ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಮಾಡುತ್ತಿದೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದೆ. ಈ ಅಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಬಿಗಿಹಿಡಿತ ಸಾಧಿಸಿ ಏಕ ರೂಪ ಮಾಡಲು ಹರಸಾಹಸ ನಡೆಸಿದೆ. ಇಂಥ ಪ್ರಭಾವ ಅನೇಕ ಸಲ ಪ್ರಯೋಗವು ಆಗಿರುವುದು ಉಂಟು. ಇದರಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸ ಬೇಕಾಯಿತು ಮತ್ತು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ:

ಇಂದಿಗೂ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಬಹು ಭಾಗ ಜನರು ವಾಸಿಸುವುದು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೆ. ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಧುನಿಕ ಶೈಲಿಗೆ ಒಳಗಾದ ಮನುಷ್ಯ ಇಂದು ಅನೇಕ ಹೊಸತನಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತ ಹಳೆ ಮೊರೆಯನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೊಸ ಮೊರೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವಿಭಕ್ತ (ಕೂಡು) ಕುಟುಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮಾಯವಾಗಿ ವಿಭಕ್ತ (ಬಡೆದ) ಕುಟುಂಬಗಳ ಹೆಜ್ಜಾಗಿವೆ. ಅವನ ಊಟ, ಪಾಠ, ನೋಟ, ಎಲ್ಲದರ ಅಭಿರುಚಿಯು ಹೊಸತನತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಶರವೇಗದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯೇ ಬಿನ್ನವಾಗತೊಡಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿ ಪರಿಸರವು ಹೊಸರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಮೊಬೈಲ್, ಪ್ರತಿಮನೆಯಲ್ಲೂ ಟಿವಿ, ಪ್ರಿಂಟ್, ವಾಸಿಂಗ್ ಮಿಷನ್, ಕುಕ್ಕರ್, ಸ್ಪೀಲ್ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಫಾಸ್ಟ್ ಫುಡ್, ಕ್ರಮವಿಲ್ಲದ ಜೀವನದಿಂದಾಗಿ ಸಂತೋಷ

ಅರಣ್ಯ ಕಡಲೆಯವರೊಡನೆ. ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು. ಅದರೊಡನೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗುಣಗಳು
ಹವೆ ಮಾಡಿದೆಯೆಂದು ಅನುಭವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ.

ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ:-

ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪ್ರಭಾವ ಕೇವಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಭೇದ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಧಾರ್ಮಿಕ
ವಲಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಡ್ಡಗೋಪುರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬದಲಾದವು. ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ
ಹೆಣ್ಣುಗಿ ಪುರುಷರೊಡನೆ ಗುಡಿ, ಮಂದಿರಗಳಿಗೆ ಬಂದ ಭಕ್ತರ ಬಳಿ ಹಣವನ್ನು ವಸುಲಿಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ
ಅರಣ್ಯದವರು. ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಲೈಟ್ ಬುಕ್ಟಿಂಗ್, ಹಣವೆ ತರಿಸಿ ವಿಶೇಷ ದರ್ಶನ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಧರ್ಮ
ರಾಜಕಾರಣ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲನ ರಾಜಕಾರಣ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಸರಭಕ್ಷಣೆ, ಹಿಂಸೆ,
ಬಹಿಷ್ಕಾರ, ಬತ್ತಲೆ ಪ್ರಕರಣ, ಸಹಜ ದಹನ, ಮಹಾಂತರ, ಕೋಮುಗಲಬೆಗಳೂ, ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಮನುಷ್ಯ
ಜಗತ್ತು ಇದುವರೆಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಅಳುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬದಲಾಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆಗ
ದು.

ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ:-

ಜಾಗತೀಕರಣದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಕಷ್ಟು ಬದಲಾಗಿದೆ. ಅನೇಕ ಘಟನೆಗಳು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್
ನೀತಿ ತತ್ವ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕಾನೂನುಗಳು ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ತಲೆಹೆತ್ತಿವೆ. ಗೌರವಂಹಿ ಶಾಲೆಗಳು
ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿವೆ. ಬೋರ್ಡರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬೋರ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಅಂಗ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೊಳಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಬಹುತೇಕ
ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಜಾಗತೀಕವಾಗಿ ಹೋದಾಗಲೂ ಇವೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಾತೃ ಭಾಷೆಯೊಳಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಲಿಸಿದರೆ ಬೆಲೆ
ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಬಂದಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತವರಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ತಾನು
ಶಿಕ್ಷಣ ಅಭ್ಯಾಸಿಸಿದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚೆ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರು, ಮೇದಾದಿಗಳು ಬಿಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.
ಇದಕ್ಕೆ ಸರಕಾರಗಳು ಗಮನ ಹರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ:-

ಜಾಗತೀಕರಣದಿಂದ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದಂತೆ ರಾಜಕೀಯ ರಂಗದಲ್ಲೂ ಪ್ರಭಾವ
ಬೀರಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ನೆಪ ಹೇಳಿ ಹೊರ ರಾಜ್ಯ ಹೊರ ದೇಶಕ್ಕೆ

ಲೇಟಿ ವೀಡಿಯೋ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಅಲ್ಲಿಯ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದು ಆ ಮಾದರಿಯನ್ನು
ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತೇವೆಂದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣವನ್ನು ಸುಂಗುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಇಂದಿನ
ರಾಜಕಾರಣ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪನಿಗಳ ಕಡಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಲಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ
ಅಶಯಗಳಿಗೆ ಧಕ್ಕೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಎ.ಟಿ. ಬಿ.ಟಿ. ಕಂಪನಿಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡು ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು
ಪಾಲಿಸದೆ ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಂವಿಧಾನದ ನಿಯಮವನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ
ತೂರಿದಂತೆಯೇ ಆರ್ಥ.

ಜನರ ಅಶಯಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಅವರ ಕನಸುಗಳೆಲ್ಲ ಕಮರಿ ಮುಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ
ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡಿ, ತತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಜೈಲು ಬರೋ ಮಾರ್ಗವನ್ನು
ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಳ್ಳದ ರೆಸಾರ್ಟ್ ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪಕ್ಷಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ಮರೆತು ಪಕ್ಷದಿಂದ
ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪಕ್ಷಾಂತರವೊಂದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಜಾತಿ ರಾಜಕೀಯ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರಚಾರದ
ಗಿಮಿಕ್, ಹೆಂಡ, ಹಣ, ಹೆಗ್ಗಿಲ್ಲದೆ ನಡೆದು ಅಶಾಸನಗಳ ಗಿಮಿಕ್. ಗೆದ್ದ ನಂತರ ಅಧಿಕಾರದ ತವಲಿಗಾಗಿ ಪಕ್ಷದಿಂದ
ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಿಡಿಯುವುದು. ಅಪರೇಷನ್ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆ, ಹಗರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಹಗರಣ ಮಾಡಿ ಸಾವಿರಾರು ಕೋಟಿ ಸಾವಿರ
'ಳನ್ನು ಸುಂಗಿ ನೀರು ಕುಡಿದು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೆ ಎರಡೆ ಸಾವಿರಾರು. ಒಂದು ಪಕ್ಷದಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಕೊಂಡು
ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಾಂತರ ಮಾಡುವವರ ಯೋಗ್ಯತೆ ಏನು ಎನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಈ
ರೀತಿಯ ವಲಸು ರಾಜಕೀಯ 100 ದು ಕಡೆಯಾದರೆ, ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ 20 ರಿಂದ 30 ರವರೆಗೆ ಹೆರಿಸಿಯಾಗಿದೆ. ಈಗ
ಮೀಸಲಾತಿ ಸಮಾನತೆಗಾಗಿ ಹೋರಾಟ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಮತದಾನದ ಪಯೋಮಿತಿ ಇಳಿಸಿಯಾಗಿದೆ.

ಅರ್ಥಿಕವಾಗಿ:-

ಜಗತ್ತಿನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯನು ಬಳಸುವ ದಿನ ಬಳಕೆ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವು ದುಬಾರಿ
ಆಗಿವೆ, ರೈತ ಬೆಳೆದ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಬೆಲೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ತೆರಗೆಗಳು ಹೊರೆಯಾಗಿವೆ. ಸಮಾಜ
ಸುಧಾರಿಸಬೇಕಾದರೆ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಬದಲಾಗಬೇಕಿದೆ. ಅರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದಾಗ
ಸಮಾಜದ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಶೈಕ್ಷಣ್ಯ:- ಜಾಗತೀಕರಣದಿಂದಾಗಿ ಇಂದಿನ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ವೇಗವಾಗಿ ಸಾಗಿದೆ. ಬಹು ಮಾಧ್ಯಮಗಳು
ತಲೆಹೆತ್ತಿವೆ. ಟಿವಿ ಮಾಧ್ಯಮ ನೂರಾರು ಚಾನೆಲ್‌ಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಾರಮಾಡುತ್ತದೆ. ರೇಡಿಯೋ ಕೂಡ ಹಲವಾರು ಎಫ್

ಎಂ ಟೇಪನ್‌ಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಾರಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಹಲವಾರು ಬಗೆಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಜಾಹಿರಾತು, ಮೊಬೈಲ್ ಬಳಕೆ, ಇಂಟರ್‌ನೆಟ್, ವೈ ಫೈ ಸೌಲಭ್ಯ, ಟಿವಿ, ಫೇಸ್‌ಬುಕ್, ವಾಟ್‌ಸಾಪ್, ಮುಂತಾದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದರೊಳಗೆ ಯುವ ಶಕ್ತಿ ತಲ್ಲೀನವಾಗಿ ಪ್ರಮುಖ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತದೆ.

ಜೀವನ ಶೈಲಿ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ:-

ಭೂದೇವಿಯನ್ನು, ತನ್ನಿಷ್ಟ ದೈವವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ನಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದ, ಮಾನವ ಇಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಬದಲಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಗರೀಕರಣದ ಪ್ರಭಾವ, ಪಾಸ್ಟ್ ಫುಡ್, ಪ್ರಸಾರ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಪ್ರಭಾವ, ಮೊಬೈಲ್‌ನ ಪ್ರಭಾವ ಇಂದು ಮಿತಿ ಮೀರಿದೆ. ಫಲವಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಾನವ ಮರೆತು ಕ್ರೈಂ ಸ್ಟೋರಿ, ಡೈರಿ, ವಾರೆಂಟ್, ಮುಂತಾದ ಒತ್ತಡದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ರೈಂ ದೃಶ್ಯಾವಳಿಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಮಲಗುತ್ತಾನೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದವನ ಕ್ರೈಂನಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪ್ರಭಾವ:-

ಊಟ, ಬಟ್ಟೆ ಬರಿ(ಉಡುಗೆ ತೊಡಿಗೆ) ಮಾತುಕತೆ, ಪ್ರೀತಿ, ವಿಶ್ವಾಸ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯ ಬದಲಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಮೈಮುರಿದು(ದಣಿದು)ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ನಿರ್ದಮಾವುದಿಲ್ಲ. ಒತ್ತಡದ ನಡುವೆ ಜೀವನ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಫಲವಾಗಿ ಜನಪದರ ಬದುಕೇ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ನಡೆ, ನಡಿಯಲ್ಲು ಬದಲಾವಣೆ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂವೇದನೆ ಮರೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಗುರು ಹಿರಿಯರು ಎಂಬ ಭಕ್ತಿ ಭಾವಗಳಿಲ್ಲದೆ ಎದೆ ಉಬ್ಬಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಪ್ಪ ಮಗನ ನಡುವೆ ಕಲಹಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಮಹಿಳೆಯರು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊಗೆ ಉತ್ತಿರಲ್ಲಿ ಆದರೆ ಇಂದು ಪಾರ್ಕ್ ಸಿನಿಮಾ ಬಾರು ಮುಂತಾದ ಇಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಾಲ ಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ(ಕೆಲವರು). ಯುವಕರು ಗುಟ್ಟು ಕುಡಿತ ಮುಂತಾದ ಮತ್ತಿನ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ತೆಲಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಇಂದು ಅಜ್ಜಿಯ ಕಥೆಗಳಿಲ್ಲ. ಹಾಡುಗಳಿಲ್ಲ. ಕುಟ್ಟುವ ಬೀಸುವ, ಶೋಭಾನೆ ಹಾಡುಗಳು, ನೀತಿಕಥೆಗಳು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಆಟಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ವಿನಾಶದಂಥ ತಕ್ಕ ಬಂದಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ದೂರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಚಾನಲ್‌ಗಳು ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಮೊಬೈಲ್ ಹಾವಳಿ ಯುವಜನಾಂಗವನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರದ

ಸ್ವಗಡಲ್ ಮಾಯವಾಗತೊಡಗಿದೆ. ಕುರಿಕಾಯ ಯುವಕರಲ್ಲೂ ಮೊಬೈಲ್ ಕಾಣಬಹುದು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಧಕ್ಕೆಯಾಗಿದೆ.

ನಗರೀಕರಣದ ಪ್ರಭಾವ:-

ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾಲ ಜಾಗತೀಕರಣ, ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ, ಉದಾರೀಕರಣದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಗರೀಕರಣದ ಪ್ರಭಾವವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಹೋಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕನ್ನು ಇದು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಘಟನೆ ಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರು ನಗರಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬರುವುದು, ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಳ ನಗರಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಆಗುವುದು. ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣರ ಹೊಲ ಗದ್ದೆ ಮನೆ ಮಠಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷನೂ ಲಕ್ಷ ಅರೆ ತೋರಿಸಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಫಲವಾಗಿಯೇ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಮೂಲ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಇನ್ನಿಲ್ಲವಾಗುವಂಥ ತಕ್ಕ ಬಂದಿವೆ. ಹೀಗೆ ನಗರೀಕರಣದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಸ್ವಗಡು ಅಚರಣೆ, ನಂಬಿಕೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಪ್ರೀತಿ, ಪ್ರೇಮ, ವಿಶ್ವಾಸ, ಸ್ನೇಹಭಾವ ಮುಂತಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರ ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಜೀವಂತಿಕೆಯನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಭಯಕಾಡುತ್ತದೆ.

ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಂವೇದನೆಗಳು:-

ಜಗತ್ತಿನೊಳಗಿರುವ ಮಾನವ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಬದಲಾದಂತೆ ಅವನೊಳಗಿನ ಗುಣಾತ್ಮಕ ಭಾವನೆಗಳು ಕೂಡ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗತೊಡಗಿವೆ. ಹಿಂದೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕು ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಪೀತಿ, ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೂ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಷ್ಟ, ಸುಖದೊಳಗೆ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುರು ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಗೌರವ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಎದೆ ಸೆಟೆದು ಎದೆ ಗುಂಡಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಗೌರವವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿ ಅಚ್ಚರ್ಯ ತರುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣ ಹೇಳಿದಂತೆ 'ಇವನಾರವ ಇವನಾರವ ಎಂದಿನಿಸದಿರಯ್ಯ ಇವ ನಮ್ಮವ ಇವ ನಮ್ಮವ ಇವ ನಮ್ಮವ ವೆನ್ನಿರಯ್ಯ' ಎಂದು ಮಾತು ಕೇವಲ ನೆಪ ಮಾತ್ರ ಎಂದೆನಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನೊಳಗೆ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಿವೆ. ನಗರೀಕರಣದಿಂದ ಜೀವನ ಶೈಲಿ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ದಿನ ಆತಂಕದಿ ಬದುಕುವ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಪರಿಸರದ ನಾಶ, ವಾಯುಮಾಲಿನ್ಯ, ಜಲಮಾಲಿನ್ಯ, ಶಬ್ದಮಾಲಿನ್ಯ, ಮುಂತಾದ ಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದ ವಿನಾಶಕಾರಿ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿವೆ.

ಪರಿಣಾಮಗಳು:-

- ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಂದಿನ ಓಳಿಗೆಗೆ ಅದರದ ಬೇಡಿಕೆ ಬೇಕಾಗಿದೆ.
- ವಿಶಿ ಕಾಣ ಅಪರೂಪ ಇದೆ.
- ಕಾಳಿ, ಸಂಯಮಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ.
- ದಿವೇಶಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರಮ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ
- ಪ್ರೇಮ, ಸ್ನೇಹಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ.
- ವಿಸರ್ಗ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕಾಗಿದೆ.
- ಕಾಡು, ಮಡಿ, ದೇಶ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕಾಗಿದೆ.
- ಬದುಕನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕಲಿಸಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ.
- ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಲಿಕೆಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ ಹೊಸ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ.
- ಇದೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬದಲಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಎ.ಆರ್. ಎಂ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ
ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಪರಿಷತ್, ದಾವಣಗೆರೆ ಹಾಗೂ
ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ
ಇವುಗಳ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ
ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ
“ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರಗಳು”
ಐಹುಲಿರಿಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಅನುಸಂಧಾನ

The Contemporary Problems and Solutions Approaching of Multidisciplinary Studies

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

ಡಾ. /ಪ್ರೊ/ ತ್ರೀ/ ತ್ರೀಮತಿ Kadaffi Shivappa — Assist. professor.

ಇವರು ದಿನಾಂಕ: 25-02-2017ರಂದು ನಡೆದ ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ
Impact of microfinance on Poverty-An Analysis ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ
ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

Dr. Prakash Heggale
ಸಂಯೋಜಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ ಸಮಿತಿ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಸಂಯೋಜಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ ಸಮಿತಿ, ದಾವಣಗೆರೆ

Dr. J. S. Gowindappa
ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಗಳು

ಡಾ. ಜೆ.ಟಿ. ಗೋವಿಂದಪ್ಪ
ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಡೀನ್ ದಾವಣಗೆರೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

Dr. D. V. S. Prasad

ಪ್ರೊ. ಡಿ.ಎಚ್. ಪ್ರಾಸಿ
ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು, ಎ.ಆರ್.ಎಮ್. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,
ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

Volume-V

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು:

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಹಲಗೇರಿ

ಪ್ರೊ. ಅಂಜನಪ್ಪ ಡಿ.

ಶ್ರೀ ಆನಂದಕುಮಾರ ಎಂ. ಜಕ್ಕಣ್ಣವರ

ಶ್ರೀ ಮಂಜುನಾಥಗೌಡ ಶಿ. ಪಾಣೀಲ

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ವಿಜಯಪುರ

First Impression: 2017

Copyright © SAMASTHI FOUNDATION< DHARWAD.

BAHUSHISHTEEYA SAMKATHANA ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

ISBN: 978-93-84534-95-0

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, without permission in writing from the copyright owners.

DISCLAIMER

The authors are solely responsible for the contents of the papers compiled in this volume. The publishers or editors do not take any responsibility for the same in any manner. Errors, if any, are unintentional & readers are requested to communicate such errors to the editors or publishers to avoid discrepancies in future.

Price: 500 Rs.

Printed by:

Om Print Point,

Dharwad.88921 39549.

Published by

I.S. Mujavar

Siddheshwar Shri Prakashana, Vijayapur.

Typeset by:

Mr. Jagadeesh K. Angadi

Sai printers.

Dharwad

95357 13213

CONTENT

88. Kadajji Shivappa	
Impact of Microfinance on Poverty – An Analysis	464
89. Dr. Gurunath K. Badiger	
Are We Marching Backwards?	471
90. *Smt. Sujata Mookanagoudar	
**Smt. Sujata Tallur	
Miscellaneous Properties Of α - Preclosed Functions in Topology	474
91. Dr. Kusuma C Shamanur	
The Impact of Yoga and Physical Exercise On Social Maturity Variables of College Students	477
92. Manjunath.G	
How to Teach Effectively Using Practical Ideas. And Blogging As An Academic Tool In Classroom.	482
93. Janardhana Kumar B	
Entrepreneurship in India- An Overview	485
94. Mr.pampapathi	
Effect of Calisthenics Exercise On Motor Ability of College Men	489
95. Prof.Mohammedsharif Hangal	
Recent Trends in English Language Teaching and Learning	492
96. Mr.Shivashankara V	
The Impact of Yoga and Physical Exercise On Aggressive Behaviour Variables of College Students	495
97. ಡಾ. ಸವಿತಾ ಕೊಟಬಾಗಿ	
ಜಾರಗಳಿಗೆ ಮದ್ದು : ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ	499
98. ಕಾವ್ಯ ಆರ್	
ಅಶ್ವತ್ಥರ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಶಯ	502

IMPACT OF MICROFINANCE ON POVERTY – AN ANALYSIS

Kadajji Shivappa

Assistant Professor & HOD,

Department of Economics,

ARM First Grade College,

S. Nijalingappa Layout, Davanagere.

Introduction

Micro-Financing is asset of financial activities provided to the poor masses basically incorporating loans, savings and deposits, insurance, transfer services, etc. to enable them to utilize their resources and entrepreneurial skills including abilities to the fuller extent so as to improve the economic conditions and shield themselves against risks. "Microfinance is the provision of thrift and other financial services and products of very small amount to the poor in rural, semi-urban areas for enabling them to raise their income levels and improve their living standards. Microfinance may be defined as: "Banking with service for the poor".

Microfinance serves as the last-mile bridge to the low-income population excluded from the traditional financial services system and seeks to fill this gap and alleviate poverty. Microfinance loans serve the low-income population in multiple ways. According to Consultative Group to Assist the Poor (CGAP), the main objectives of Microfinance Institutions (MFIs) are: To help the poor and needy meet their basic requirements and reduce risks

- To improve their economic condition through small loans and savings products
- To provide self-employment opportunities, especially to women

The microfinance model is designed specifically to help the low income population overcome typical challenges such as illiteracy, lack of financial knowledge and deficiency of collateralizable assets. At the same time, it takes advantage of existing community support systems and networks to encourage financial discipline and ensure high repayment rates.

Models of Microfinance

SHG-Bank Linkage Model: This model involves Self Help Groups (SHGs), which are financed directly by the Commercial Banks in the Public and Private Sector, Regional Rural Banks (RRBs) and Co-operative Banks (State Co-operative Banks, NABARD, District Co-operative Banks etc.). The SHGs create the corpus, which is supplemented by revolving cash credit from the banks.

MFI-Bank Linkage Model: In this model, the MFIs' banking agencies receive financing for onward lending to SHGs and other small borrowers in the microfinance sector. Here, MFIs act as the banks' guarantors, and thereby bolster the creditworthiness of the poor.

New models which can be implemented in India, Bank Partnership Model: In this model, the MFIs act as agents and custodians who take care of all the relationships with the bank and the borrowers, from end to end. This model

enables them to operate with a relatively small equity base and increase the disbursement of loans significantly.

Banking Correspondent Model This model evolved to increase the savings in MFIs. The agents collect the savings from the poor on behalf of the banks; however, one drawback is that they are not allowed to collect money for Term Deposits.

Service Company Model: This model, developed by ACCION, was used in some Latin American Countries. In it, banks form their own MFIs and work together to provide loans and other services

3. Objectives

5. Results and Discussion

Table-1

Overall Progress under SHG-Bank Linkage for last 3 years
(Rs crore)

Table-1

Overall Progress under SHG-Bank Linkage for last 3 years

(Rs crore)

Particulars		2010-11		2011-12		2013-14	
		No. of SHGs	Amount	No. of SHGs	Amount	No. of SHGs	Amount
		(lakh)		(lakh)		(lakh)	
SHG Savings with Banks as on 31	Total SHGs	74.62	7016.30	79.60	6551.41	73.18	8217.25
		(7.3%)	(13.2%)	(6.7%)	(-6.7%)	(-8.1%)	(25.4%)
	Of which SGSY Groups	20.23	1817.12	21.23	1395.25	20.47	1821.65
	% of SGSY Groups to Total	27.1	25.9	26.7	21.3	28.02	2.2

1. To analyze the growth of microfinance sector developed in India and potential for the microfinance institutions.

2. To study the savings of Self Help Groups with Banks, bank loan disbursed to SHGs and bank loan outstanding against SHGs.

4. Data Source

This is a descriptive research paper based on secondary data. The required data have been collected through Books, various websites and publications of recent research papers available in different websites and magazines. The tabulation and simple mathematical tools have been utilized to analyse the data.

March	All Women	60.98	5298.65	62.99	5194.33	59.38	6514.86
	SHGs	(14.8%)	(17.8%)	(3.3%)	(-3.7%)	(-5.7%)	(27.6%)
	% of Women Groups to Total	81.7	75.5	79.1	77.9	81.1	79.3
Loans Disbursed to SHGs during the year	Total SHGs	11.96	14547.73	11.48	16534.77	12.20	20585.36
		(-24.6%)	(0.01%)	(-4%)	(13.7%)	(6.3%)	(24.5%)
	Of which SGSY Groups	2.41	2480.37	2.10	2643.56	1.81	2297.47
		(-9.9%)	(12.8%)	(-12.9%)	(6.6%)	(-13.8%)	(-16.5%)
	% of SGSY Groups to Total	20.1	17.0	18.3	16.0	14.8	10.7
	All Women SHGs	10.17	12622.33	9.23	14132.02	10.37	17854.31
		(-21.4%)	(1.6%)	(-9.2%)	(12.0%)	(12.4%)	(26.3%)
	% of Women Groups to Total	85	86.8	80.4	85.5	85.1	86.7
Loans Outstanding against SHGs as on 31 March	Total SHGs	47.87	31221.17	43.54	36340.00	44.51	39575.30
		(-1.3%)	(11.4%)	(-9.0%)	(16.4%)	(2.2%)	(8.4%)
	Of which SGSY Groups	12.86	7829.39	12.16	8054.83	11.93	8597.09
		(3.4%)	(25.2%)	(-5.4%)	(2.9%)	(-1.9%)	(6.7%)
	% of SGSY Groups to Total	26.9	25.1	27.9	22.2	26.8	21.8
	All Women SHGs	39.84	26123.75	36.49	30465.28	37.57	32840.04
		(2.2)	(13.4%)	(-8.4%)	(16.6%)	(2.9%)	(7.8%)
	% of Women Groups to Total	83.2	83.7	83.8	83.8	84.4	83.3

Source: NABARD Report on Microfinance, 2014-

Some of the issues emerging out of the data shown above are:

For the first time since the SHG-Bank linkage programme was launched, there is a decline in the number of SHGs savings linked with banks to the extent of 8.1% during the year, though the savings harnessed by SHGs grew by 25.4%. It is evident that this decline is in spite of more number of new SHGs savings linked to banks during the year pointing to existing SHGs gone out of the Banks linkage programme during the year. This decline can be attributed to banks now reporting only operative Savings accounts of SHGs and in few instances of banks closing down accounts with 'Nil' balances in SHGs savings accounts. Further, as banks were advised to switch to system generated (core banking solution) reporting only, this has also led to "data cleansing" and more accurate reporting of operative (and not cumulative) SHG accounts. A scrutiny of the bank-wise reporting indicates the major decline in reporting by State Bank of India (reduced by 6.35 lakh SHGs, over the previous year). Besides, there has also been gradual decline in the number of SGSY groups savings linked with banks to the

extent of 3.6% over the previous year with the gradual switch to NRLM by the Government.

After nearly 3 years, the number of SHGs availing fresh loans by banks showed an increase of 6.3% during the year and the quantum of fresh loans issued increased by 24.5% over the previous year. This is despite the fact that there has been a significant reduction (-16.5%) in the fresh loans issued to SGSY groups. Broadly this is pointer to the fact that Banks are lending more to credible SHGs, providing repeat finances to SHGs with a sound credit history.

The growth in the loan outstanding of SHGs with banks (8.4%) is almost 4 times the growth in the number of SHGs having outstanding loans with banks (2.2%). This is more prominent in SGSY SHGs which recorded a decline in SHGs with outstanding loans (1.9%), but recorded a 6.7% growth in the loan outstanding over the previous year. Thus, if the spurt in loan outstanding is attributed to the continuing trend of increase in NPAs of SHG loans with banks (discussed later), it should be viewed with utmost concern.

Table-2

Agency-wise NPAs of Bank Loans to SHGs

Agency	Loans Outstanding against SHGs - Position			Amount of NPAs			Percentage of NPAs to Loan Outstanding		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
CBs (Public Sector)	21412.75	24406.57	25371.18	1019.90	1581.05	2129.23	4.76	6.48	8.39
CBs (Pvt. Sector)	470.51	1403.72	1268.26	47.09	74.37	46.75	10.10	5.30	3.69

RRDs	7430.03	8613.58	10521.23	272.82	426.34	430.88	3.67	4.93	4.10
Coop.	1907.86	1916.14	2214.63	134.30	130.97	180.06	7.04	6.84	8.13
Banks									
Total	31221.17	36340.00	39375.30	1474.11	2212.73	2786.92	4.72	6.09	7.08

Source: NABARD Report on Microfinance,

Table-3

Agency-wise NPAs of Bank Loans to SHGs

Agency	Loans Outstanding against SHGs - Position			Amount of NPAs			Percentage of NPAs to Loan Outstanding		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Northern Region	903.14	1178.28	1160.68	63.66	81.55	129.87	7.05	6.92	11.19
North Eastern Region	695.25	993.27	796.76	58.56	51.33	68.23	8.42	5.17	8.56
Eastern Region	4202.55	4629.80	5538.13	181.07	337.08	570.56	4.31	7.28	10.30
Central Region	2365.40	2780.29	2776.85	254.04	367.03	479.76	10.74	13.20	17.28
Western Region	1246.23	1363.78	1467.52	90.42	112.14	126.57	7.26	8.22	8.63
Southern Region	21808.59	25394.59	27635.36	826.36	1263.59	1411.93	3.79	4.98	5.11
All India Total	31221.17	36340.00	39375.30	1474.11	2212.73	2786.92	4.72	6.09	7.08

Non-Performing Assets The steady increase in the NPA against loans to SHGs continued unabated during the current year as well with overall NPA against loans to SHGs increased by 26% to 2,787 crore by March 2013 against 2,213 crore a year earlier. In percentage terms NPA (gross) increased from 6.09% last year to 7.08% during the current year. The increase in NPA barring Southern and Western region is to the extent of as high as 31% - 65% compared to last year. This is certainly an alarming situation considering the fact that the percentage of NPA loans was only 2.9% during 2009-10 whereas it crossed 7% during this year. The total NPA against loans to SHGs stood at 2,787 crore as on 31 March 2013 against the total outstanding loan of 39,375 crore. Among the regions, Southern region with a NPA of 5.11% (4.98% last year) was the lowest while Central region with an alarming 17.3% (13.2% last year) was the highest. What causes grave concern is the high NPAs in major states like Madhya Pradesh (21.16%), Uttar Pradesh (18.22%), Odisha (18.27%), Tamil Nadu (10.81%) and Kerala (12.38%). Table 2 and 3 illustrate the comparative position of NPAs against loans to SHGs by banks during the last 3 years.

Conclusions

The potential for growing microfinance institutions in India is very high. Major cross-section can have benefit if this sector will grow in its fastest pace. Financial institutions will need to educate villagers on the ease of procedures for availing loans and at reasonable rates of interest. The repayment schedule will have to be designed to suit the seasonality of rural income (e.g. availability of money after harvest). Nationalized banks have not encouraged loans for SHGs for lack of creditworthiness, but these banks have

excellent reach to SHGs so that they should come forward to exploit this business opportunity. Similarly, the lakhs of SHGs can be trapped by nationalized banks to encourage monthly savings among members. NABARD is working for the 360-degree development of rural India. NABARD is providing rural India all round assistance and proved to be an institution where "Growth with Social Justice" exists.

Reference

- Alok Misra, (2006), "Micro Finance in India and Millennium Development Goals: Maximising Impact on Poverty", Workshop on World Bank Singapore.
- Amit Kundu, (2011), "Savings, Lending Rate and Skill Improvement in Microfinance operating Through Public-Private Cooperation", IUP.
- Amlan Ghosh, (2007), "Financial Inclusion through MicroFinance in India and Emerging Role of POSB: An Analysis", 60th All India Commerce Conference, Osmania University, Hyderabad, India.
- Chiaku Chukwuogor-Ndu, Jill Wetmore, (2006), "Comparative performance evaluation of small, medium and large u.s. commercial banks", Banks and Bank Systems / Volume 1, Issue 2.
- K.S.Ranjani, (2012), "Regulating Microfinance Institutions in India: A Conceptual Framework", Synergy, Vol. X No. I
- Rajesh Chakrabarti (2006), "The Indian Microfinance Experience- Accomplishments and Challenges", Paper Presented in Dupree College of Management, Georgia Tech, USA.
- Raven Smith, (2006), "The Changing Face of MicroFinance in India the costs and benefits of transforming from an

NGO to non-bank financial company" 8. Wilson, D.

- Yunus, Muhammad, and A. Jam Jolis (2007), "Banker to the poor: The story of Grameen Bank", London: Penguin Group.
- Sriram, Thomas Fisher & M.S., (2002) "Beyond Micro Credit: Putting

Development back into Micro Finance", New Delhi: Vistaar Publication,

- <http://www.smartplanet.com>
- <http://articles.economictimes.indiatimes.com>

ಎ.ಆರ್. ಎಂ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ
 ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಪರಿಷತ್, ದಾವಣಗೆರೆ ಹಾಗೂ
 ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ
 ಇವುಗಳ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ
 ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ
 “ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರಗಳು :
 ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಅನುಸಂಧಾನ”

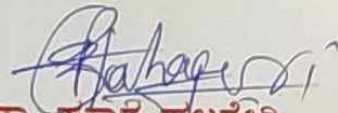
The Contemporary Problems and Solutions Approaching of Multidisciplinary Studies

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

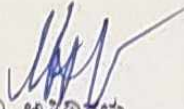
ಡಾ. /ಪ್ರೊ/ ಶ್ರೀ/ ಶ್ರೀಮತಿ ಡಾ. ಎನ್. ಮಾನೇಶ್ವರ. ಎ.ಆರ್. ಎಂ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ದಾವಣಗೆರೆ

ಇವರು ದಿನಾಂಕ: ೨೫-೦೨-೨೦೧೭ರಂದು ನಡೆದ ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ

FOSTERING INNOVATIVE ECOSYSTEM IN HIGHER EDUCATION -
- DEVELOPING SKILL AND INNOVATION. ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ
 ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

 ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ್ ಕುಲಕರ್ಣಿ

ಸಂಯೋಜಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
 ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ ಸಮಿತಿ, ದಾವಣಗೆರೆ

 ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಗಳು

ಡಾ. ಜಿ.ಟಿ. ಗೋವಿಂದಪ್ಪ
 ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಡೀನರು ವಾಣಿಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ,
 ದಾವಣಗೆರೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಪ್ರೊ. ಡಿ.ಎಚ್. ಪಾಟಿ
 ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು, ಎ.ಆರ್.ಎಮ್. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,
 ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಎ.ಆರ್. ಎಂ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ
ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಪರಿಷತ್, ದಾವಣಗೆರೆ ಹಾಗೂ
ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ
ಇವುಗಳ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ
ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣ
“ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರಗಳು :
ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳ ಅನುಸಂಧಾನ”

The Contemporary Problems and Solutions Approaching of Multidisciplinary Studies

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

ಡಾ. / ಪ್ರೊ/ ಶ್ರೀ/ ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗರಾಜು. ಜಿ. ಕಡಾಂಕು ಶ್ರೀಧ್ಯಾಚಾರ್.

ಇವರು ದಿನಾಂಕ: ೨೫-೦೨-೨೦೧೭ರಂದು ನಡೆದ ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ
Fostering Innovative Ecosystem in Higher Education: Developing Skill and Innovation. ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ
ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಹೆಚ್.ಎಚ್.

ಸಂಯೋಜಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣ ಸಮಿತಿ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಗಳು

ಡಾ. ಬಿ.ಟಿ. ಗೋವಿಂದಪ್ಪ
ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಡೀನರು ವಾಣಿಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ,
ದಾವಣಗೆರೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಪ್ರೊ. ಡಿ.ಎಚ್. ಸ್ವಾತಿ

ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು, ಎ.ಆರ್.ಎಮ್. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,
ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

Volume-II

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು:

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಹಲ್ಲೇರಿ

ಮೈ. ಅಂಜನಪ್ಪ ಡಿ.

ಶ್ರೀ ಅನಂದಕುಮಾರ ಎಂ. ಷಕ್ತೇಶ್ವರ

ಶ್ರೀ ಮಂಜುನಾಥಗೌಡ ಶಿ. ವಾಣೀ

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ವಿಜಯಪುರ

First Impression: 2017

Copyright © ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ.

BAHUSHISHTEEYA SAMKATHANA ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

ISBN: 978-93-84534-95-0

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, without permission in writing from the copyright owners.

DISCLAIMER

The authors are solely responsible for the contents of the papers compiled in this volume. The publishers or editors do not take any responsibility for the same in any manner. Errors, if any, are unintentional & readers are requested to communicate such errors to the editors or publishers to avoid discrepancies in future.

Price: ₹ 500/-

Printed by:

Om Print Point, Dharwad

Published by :

I.S Mujawar, Siddheshwar Shri Prakashana, Vijayapur.

Typeset by :

Mr. Jagadeesh K. Angadi

Sai printers.

Dharwad

95357 13213

CONTENT

1. *Prof. N T Mouneswara, **Prof. G Nagaraju. Fostering Innovative Ecosystem in Higher Education: Developing Skill and Innovation	100
2. * Mohamed Riyaz ** Ashok kumar B The Contemporary Problems & Solutions of Digitization	109
3. Chandrashekharappa S. Feminism and Globalisation	115
4. H. Ramesha The Beliefs and Traditional Practices in Davanagere District: A Historical Analysis	120
5. Rahamath G Religion Minorities and Their Problems	124
6. Prof. Ramesh, P. Chavan Representation Of Dalit In Rohinton Mistry's <i>Fine Balance</i>	129
7. * Prof. Smt. Rajeshwari.S. Hogarti. ** Prof. C.H. Tavargundi. Principal, Relevance of Rural Tourism in Indian Scenario	133
8. Lakshmana. E. Growth and Trends in Selected Crops of the Kharif Season Agricultural Productivity In Karnataka	138
9. Prof. Mahananda.V. Hiremath, Diasporic Consciousness in Amitav Ghosh's <i>The Shadow Lines</i>	144
10. SMT. Sujata H. Kadli Demonetization: An Analysis of Its Impacts on Indian Economy	149
11. Prof B.V.Enagi Teaching and Learning English for Students: Problems and Remedies.	154

FOSTERING INNOVATIVE ECOSYSTEM IN HIGHER EDUCATION: DEVELOPING SKILL AND INNOVATION

*Prof. N T Mouneswara,
Asst.Prof. in Commerce,
A R M First Grade College,
Davanagere.

**Prof. G Nagaraju,
Asst.Prof. in Commerce,
A R M First Grade College,
Davanagere.

Introduction

An innovation is one of those things that society looks at and says, if we make this part of the way we live and work, it will change the way we live and work (Dean Kamen). The term innovation refers to the introduction of a new idea, method, or device. From a management perspective, Peter Drucker suggested that innovation is a 'change that creates a new dimension of performance' (Hesselbein, Goldsmith, and Somerville, 2002), and from an institutional perspective, innovation is the successful exploitation of new ideas (U.K. Dept. of Trade and Industry). It is not necessarily doing different things, but doing the same thing differently-doing the same thing expecting different results. According to Aditya Berlia, 'that the first sign of madness is if you keep on doing the very same thing again and again, and expect different results.

The same range of meanings applies in higher education, where innovation can refer simply to some new way of doing things, or a change that improves administrative or academic performance, or a transformational experience based on a new way of thinking.

Today we need everyone in the effort to transform education. There is a need for a transformation in education that will help make the learning that is current and relevant. Innovation will be essential to achieving the dramatic improvements in educational achievement and attainment which our nation seeks. Innovation is broadly recognized as the fundamental source of a nation's growth and prosperity (OECD, 2009). It is well recognized that the opportunity for innovation in education is at least as great as in business and the economy (Drucker, 1985). Further, effectively fostering innovation requires investments and strategies that are new for the education sector. Hence, promoting creativity and incentivizing

innovations through our educational institutions is the first step towards broadening and deepening the impact of innovations in our society and economy.

The major challenge for our education system is the limited resources catering to a vast population. More than half of India's population, which is over 500 million, is younger than 25 years of age. By 2050 India is expected to overtake China as the world's most populous nation, and over the next 5 years India will be responsible for nearly a quarter of the increase in the world's working-age population. Already India has almost a third of the available labour supply in low-cost countries (NASSCOK; McKinsey).

These figures, pointing to India's 'demographic dividend', represent an enormous competitive advantage for India in its emergence as an innovation economy, and as a potential world-class supplier of skills to the world. However, the widespread perception that India has unlimited employable human resources has changed. India has a growing shortage of skilled workers caused largely by workforce development and education systems that do not respond adequately to the economy's needs. To contribute effectively to the innovation economy and capitalize on the growing opportunities of globalization, India's young workforce must develop skills that are more market-driven. Given expanding trade and globalization, India's workforce must have skills that are aligned with its transforming economy and can support the country's continued economic growth.

India's ongoing, but incomplete transformation from an agriculture-to-a manufacturing- and services-based economy requires training a workforce with distinct skills for a market that increasingly rewards problem solving, communication skills, teamwork, and self-learning. Skills are needed not only by high-skill sectors, but also by labour-intensive industries, which require technological developments to be absorbed by a workforce adept in basic technological literacy and key competencies. As industries become more knowledge based and more firms turn to open-and user-led innovation models to keep a step ahead of disruptive innovators, governments will have to think more carefully about what, if anything, they can do to keep their economies competitive. Often that will mean a lighter touch. As William Weldon, Chairman of Johnson & Johnson, a healthcare: are individuals allowed to flourish and take risks? Stewart Brand, an internet pioneer, has famously argued that 'information wants to be free'. So surely the knowledge worker, the creator of that information, also needs the same freedom.

Companies and governments can find an innovator inside everyone; they just need to liberate them. Moreover, the rising tide of inventions that make one country wealthy benefits

others by bringing those clever ideas to the market or simply make use of those products, processes, and services. In an age of mass innovation the world may even find profitable ways to deliver solutions to the twenty first century's greatest needs, including sustainable clean energy, affordable and universal healthcare for ageing populations, and quite possible entirely new industries. The one natural resource that the world is left with in infinite quantity is human ingenuity (Tom Friedman).

Skills for Innovation

Innovation is a driver of growth and well-being. New technologies, products, services, and organizations create jobs and rejuvenate industries, while making others obsolete. To reap the gains of innovation, policy makers need to understand how the way we innovate is changing and what this implies for education and training policies. 'Dramatic developments in technology and research aimed at understanding how people learn are radically changing the practice of teaching, offering instructors new and exciting ways to engage with students. 'New technologies have transformed the way students interact with the world, with information, with knowledge and large scale reforms are currently being tried in the education sector.

Despite the current decade being a 'decade of innovation', nothing much seems to be happening to rethink the curriculum and pedagogy to make it more conducive for promotion of creative and innovative minds. The motivation for education reform comes from the fact that many of the greatest global challenges demand technical expertise. The key to... leadership tomorrow depends on how we educate our students today, especially in those fields that hold the promise of producing future innovations and innovators.

Challenges

Improving Basic Skills in the Formal and Informal Sectors

- (a) The lack of adequate basic skills in the formal and informal sectors directly impacts the potential of the innovation economy.
- (b) If adequate skills are not imparted at the foundational level, whether through the formal or informal educational systems, there will be fewer qualified workers in labour-intensive industries, and a reduction in the availability of skilled workers for the innovation system as a whole.

To improve basic skills in the formal and informal sectors, the government should;

- (a) Use innovative approaches to improve the quality of primary and secondary education; and
- (b) Strengthen basic skills for the informal sector, including functional literacy.

Building a More Skilled Workforce

India's vocational education and training system needs to be better aligned to market needs to meet the pre-service training requirements of enterprises.

(a) Strengthen enterprise-based training

- The government should help ensure that the benefits of in-service training are widely recognized by enterprises, while simultaneously providing strong financial incentives, such as matching funds for firms that invest in training.
- Existing SME-targeted training programmes should be evaluated, and improvements in programmed design, such as payroll levy training funds and matching grants should be considered.
- Financial incentives should be provided to employers that encourage worker training, and based on results the enterprise-based training should be expanded at the national level.

(b) Improve vocational training

- India's vocational education and training systems have thus far been unsuccessful in preparing graduates to meet market needs, particularly because of a lack of interaction with the industry.
- Aligning these systems with market needs requires restructuring, including private participation;
 - in the management of institutions, curriculum development, and system financing;
 - upgrading infrastructure and instructor capabilities;
 - stronger performance incentives for vocational education and training institutions; and

- Regulatory reform to give training institutions greater autonomy to respond to market skill needs and incentives, to change course offerings, and both charge and retain fees.

- The abilities of public and private vocational education and training providers should be strengthened to make them more responsive to the demand in their offerings.
- Curricula should be updated to reflect modern technologies and improve flexibility by mapping the supply of and demand for skills and by ensuring that the private sector is involved in curriculum design.
- Incentives should be in place for public-private partnerships (PPPs) to provide vocational education and training.
- Certification programs that provide signal of candidate quality would also be helpful.

(c) Strengthen professional (management) education. Including the management of research

- Professional education should be strengthened through PPP.
- Innovative management courses should be introduced in engineering and science education through a strong policy push from the centre.
- To strengthen grassroots innovation skills, skills upgrading programmes should be matched with technology transfer programmes, possibly through small grants for small-scale technology projects involving universities and colleges by involving students and teachers in real businesses.

Strengthening Technical and Researcher Skills to Ensure Market-Relevant Skills in Higher Education

(a) Constraints/challenges

- India's demand for highly educated and skilled knowledge workers outstrips the supply.
- The high demand is fueled partly by India's popularity as an R&D destination for multinational corporations luring away domestic talent and partly by the blossoming of India's IT and IT-enabled services sectors.

- The higher education system's ability to contend with the supply constraint will thus play a major role in India's competitiveness as a knowledge economy.
- Universities are the cradle for sustained creativity and innovation. Yet, despite the global standing of several Indian institutions of higher learning, the higher education system's output is uneven.
- However, quality training continues to concentrate in 'islands of excellence'.
- In addition, rigid curriculum policies and lack of incentives for teachers and institutions to modernize curricula lead to limited innovation in the education in the education system.
- There is also a severe faculty constraint in academic institutions – 30-40 percent of lecturer and professor positions are vacant. Universities find it hard to find and retain good faculty.
- The lack of skilled researchers and knowledge creators is manifested in the low output of high-quality research.
- Most research output from Indian institutions, such as patents and publications, has been lackluster.
- As a scientific advisor to the prime minister once wrote, research from Indian universities is 'hitting an all-time low. They are unable to perform and compete.'
- Compared to developed countries India generates very low percentage engineering and science doctorates a year.
- Enrollment in tertiary education in general is low (18 percent) when compared with other developed and developing countries.
- Large numbers of students are enrolled in disciplines that rationally have weak links to the job market.
- Weak links with the industry create a mismatch between market needs and worker skills. Only 10-25 percent of general college graduates in India are suitable for employment.
- India is likely producing many graduates whose skills sets make them unemployable.
- One of the main reasons is that links with industry are low in most education institutions, leading to curricula that do not reflect modern technological developments and do not include industrial practices.

- Universities update training programmers without real involvement from advanced industry or the R&D sector.
- Rigid centralized control of the education system leads to insufficient capacity for higher education institutions to be innovative and responsive to the needs of students or the labour market.
- Heavy regulation of India's higher education system has limited the ability of institutions to innovate their curricula, leading to a widely held perception that the system encourages rote learning rather than creativity or self-learning.
- There is also an insufficient industry involvement in governing the education system and institutions.
- Low public funding for higher education institutions has constrained their ability to offer quality education.
- Spending on higher education is estimated to be about 40 percent less than the desired level. This shortage affects the quality of education. The deficit cannot be filled by the government alone-innovative solutions are needed to bring in private funds.
- Although the private sector has become active in providing higher education, the quality of private institutions varies, and too much regulation makes private players reluctant to invest enough in education.
- More than half of higher education spending is borne by private sources.
- For example, about 85 percent of undergraduate engineering education is under private management.
- Private players must surmount significant entry barriers posed by regulatory bodies.

Make Higher Education More Relevant to Market Needs For promoting the relevance of higher education to market needs;

(a) Increase private participation in higher education

- To address the growing supply constraint of high-quality education institutions, India's higher education system needs stronger incentives to attract domestic and foreign private participation in higher education and its financing.
- They should be provided the administrative, academic and financial autonomy.

- Stronger incentives are also needed for private provision and financing of formal and informal education, in particular encouraging large corporations to establish new universities through PPP.

(b) Increase fiscal (financial) and managerial (governance) autonomy of universities/colleges

- An increase in joint training programmers' with the industry, including courses, would help ensure that university curricula reflect market needs.
- Joint in-service training programmers with university participation to strengthen links with the industry.
- Competitive grant programmers for academic innovations and performance-based incentives for faculties would also foster a more vibrant academic environment that will be better aligned with the dynamic growth in India's knowledge-intensive sectors.
- Systematic analysis to review the performance of higher education institutions.
- In addition, the quality of higher education faculty should be improved by using leading institutions as training centers for other faculty, introducing more performance-based incentives for teachers, and expanding grant programmers for mobility between professors and the industry.
- A national testing system should be established to ensure high and uniform performance standards for higher education graduates.

Conclusion

Recognizing the fundamental role of education in promoting and nurturing an ecosystem of innovation, the need is to encourage innovations in existing educational institutions-universities, colleges and schools, as well as promoting new educational models and innovative platforms for knowledge creation, dissemination, and application. There is also a need to create an environment to encourage students to think creatively and innovatively on important issues of their community and society.

Identifying gaps, problems, and needs (also, creating needs) that may not be known, even exist and finding solutions to them. Sometimes fostering innovation and coming up with innovative steps need not necessarily be in response to known problems. So what really happens is that you foster in environment, or a group, or a subset whereby gaps and problems are identified which perhaps even did not know or conceive that actually existed. And then comes the question of finding solutions to them. Probably the best example of that is perhaps the iPad (we are not only talking about the problems, but also identifying gaps or something which you don't know which exists in terms of existing needs), a need which you did not know even existed or a need you create in-fact. Encourage the cross-disciplinary, multi-disciplinary, and trans-disciplinary approach in education, for example, institutions based on the liberal arts philosophy with focus on Technology and Research.

Building Synergy, trans-disciplinary and Trans-domain-for solutions to know problems. Create an environment that helps bring synergy in a manner where in today's world the need is to find, to bring together, various disciplines, domains-and not just to bring together in terms of inter-disciplinary or multi-disciplinary but trans-disciplinary and trans-domain kind of a situation or groups or problem solvers, who would find solutions to known problems (problems faced by the whole world and engaging the entire community). Create a different environment and throw up innovative solutions-building up on ideas creates a different environment for innovation and the intersections between these various domains, thoughts and stakeholders throw's up various an entirely innovative solutions.

REFERENCES

1. C. Christensen, C. Johnson and B. Horn, *Disrupting Class: How Disruptive Innovation will Change the Way the World Learns*, New York: McGraw-Hill, 2008.
2. Peter Drucker, *Innovation and Entrepreneurship*, New York: Harper Collins, 1985.
3. Frederick Hess, *Educational Entrepreneurship: Realities, Challenges, Possibilities*, Cambridge, Mass: Harvard Education Press, 2007.

DAVANGERE

UNIVERSITY

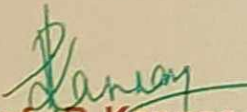
Certificate

This is to certify that Mr/Mrs/Dr/Prof. ✓ Jriveni. C. D.

.....has
participated / presented a paper / chaired a session / delivered a plenary address in the Two-Day National Seminar on
Indian Economy in 2018 - Issues and Strategies for Sustainable Development organized on 23rd & 24th
November 2018 by the Department of Economics, Davangere University, Davangere.

The title of the paper is " Goods and Services Tax ; An inflow to Boost
Economic Development "

Prof. Veerabhadrapa B. P.
Organizing Secretary
Davangere University,
Davangere.

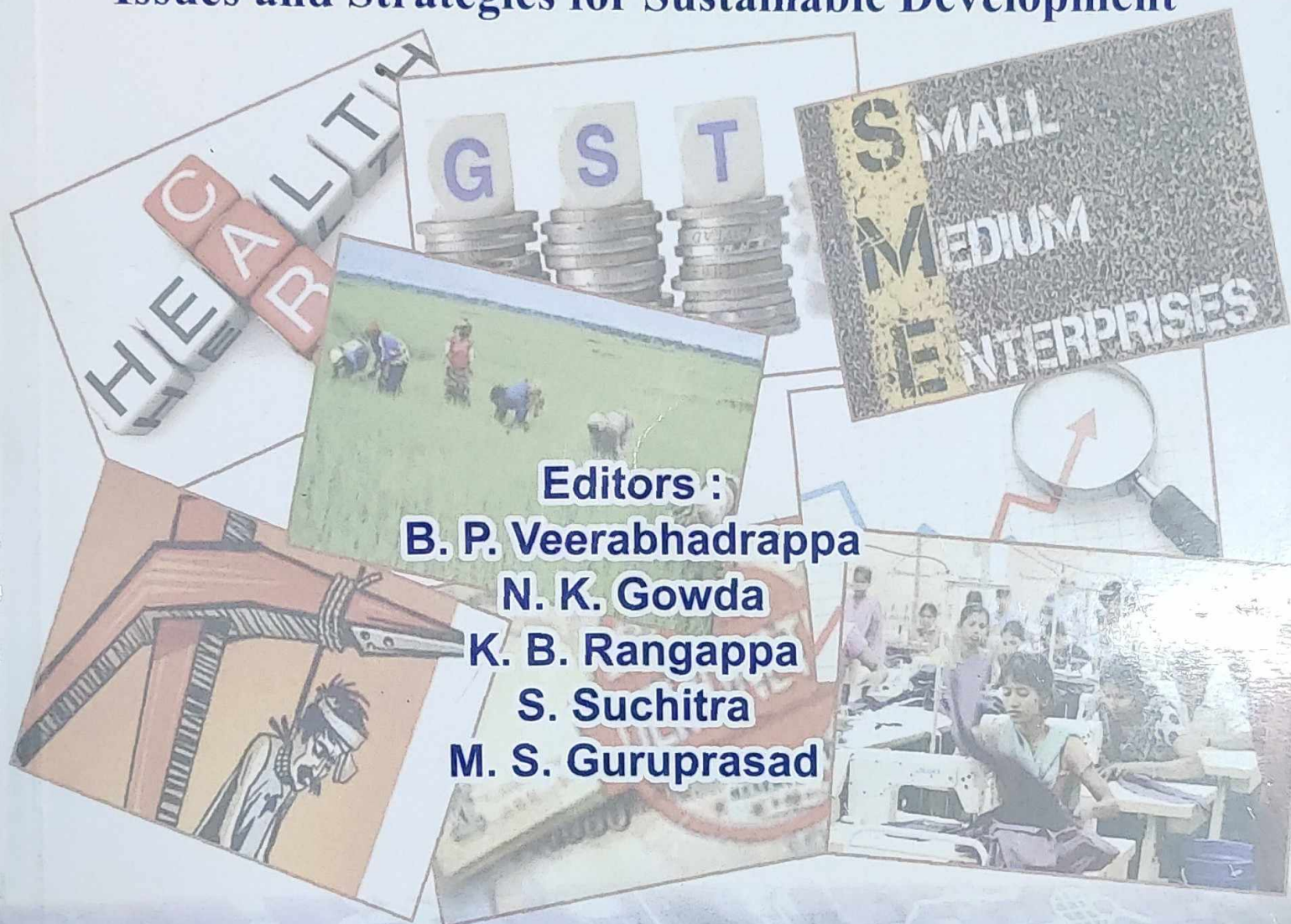

Prof. P. Kannan
Registrar
Davangere University,
Davangere.

Prof. S. V. Halim
Vice Chancellor
Davangere University,
Davangere

Indian Economy in 2018

Issues and Strategies for Sustainable Development

Veerabhadrapa B. P.

Organizing Secretary
Davangere University

Prof. P. Kannan

Registrar
Davangere University,

Prof. S. V. Halse

Vice Chancellor
Davangere University,
Davangere

INDIAN ECONOMY IN 2018

9 789384 535018

0 1120 >

JEEVAN PUBLICATION
Bhadravathi-577301

Indian Economy in 2018 :

Issues and Strategies for Sustainable Development

(Volume-I)

AUTHORS

**Publication Rights of the Subsequent Edition with
The Authors**

**No part of this book may be reproduced in any
Manner whatsoever or translated in any other
Language without the permission in writing from
The authors**

While every efforts has been taken to avoid errors, the Editors are not responsible for the consequence of any action taken on the basis of this book

ISBN : 9789384535018 - 01120

**Printed and bound at
Sri Malleshwara Printers & Enterprises
C. N. Road, Bhadravathi.**

Produced and Bound in India

42	Healthcare Services and Infrastructure in India Devaraja.N and Prof.B.P.Veerabhadrappe	286-292
43	Analytical Study of Social Infrastructure and Educational Development: in Chitradurga District Siddesh.M.G and B.P.Veerabhadrappe	293-297
44	Goods and Services Tax in India: A Theoretical Perspective Harish Tigari	298-303
45	Socioeconomic Variables Influencing Level of Knowledge about Modern Maternal and Child Health Care Services: An Empirical Study Rajeshwari Pujari and Rangappa. K.B	304-311
46	Governors Vs Governments: Reconcile, Refine and Rebound Naganagoud.S.P	312-317
47	A Critical Evaluation on Impact of Digital India on Indian Economy Mutesha N and Nagaveni.J.G	318-322
48	Challenges of Rural-Urban Migration in India Sateesha P and K. B. Rangappa	323-329
49	Progress and Performance of MGNREG Programme in Karnataka with Special Reference to Davangere District. K Shanmukha and B P Veerabhadrappe	330-338
50	Agriculture Loan- An Attitude of Farmers Shobha.G	339-344
51	India's Economic Development, Issues and Strategies Jayanthi.J	345-347
52	A Review of Goods and Service Tax in India Prabhavathi.M.C	348- 352
53	Rural Infrastructure Pravain M.Sheikh	353-358
54	An Evaluation of Yeshasvini co-operative Farmers Health Care Scheme in Davangere District of Karnataka Rudresha B T and Dr. B. P. Veerabhadrappe	359-362
55	Impact of Demonetization on Indian Banking System Veena.K. and Triveni.C.D	363-368
56	Goods and Services Tax: An Inflow to Boost Economic Development Triveni.C.D and Veena.K	369-371

Goods and Services Tax: An Inflow to boost Economic development

**Triveni C.D M.Com*

Teaching Assistant,

Department of Studies and Research in Commerce ARM First Grade College and PG Centre

Davangere University

***Veena K M.com*

Faculty Member,

Davangere

ABSTRACT

The One Hundred and Twenty Second Amendment Bill of the Constitution of India, officially known as The Constitution Act, 2016, introduced a national Goods and Services Tax in India from 1 July 2017. India has initiated: Make in India, Digital India campaign, Smart-city Programme, Swachh Bharath Mission, and many more to achieve dynamic ambitious development path. The infusion of Goods and Services Tax (GST) is another such undertaking that is going to provide boost source for Economic Growth of India. The GST introduction not only removes the cascading effect of our previous versions of tax but also will lead to the increase in the inflow of tax to the economy of the country. The infusion of the GST has high hopes not only in our country but also in neighboring countries and even in so called developed economies. The introduction of the Goods and Services Tax will be a very noteworthy step in the field of indirect tax reforms in India. By merging a large number of Central and State taxes into a single tax, GST is expected to significantly ease double taxation and make taxation overall easy for the industries. For the end customer, the most beneficial will be in terms of reduction in the overall tax burden on goods and services. Introduction of GST will also make Indian products competitive in the domestic and international markets.

Key Words: GST, Developing Economy, Tax Structure

1. Introduction:

Goods and Services Tax (GST) is an indirect tax (or consumption tax) levied in India on the supply of goods and services. GST is levied at every step in the production process, but is meant to be refunded to all parties in the various stages of production other than the final consumer. Goods and services are divided into five tax slabs for collection of tax - 0%, 5%, 12%, 18% and 28%. However, Petroleum products, alcoholic drinks, electricity, are not taxed under GST and instead are taxed separately by the individual state governments, as per the previous tax regime. There is a special rate of 0.25% on rough precious and semiprecious stones and 3% on gold. In addition a cess of 22% or other rates on top of 28% GST applies on few items like aerated drinks, luxury cars and tobacco products. Pre-GST, the statutory tax rate for most goods was about 26.5%, Post-GST; most goods are expected to be in the 18% tax range.

The tax came into effect from July 1, 2017 through the implementation of One Hundred and First Amendment of the Constitution of India by the Indian government. The tax has replaced the existing multiple cascading taxes levied by the central and state governments. The tax rates, rules and regulations are governed by the GST Council which consists of the finance ministers of Centre and all the states. GST is meant to replace a slew of indirect taxes with a

unified tax and is therefore expected to reshape the country's 2.4 trillion dollar economy, but not without criticism. Trucks' travel time in interstate movement dropped by 20%, because of no interstate check posts. Happy to see this change.

2. Review of Literature:

Meena Sahi Ram, the tax system reform including reform in administration is a continuous exercise. The reforms will have to continue not only at the centre, but also at state and local levels as well. Broadening the base of both central and state taxes and keeping the tax structures simple are important international lessons to be adopted in calibrating further reforms. No tax system could claim to be flawless, and GST indeed has its own drawbacks and shortcomings. We only need to address them systematically and gradually so that the pains do not neutralize the gains. The challenge is now to leverage its advantages to transform our economic landscape by setting the creative potential of our entrepreneurs and businesses free (Bhattacharjee).

3. Benefits of GST to the Indian Economy:

- ✓ Removal of bundled indirect taxes such as VAT, CST, Service tax, CAD, SAD, and Excise.
- ✓ Less tax compliance and a simplified tax policy compared to current tax structure.
- ✓ Removal of cascading effect of taxes i.e. removes tax on tax.
- ✓ Reduction of manufacturing costs due to lower burden of taxes on the manufacturing sector. Hence prices of consumer goods will be likely to come down.
- ✓ Lower the burden on the common man i.e. public will have to shed less money to buy the same products that were costly earlier.
- ✓ Increased demand and consumption of goods.
- ✓ Increased demand will lead to increase supply. Hence, this will ultimately lead to rise in the production of goods.
- ✓ Control of black money circulation as the system normally followed by traders and shopkeepers will be put to a mandatory check.
- ✓ Boost to the Indian economy in the long run.

These are possible only if the actual benefit of GST is passed on to the final consumer. There are other factors, such as the seller's profit margin, that determines the final price of goods. GST alone does not determine the final price of goods.

4. Impact of GST on Indian Economy:

Reduces tax burden on producers and fosters growth through more production. The current taxation structure, pumped with myriad tax clauses, prevents manufacturers from producing to their optimum capacity and retards growth. GST will take care of this problem by providing tax credit to the manufacturers.

- ✓ Different tax barriers, such as check posts and toll plazas, lead to wastage of unpreserved items being transported. This penalty transforms into major costs due to higher needs of buffer stock and warehousing costs. A single taxation system will eliminate this roadblock.

- ✓ There will be more transparency in the system as the customers will know exactly how much taxes they are being charged and on what base.
- ✓ GST will add to the government revenues by extending the tax base.
- ✓ GST will provide credit for the taxes paid by producers in the goods or services chain. This is expected to encourage producers to buy raw material from different registered dealers and is hoped to bring in more vendors and suppliers under the purview of taxation.
- ✓ GST will remove the custom duties applicable on exports. The nation's competitiveness in foreign markets will increase on account of lower costs of transaction.

As far as the full forged benefits will be flourished only if the GST been accepted by all and not involve in en-cashing the loopholes available for personal immoral benefits. Because, "together we sow together we reap". Last but not least, the GST, because of its transparent character, will be easier to administer. Once fully implemented, the taxation system holds great promise in terms of sustaining growth for the Indian economy.

5. Criticism:

Technicalities of GST implementation in India have been criticized by global financial institutions, sections of Indian media and opposition political parties in India. World Bank's 2018 version of India Development Update described India's version of GST as too complex, noticing various flaws compared to GST systems prevalent in other countries; most significantly, the second highest tax rate among a sample of 115 countries at 28%.

GST's implementation in India has been further criticized by Indian businessmen for problems including tax refund delays and too much documentation and administrative effort needed. According to a partner at PWC India, when the first GST returns were filed in August 2017, the system crashed under the weight of filings.

Conclusion:

As commonly said everything is imperfect, hence, I can't conclude that GST is complete solution for the making Better India. But, it's a step towards Growth of India. On the other hand, the complete application of motto of GST will be succeeded only when the benefits are evenly distributed. Middle nodes in the taxation system need to be even better monitored and more harmonized in there discharge of duties.

"Together we sow, together we reap"

By this only we can get better and more than compared to alone doing so.

References:

- NEED OF TAX REFORMS IN INDIA New ERA of GST, MEENA SAHI RAM, Shri Jagdishprasad Jhabarmal Tibrewala University, <http://hdl.handle.net/10603/18193>
- A Year after GST, G. Bhattacharjee, http://www.academia.edu/37109394/A_Year_after_GST
- "About Us - GSTN", <https://www.gstn.org/about-us/>
- Value-added taxation in India, Wikipedia, the free encyclopedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Value-added_taxation_in_India
- Differences Between GST and VAT, Updated on Oct 24, 2017 - 06:33:55 PM, <https://clearnet.in/differences-between-gst-and-vat> Tax Revenue - Union Budget,
- <https://www.indiabudget.gov.in/budget20172018/ib2017-18/rev/r.pdf>

Certificate of Publication

International Recognized Multidisciplinary Research Journal

Indian Streams Research Journal

ISSN 2230-7850

Impact Factor : 5.1651(UIF)

RNI: MAHMUL 2011/38595

This is to certify that our review board accepted research paper of Dr./Shri./Smt.: Manohar. S. B Topic: Modernism In R.K.Narayan's Novel The Financial Expert.College:- Department of English ,A R M First Grade College, S. Nijalingappa Layout Davangere, Karnataka.The research paper is original & innovative. It is done double blind peer reviewed. Your article is published in the month of Feb year 2017.

258/34, Raviwar Peth, Solapur-413005 Maharashtra India
Contact Detail: +91-0217-2372010 / 9595-359-435
e-Mail: ayisrj2011@gmail.com
Website: www.isrj.org

Authorised Signature

H.N. Jagtap
Editor-in-Chief

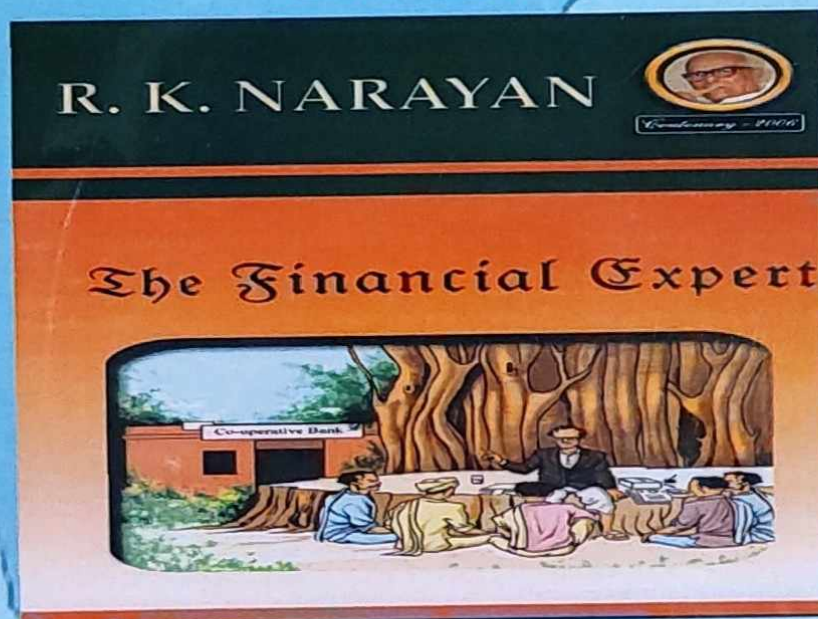
INDIAN STREAMS RESEARCH JOURNAL

International Recognition Multidisciplinary Research Journal

Volume - 7 | Issue - 1 | February - 2017

5.1651(UIF) 2230-7850

MODERNISM IN R.K.NARAYAN'S NOVEL THE FINANCIAL EXPERT

Manohar. S. B

Manohar S.B

Assistant Professor , Department of English, A R M First Grade College , S.Nijalingappa Layout Davangere , Karnataka.

ABSTRACT:- The Financial Expert is a novel in which the elements of modernism are sort. There are two ways of looking at modernism, One is that the modernism in that the modernism is further development of traditionalism fixing the period between the wars and, the second it is the radical contradiction of tradition

Editor - In - Chief - H. N. Jagtap

BOOK
PUBLISH
at
U.S.A.

THESIS
DISSERTATION
PROJECT
CONVERT
INTO
BOOK

LAXMI

BOOK PUBLICATION, Solapur

Ph.: 0217-2372010 / +91-9595-359-435

Email.: aylsrj2011@gmail.com

Website.: www.laxmi.in

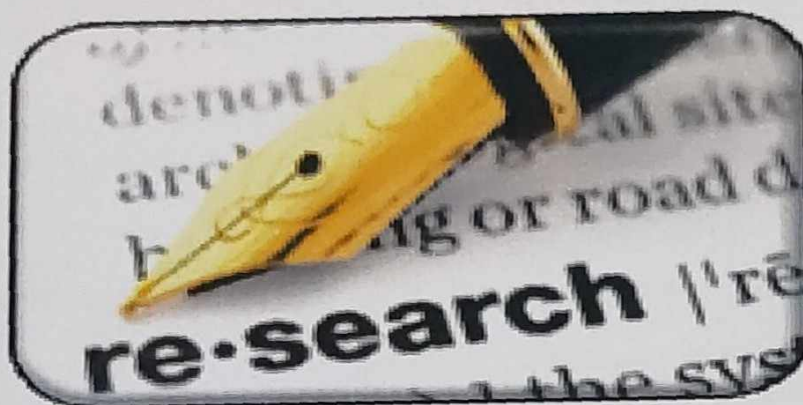
Indian Streams Research Journal

International Recognized Multidisciplinary Research Journal

ISSN NO:-2230-7850

Impact Factor : 5.1651(UIF)

Vol.- 7, Issue - 1, February-2017

Sr. No	Title And Name Of The Author (S)	Page No
1	लोकसाहित्य संशोधनाचे महत्त्व प्रा. डॉ. राजाराम राठोड	1
2	Behavior Of Transmission Loss In Muffler With Perforated Tube Suraj N. Shembekar and Mr. Ajay Mahawadiwar	4
3	Modernism In R.K.Narayan's Novel The Financial Expert Manohar. S. B	10
4	A Study On The Functioning Of Housing Loan Department Of SBI Dr. Nighot B. B.	14
5	A Study Of Impact On Economic Empowerment Of Women Through Self Help Groups With Special Reference On Amravati District P. G. Dammani	18
6	Role Of Women Entrepreneurs In Mahabubnagar District Of Telangana State – An Analysis V. Jakeer Hussain and Dr. Badiuddin Ahmed	27
7	An Alternative Approach For Evaluation Of Data Mining Techniques Manoj Kumar	35

MODERNISM IN R.K.NARAYAN'S NOVEL THE FINANCIAL EXPERT

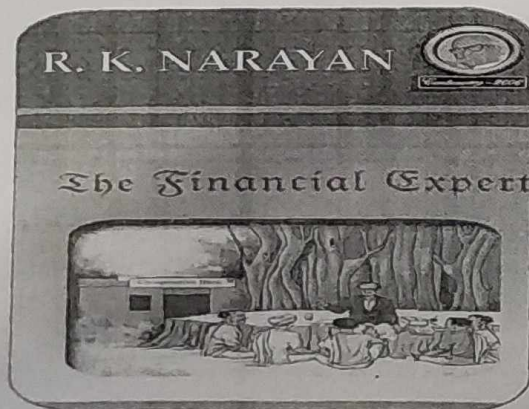
Manohar. S. B

Assistant Professor, Department of English,
 A R M First Grade College, S.Nijalingappa Layout
 Davangere, Karnataka.

ABSTRACT

The *Financial Expert* is a novel in which the elements of modernism are sort. There are two ways of looking at modernism, One is that the modernism in that the modernism is further development of traditionalism fixing the period between the wars and, the second it is the radical contradiction of tradition that is found in opposing the values. One is moderate and other radical both the approaches have some common features just as Impressionism, Expressionism, Sexism, Psychological, Penetratism ect. Modernism focuses on psychological streams of life, irrational intellectualism exception of relative form its core without the emotional involvement the impulsive of life of illogicality. The rapid change is individual and social life adaptation of the modern objective tools, love of material life and agnosticism, all these elements can be stress in the development of story of the novel *The Financial Expert*.

KEYWORDS: R.K.Narayan's Novel, modernism, Psychological, Penetratism.

INTRODUCTION

R. K. Narayan (born in October, 1906 – May 13, 2001 (Rasipuram Krishnaswami Ayyar Narayan Swami) is among the best know and most widely read Indian Novelist. His novels are characterized by Chekhovian simplicity and gentle humor character in his novels tends to be very down to earth. His novels are all set in an Imaginary place called Malgudi which is a typical South Indian town.

R. K. Narayan know as Grand old man of Indian English fiction, started his tryst with English fiction with his first novel *Swami and Friends* (1935), Narayan wrote 34 novels. In 1980 R.K Narayan was awarded the A C Benson awarded by the Royal Society of Literature and was made an Honorary Member of the American Academy and Institute of Arts and Letters. In 1989 he was made nominated member of the Raja Sabha, In 1958, 'The Guide' became the first work by an Indian English writer to win the Sahitya Academy Award, In 196, Narayan was conferred with the coveted award of Padam Bhushan.

'The Financial Expert' Narayan brought out elements like the rapid changes is individual and social life adaptation of the modernism objective tools, love of material life and agnosticism, all these elements can be stress in this novel. Deliberately Narayan gives the traditional picture of paginating at the beginning of the novel. They depend on the money lender in the town, the tool that has brought the relation between rural and the urban is that of money and the barter. R. K. Narayan does not depicted rural life: individual in only focuses is on their need and their dependence on others, the rest of the novel is concentrated on the urban life one of the main future of modernism is to at life which is brought within the frames of the urban society. It is based on urbanity it in the urban life, the change is after rapidly quite against the gradual change is at the country side, the centrality therefore is the urban oriented even in the urban area the people are bound by the traditional ways of life but with the

advent of industries, railway, the education and technology. The traditional values are bound to change: R. K. Narayan shows how such traditional ways are undergoing a sweeping change. One of the identity marks of modernism is the establishment of banking system quite against the batter system in the olden days for the first time the bank is established the principle of co-operation, as result of co-operation movement led in India, with in the beginning of twentieth century. In each town the co-operation bank began working with a motive of helping the need of agrarians. The byproduct of urbanization was that of agent hood, Margayya introduce as an agent between the peasants and the co-operative bank, the position is further mood upon his earlier practice of money lending to the peasants. A break has come in his life when the new manger comes to the bank, he does not allow the agents naturally Margayya has lost his job he experience is displacement, when Margayya trapped by the new manager of the bank.

Modernism speaks loudly on the theme of displacement, Margayya's place is found in this way displaced, he knew no other work except banking. After the displacement, Margayya accepts the life as it comes to him without emotionally reacting to it, he spends every coin he has earned at it does not bother about it, his condition either present in future. One of the life, he does not seek any job for his survival but traces to live with whatever the things he has with him the same old house with backyard and his wife in the dark rooms in the house. He almost defiladed to everything that falls upon him, he neither weeps nor laps, and there is no suffering and no rejoycement in his state of min. Therefore one can justified the elements of modernism being present in the novel.

He has shabby life f his own without caring the world around his life and attitude to life illustrates at list three features of modernism they are, first Personalism in which the world does not exist with him, he does not mind what the world thinks of him but he lives in own way excepting even credulity of life. Second, Interest on 'Sex', Dr. Pal a liberation, he has not regulated his sexual life brining it within bounds of marriage' and he believes implies but does not believe in displacing them in this connection his my bed can be given example, it is speaks of impulsive experience the matter of sex in this way of brought into life instead of keeping them secret from the traditional point of view. He has the irregular sexual connects in this way, he represents modernism is personal life.

The third objective of modernism is intellectualism, which is found in the thought Dr. Pal speaks and writes in fact his commentary on 'Kamasutra' is the production of intellectual ability in this way modernism is working through the moment of the story and character. Maargayya's intellectual ability is found in making use of manuscript of 'Bed Life' a critique on 'Kamasutra', Margayya once needed louts for his special kind of puja, he went in search of flower at the outskirts of the town he went a bit interior into the forest where he found a tank full of louts but accidentally he also found a man in shabby dress but intellectually potent. The person who he met was other than Dr. Pal himself had the conversation their language built between them an intimacy and believes, Dr. pal took him to cottage and gave manuscript of his book to Margayya requesting him to arrange publishing it. Margayya received the copy initially without exception and great hop, but gradually he develop invests of the book after reading it himself, he knocked doors of so many publishers, but at last Madan Lal who accepts the manuscript and published, millions of copies sold out it had brought lot of earning to both publisher and Maragayya. His wisdom succeeded in gaining the prosperity, it was mark of his intellectualism that enables him to become rich in the town. In this way the intellectualism is found in *The Financial Expert*. The sexual element continues to consider the life of even Balu also; the irregular sexual relationship proceeded by Dr. Pal or also found in personal life of Balu. When his grown in to young man he developed old kind of unwanted habits even while studying in Albert College, his habituated smoking and arrogant behaviors. Margayya wanted him to be learned man hence being member of the school and the important person in the town, recommended for the pass of his son. Such activities are against the tradition and the excepted rules and regulation. R. K. Narayan here shows us that how the examinations are influenced by the people of high social status in our society.

Modernism exists in the break of these rules and regulation established traditionally. In the social spares ethical codes are appositives especially in relation to the sex attitude Balu breaks these moral codes and becomes amoral in view of these kind of amoral conditions both Dr. Pal and Balu sales in the same boat. Margayya loves his son with his witness therefore he goes in search of his son even to Madras and get back, he

arrange everything and a new carefree life of his son, naturally Balu goes a libertarian. Margayya thinks of keeping in end to this kind of sensual life of his son hence he arrange his marriage also but he keeps his son that he does not want son with him, the human relationships are strained the character these individualistic the relationship such as the father and the son are broken the ex-estrangements of the human existence is another important of criterion of modernism, each is found individualistic and thinking of each joyous only Margayya and his son Balu are the realistic examples of this attitude, even Dr. Pal advocates the same theme of individualism therefore one can trace the important elements of modernism in *The Financial Expert*.

Though in modernism the progressive attitude is brought though the breakdown of traditionalism is shown at the writer's preserves at least in faint way, some moral values of modernism the ethic quite against the function of post-modernism the ethic is suggestive at the beginning of the novel, the social ethical is found with a new manger of Bank, who shows a great concern to the rural public hence he does not entertain the middle man like Margayya to go in between the bank and the villagers. Margayya himself is the custodian of moral principles at the beginning of career but he breaks moral ways of life, while publishing the commentary on Kamasutra, he propose by violating the boundaries of social ethics, whenever he breaks the social norm he feels guilt conscious with makes him humane. One can be rich by following any odd means but the human being is not free from his guiltiness. Margayya is an illustrative example of such guilt conscious in any of the characters; the moral principles are initially persevered but later violated in modernism. The elements of ethic in this way are shown to bring out the paradox between the traditional and the modern. The expression of human experience is another tuner of modernism, the human experience is during the war period where settled and crucial, and the modernist writers did not lose a interest in human experience, the meaning of life and society has been generated by modernist writers through the expression of kinds experiences either virtues and vicious, the experience of Margayya are diversion those experience give to him knowledge of life he has not read any of the books at he knows so many things out of his practical experience his wife, his brother, the villagers and common people in town, have all of them some of the other experience of modernism signifies those experience to bring out the signification. Dr. Pal and Balu have also attempted to explore their own experience, which are not mechanical and time bond experience also divert from the amoral sexual life to the life of the street men and a servant in this way *The Financial Expert* full fills another requisition of modernism that of exploring the human experiences. The society in its pluralism has been depicted in the process of interpreting the human experiences the very attempt of interpretation brings an association with another feature of modernism. That is psychological presentation of characters. The novel is not only social but also psychological; it focuses on the changing attitude of society at one side and at the other changing attitude of individual person, Dr. Pal's attitude to life entirely was one of the romantic but later he becomes practical and revengeful. Margayya grew rich with help of Dr. Pal and had lost everything because of the revenging attitudes of Dr. Pal the behavioral. Psychology is applied in assessment of certain characters and the Freudian psychology prominently referred to assess the impulsive nature of the human beings because of such impulsive the people try to became individualistic. R. K. Narayan has been trying to implement Sigmund Freud in the analyses of human nature showing this in document character of the novel combines the social and sexual, the general and personal, the rural and urban, the traditional cultural and the popular these opposites bring new socio-psychological pattern to the novel.

In modernism nothing is logical everything happens violating the law of actual of casual relationships, the human affairs are happening upon the uncertain conditions, the element of uncertain conditions the elements of uncertainty is another element of modernism a person can be rich any movement of his life and at the same time he loose his richness at any movement of his life without the causes. Margayya is the victim of uncertain life, his simple life was broken for the better figure, he later as the wealthy man of the town, he started the new banking system also in which he supported the deposits and discarded the withdraws when Dr. pal was insulted he became wrathful and conspire to the execute of making Margayya bankrupt, he had to return whatever deposit collected from the customers for which is sold everything and once again to reduces to poverty, this is not believes on the power of destiny, these were the human unhealed. These unhealed are also seen in addition to the protagonist's life, in the life of other major becomes rich he was ideal but later became materialistic these uncertainties make *The Financial Expert* an illustrative text of modernism.

Another element of the modernism is obscurity in the narrative technique the language of *The Financial*

Expert not complex the images drown are not at the outset difficult it appears that the narrative technique is simple and has been communicating the story of Margayya to the readers but in the close reading some gaps are created they occurs in such and such a way but they occur casually impressing upon the mind of the reader a host of the new thoughts the cultural hegemony is not questioned at everything occurs against the traditional cultural. One can never speak such paradoxes; it is surprising to know why Dr. Pal has once again become too materialistic. Yes, it is very difficult to say why Dr Pal come back town of from the rural and natural setting, that happened because need to modernism is going expect that is happenings if they are realistic. The diction is not so complicated but the relationship among the character is brought upon principle of accidents therefore the text of R. K. Narayan can be considered as illustrative text of modernism.

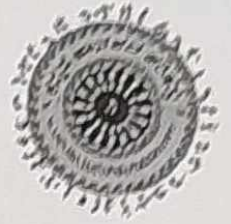
It is said that there is no story in the modernistic work of art, which as only events serious of events and Ulysses of James Joyce lacks of plot, but it has plenty of the events and it narrates all about sub-conscious and the conscious in the same manner R. K. Narayan though not used the 'Stream Of Conscious' technique. As used the technique of dialogue and individual thinking in the narratorlogy of the novel *The Financial Expert*.

CONCLUSION

R.K. Narayan deliberately brought the conflict between the religious and intellect in the novel, which is again one of the characteristic of modernism in the whole of the novel on can trace few attitude to religion, one is religion is consolation to suffering mind and another is that of agnosticism. When Margayya was lost everything he begins visiting the temple, he begins to love only material prosperity, Whatever Margayya gained in the middle did not live for a long time, Once again he becomes a man with the loss of identity; he then begins to think in terms of gods. Modernism exposes material prosperity; the prosperity that Margayya gained at the middle of his life, R.K. Narayan used another attitude to religion lot of agnostic which was represented by Sr. Pal. The only religion Dr. Pal believed was impulsive, he did not believe in god, he did not go to temples but he loved human body as good as he looked nature; everything true to him, when it was the production of nature, he was non-believer there for he was called agonistic. Modernism focuses on the material and the agonistic quite against the spiritual and the traditional therefore *The Financial Expert* is considered as an illustrate text of modernism.

BIBLIOGRAPHY

- 1) Narayan. R. K. *The Financial Expert*, Chennai Indian Thought publications, 2000.
- 2) Srinath. C. R. R. K. Narayan An Anthology of Recent Criticism, New Delhi. Pen Craft International. 2000.
- 3) Abrams M. H. *A Glossary of Literary Terms* (seventh Edition). Singapore. Thomas Asia Pvt. Ltd. 2004.
- 4) K. R. Srinivasa Iyenger, *Indian Writing in English* New Delhi, Sterling Publishers Pvt. Ltd. 2006.

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಂಯೋಜಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣ ಸಮಿತಿ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಡೀನರು ವಾಣಿಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ,
ದಾವಣಗೆರೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಪ್ರೊ. ಡಿ.ಎಚ್. ಪಾಟಿ
ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು, ಎ.ಆರ್.ಎಮ್. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,
ಸಾ.ತ.ಕೋತರ ಕೀಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

Volume-II

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು:

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಹಲಗೇರಿ

ಪ್ರೊ. ಅಂಜನಪ್ಪ ಡಿ.

ಶ್ರೀ ಆನಂದಕುಮಾರ ಎಂ. ಜಕ್ಕಣ್ಣವರ

ಶ್ರೀ ಮಂಜುನಾಥಗೌಡ ಶಿ. ಪಾಣೀಲ

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ವಿಜಯಪುರ

ARM COLLEGE DAVANAGERE

ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ, ಅಧ್ಯಾಪನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿ ನಿಂತು ಬಿಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುವುದು ಕನ್ನಡಿಯಷ್ಟೇ ಸತ್ಯ. ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರು, ಅರಿವುಳ್ಳವರು, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಾದವರು ತಮ್ಮ ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಬಡವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ರಂಗಗಳ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ವಿಜೃಂಭಿಸಿ ತಟಸ್ಥರಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಷ್ಟೇ ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ; ಉತ್ತರವೂ ಉಸಿರಾಗಬೇಕು. ಕೆಡವಲ್ಪಟ್ಟ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಲ್ಪಡಬೇಕು, ಕೆಡಹುವ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ಕಟ್ಟುವ ನಾವೂ ಇದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ವಿನಮ್ರ ಪ್ರಯತ್ನವಿದು. ಇದು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಮ್ಮ ಕರುಳು ತುಡಿತದ ಕುರುಹಾಗಿ ನಾವಿದನ್ನು ಈ ನೆಲದ ನೋವಿನ ದಾಖಲೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ನಲಿವಿನ ಹಾದಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗೆಂದೇ ಅನನ್ಯವಾದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಹೊಸ ಕಾಣ್ಕೆಯ, ಉತ್ತರದ, ಬಂಧನ ಬಿಡಿಸುವ ಜ್ಞಾನ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಆಶಯದಂತೆ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಂಲೇಖನಗಳ ಮೂಲಕ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಲೇಖಕರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

-ಪ್ರಕಾಶಕರು

ISBN

9789084534960

First Impression: 2017

Copyright © ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ.

BAHUSHISHTEEYA SAMKATHANA ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

ISBN: 978-93-84534-95-0

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, without permission in writing from the copyright owners.

DISCLAIMER

The authors are solely responsible for the contents of the papers compiled in this volume. The publishers or editors do not take any responsibility for the same in any manner. Errors, if any, are unintentional & readers are requested to communicate such errors to the editors or publishers to avoid discrepancies in future.

Price: ₹ 500/-

Printed by:

Om Print Point, Dharwad

Published by :

I.S Mujawar, Siddheshwar Shri Prakashana, Vijayapur.

Typeset by :

Mr. Jagadeesh K. Angadi

Sai printers.

Dharwad

95357 13213

12. Smt: Seema kousar H Uniform Civil Code	158
13. Prof(smt): Saraswati V Patil Brick Manufacturing and Sustainability	164
14. Smt.Basavva C. Nidagundi Teaching English Language Problems and Solutions	170
15. Chowdappa R C Future Benefits of Interdisciplinary Studies	175
16. Dr.Dineshappa. Singapur Science and Technology in Rural Society	182
17. Bellulli Kotresha The Future of Indian Agriculture	185
18. M D Annarah Women Empowerment: A View on Role of S. H. G. S	188
19. Manohar S. B. Teaching English Difficulties and Solution	191
20. Prof. Mallikarjuna R. Halasangi, Good Governance In India: Arumination of Buddha's Concept of Good Government	197
21. * R Jayaram, ** Dr. AkramBashaS.B An Analysis of the Performance of Shgs in Karnataka A Study of Bellary District	203

TEACHING ENGLISH DIFFICULTIES AND SOLUTION

Manohar S. B.

Assistant Professor

Dept of English

A. R. M. First Grade College

Davangere-04

Introduction:

The Indian vernaculars should at all cost receive the primary importance and attention. But to think that learning English is a difficult job for the Indian children should under no circumstance be accepted. India is multilingual country; normally mobility within the country makes an Indian, a bilingual, or a trilingual, or even a tetra lingual person. Understanding a language other than one's own primary language and communicating with a non-vernacular citizen of the land is a common feature that is too commonly witnessed. English is the language of the small minority of our population. However, it is a language in our formal schooling. The whole venture of teaching English to Indian children is to combat against a defeatist mentality, so language teachers should be innovative and imaginative in language teaching; they should be constant touch with literature also; language teachers need to have an abundance of motivating techniques with them.

Growing demand for English in the modern context:

The demands for English has been sweeping almost all the fields of national life like politics, international relations, and media, Communication, travel, science and technology and education. English language is an easy means of communication in the international sphere of life. It is the languages which can be easily understand in different parts of the world. With the growth of trade and commerce, it has spread for outside England. At present it has become a language of universal culture which embarrasses so many department of knowledge.

English language has also assumed an important place in India. In the words of Mahatma Gandhi, "English is a language of international commerce; it is the language of diplomacy

and it contains many a rich literary treasure, it gives as an introduction to western thought and culture".

As Nehru said "English is window of the world".

English language has vast literature and so its study is useful. Indian languages have borrowed a lot from English literature as well as other foreign literatures. In short it can be said that English is of great use and importance to the people of this country. The advancement in science and Technology and their use of new technology have been showing an immediate impact on the language, adding tens of thousands of words to the English lexicon. As these innovations come down from the English-speaking countries, those who wish to update their knowledge and learn about new inventions need to learn English well.

Importance of Teaching English India States:

1. Today English major languages of the world.
2. English language has rich literature scientific and technical nature of language.
3. It is treasure of knowledge.
4. Indians to get employment in any field.
5. It can lead to modification, improvement, enrichment of our idea.
6. It national integrates.
7. An agency for the establishment of the world peace.
8. It helps us to widen our vision.
9. It leads to perfection.

Problems in Teaching/learning English in India

1. Environment:

The atmosphere is encouraging where pupils hear English a lot, outside the classroom, the pupils hear or see or use English except in cities, pupils have scanty occasion to see any English beyond the local sign board. Especially, Teachers in rural complex or in less development areas have literally to shoulder the whole responsibility. The teacher needs new functional situation.

2. Time Availability:

This is always to short, no matter how generous is the allowance on the time-table for English lessons. In majority of Educational institutions where vernacular is the medium of instructions, so it is not possible to lesson, this difficulty by having English in other lesson. Other than English classes' majority of subjects teach/learn through the vernacular language so, it is very difficult to understand pupils.

3. Mother Tongue Interference:

Most of the problems arise due to the interference of mother tongue in speaking in English, both the teachers and students are very fluent in talking their own mother tongue, but they forget the essence of pure language. When they speak in their mother tongue they sometimes use English words in the midst of the sentences. They forget that every language differs in stress, intonation and pronunciation.

4. Lack of Practice:

Language could be masters by practicing all the four skills Viz , Listening, Speaking, Reading, Writing. The rural surrounding does not allow learn to practice any of these skills. The lack of audio tools also adds in the problem of lack of practice. Many teachers are unable to teach English effectively because they face lot of problems due to the lack of teaching aids. They are very few audio-visual is available and it is insufficient for the teachers to use it effectively, some are so costly that the colleges can only offered to buy few.

5. Learning Methods:

One of the reasons for the declining standards of teaching English is the inability of teachers to understand the different between the teachings of language skills. Everybody knows that the study of a language is not an end in itself, it is a means to develop one's power of expression and comprehension can be achieved by mastering stylistic elements of the language.

6. Lack of Motivation:

In learning a foreign language, motivation is the crucial force which determines whether the learner embarks on a task at all how much energy, he devotes to it and how long he preserves. It is known as a complex phenomenon and includes many component, such as the individual's drive, need for achievements and success, Curiosity, desire for stimulation and new experience, and so on.

7. Difference in English: English is pronounced in a very different way from almost all other languages of the world. Every region of the world where English is spoken has a different accent.

Remedies of Teaching/Learning English

1. To Follow Different Methods:

- o Grammar-Translation Method.
- o Direct Method.
- o Bilingual Method.
- o Structural Method.
- o Communicative Method.
- o Situational Method.

2. To Make Habit Formation:

Constant practice has to be given to him. This constant practices leads of formation of habits in students. The teacher has to provide opportunity for practice. Keep in view day today environment of the student. Habit formation is necessary for correct pronunciation, intonation, articulation; the teacher has to play his role in an effective manner

3. To Create Natural Atmosphere:

Mother tongue can be done in a natural manner like, teacher has to create atmosphere and bring about the development of the speech habits, and art of writing .The teacher has to create situation that would speed up and accelerate the process and the rate of learning of the language.

4. Selectivity and Gradation:

Teacher has to play vital role, he has to select proper material and grade on basis of principles of psychology. It means to select proper materials, but also grade it according to the principles of proceeding from 'simple to complex' or 'concrete to abstract'.

5. To Build Confidence in learners:

S. G. V. V. Trust's

SRI GAVISIDDHESHWAR ARTS, SCIENCE AND COMMERCE COLLEGE, KOPPAL

KARNATAKA STATE - INDIA

Affiliated to VSK University, Bellary

Accredited "B" Grade by NAAC

ONE DAY INTERNATIONAL SEMINAR

“समकालीन हिन्दी, कन्नड और अंग्रेजी साहित्य में नारी संवेदना”
ಸಮಕಾಲೀನ ಹಿಂದಿ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆ
'Feminism in Contemporary Hindi, Kannada and English Literature'

Organised by :

Department of Hindi

On Sunday 19th March 2017

CERTIFICATE

This is to certify that Dr. Smt/Sri MADHUMALATI G.S. of Asst prof
A P M F & college Davangere - 04 has participated as a Resource Person / a Delegate / Presented a
paper on Dr. Savita Singh ki Kavya Sahitya me Naari Samvedana. in One day
International Seminar on **FEMINISM IN CONTEMPORARY HINDI, KANNADA AND ENGLISH LITERATURE**

Dr. Dayanand Salunke
Organising Secretary

Prof. Manohar S. Dadmi
Principal & Convenor

समकालीन
हिंदी साहित्य में

नारी

संवेदना

प्रधान सम्पादक : डॉ० दयानंद सालुंके

विनाय प्रकाशन, कानपुर

ISBN 978-81-89187-51-4

9 788189 187514 >

विनय प्रकाशन, कानपुर

सम्पर्क : 0512-2626241, 09415731903

ISBN : 978-81-89187-51-4

- पुस्तक : समकालीन हिंदी साहित्य में नारी संवेदना
संपादक : डॉ. दयानंद सालुंके
कॉपीराइट : संपादकाधीन
प्रकाशक : विनय प्रकाशन
3ए/128, हंसपुरम्, कानपुर-208021 (उ.प्र.)
सम्पर्क : 0512-2626241, 09415731903
vinayprakashankanpur@gmail.com
www.vinayprakashan.com
संस्करण : प्रथम, 2017
शब्द सज्जा : विष्णु ग्राफिक्स, कानपुर
मुद्रक : पूजा प्रिण्टर्स, कानपुर
जिल्दसाज : तबारकअली, कानपुर
मूल्य : 500.00 रुपये

Samkaleen Hindi Sahitya Me Nari Samwedana

Edited By : Dr. Dayanand Salunke

Price : Rs. Five Hundred Only.

26. समकालीन स्त्री विमर्श 137 - 141
डॉ. किरन बी. कामाजी
27. हिन्दी साहित्य में नारी का पात्र 142 - 148
डॉ. वेंकट नाईक
28. समकालीन हिन्दी साहित्य में नारी संवेदना-
सुधा ओम ढींगरा के संदर्भ में 149 - 152
डा. सुजाता पी. फातरपेखर
29. 'छिन्नमस्ता' में नारी चेतना 153 - 156
श्रीमती हमीमा ओ. पी.
30. समकालीन कथा साहित्य में नारी संवेदना
ममता कालिया की कहानी 157 - 161
श्रीमती लता कुलकर्णी
31. डॉ. सवितासिंह के काव्य साहित्य में नारी संवेदना 162 - 165
डॉ. मधुमालती जी. एस.
32. समकालीन कथा साहित्य में नारी की संवेदना 166 - 168
सरिता देवी
33. समकालीन लेखिका प्रभा खेतान का उपन्यास
साहित्य और स्त्री स्वाभिमान की संघर्ष-गाथा 169 - 173
सरोज बैरड
34. समकालीन हिन्दी कहानियों में नारी संवेदना 174 - 177
एस. विजय कुमार
35. राजी सेठ की कहानियों में नारी का सचेतन रूप 178 - 181
डॉ. सुगंधा हिंदुराव घरपंकर
36. समकालीन हिन्दी उपन्यास साहित्य में नारी संवेदना 182 - 184
मोहम्मद महमूद
37. समकालीन हिन्दी कहानियों में दलित नारी चेतना 185 - 188
एन. वंशी कृष्णा
38. समकालीन कथा साहित्य में नारी संवेदना 189 - 196
डॉ. नागराज एन शेट

डॉ. सवितासिंह के काव्य साहित्य में नारी संवेदना

डॉ. मधुमालती जी. एस.

मोगल साम्राट सुप्रसिद्ध शेरशाह सूरी का राजधानी के 'पटना' का 'बिहार' के करवानुमा शहर 'आरा' में ५ फरवरी १९६२ को 'श्रीराम प्रताप सिंह' और 'देवी लालपरी' के द्वितीय पुत्री के रूप में जन्म लिए। भारत में आधुनिकता का विमर्श पर पी.एच.डी. दिल्ली विश्वविद्यालय में अध्यापन का आरम्भ सेंट स्टीफेंस कॉलेज से शुरू लिए। दिल्ली विश्वविद्यालय में राजनीतिशास्त्र में एम. ए. और एम. फिल. किए और उच्च शिक्षा 'मैकगिल विश्वविद्यालय' मांट्रियल में किए है। २००१ में इन्हीं में 'स्कूल ऑफ जंडर अंड डेवलपमेंट स्टडी' में 'डैरेक्टर बनके IGNOU' में काम रही है।

बिहार के करवानुमा शहर 'आरा' में जन्मी सवितासिंह हिन्दी साहित्य के प्रति रुचि जगाने का श्रेय अपने चाचाजी को देती है। साहित्यकार अपने सामाजिक जीवन में घटने वाली घटनाओं को काल्पनिक रूप से साहित्य का रूप देते हैं। जब भी समाज में अन्याय, अत्याचार एवं गैर कानून का प्रभाव दिखाई देता है, तो तुरन्त साहित्यकार अपनी कलम द्वारा उसका विरोध करता है। साहित्यकार एक नए युग का सृष्टा होता है की उस नये युग का सृष्टा का अपना ही एक दृष्टिकोण रहता है, सविताजी की रचना में करुणा की अधिकता है। इससे हमें मालूम होता है कि सामाजिक विसंगतियों ने जिन्हें वह जाने को बाधा कर दिया, उन्हीं के सतत संघर्ष को उकेरेने का प्रयत्न किया है। उसने लड़ाई लड़ी भी है।

एक सुबुद्ध स्त्री जब अपने लिंग के प्रति सचेत होकर सामाजिक संबंधों के ढाँचों की पड़ताल करने बैठती है, तब स्त्री होने के संकट का बोध लेखिका और पाठकों को एक जैसा होता है। सविता जी की कविताएँ उसी संकट और उससे उन्मुक्त के अहसास को एक साथ पैदा करती है। स्त्री संस्कृति का प्रतीक है, मानव सम्यता के विकास भी धुरी, लेकिन अपने जीवन के नई चुनाव का अधिकार हमेशा उससे परे ही रहा है। तथा शुद्ध भूमिकाओं में जिते जी अब वह खुद को पाने के लिए उत्कृष्टित है। स्त्री के लिए 'स्व' को परिभाषित कर पाने की सबसे बड़ी बाधा उसके सांस्कृतिक प्रतीक ही है। उसकी सहिष्णुता पृथ्वी की

तरह विराट है। पृथ्वी की ही समतल और हरित दिखाने पर भी उसके भीतर धधकता लावा है। अपना यह रूप वह सबरो छिपाते रही, खुद को ही झुठलाती रही लेकिन अब यह अबोध मुक्ति चाहती है, उल्लासमय वेगवती हवाओं की तरह भरपूर बहना चाहती है।

सविताजी अपने काव्य संग्रह, 'अपने जैसा जीवन' स्त्री स्वतंत्रता के विचार से विकसित हुए है। इनमें सविताजी की कविताओं की धारा शोषण और यातना भरे चहरों की मायूसी नहीं बल्कि सदियों से पीठ पर नीले दाग डोलती स्त्री के मन में नई हवाओं का संगीत है। सवितासिंह का स्त्री विमर्श 'अस्विकार' और 'आत्मसजगता' के दोहरे अहसास से पैदा होता है। 'अपने जैसा जीवन' संग्रह के 'गति' में

"क्या होता है दुःख का भी कोई रंग

पीला उदास

थकी रात में जैसे थका चाँद

क्या दुःख की होती है कोई गति"

अरमानों का चूर-चूर हो जाने पर बढ़ने वाली नारी घुटन यहाँ प्रस्तुत की गई है। उदासीजन्य स्थिति में उभरी घुटन को यह व्यक्त किया गया है। इस नारी को दुःख के सिवाय कुछ नहीं मिला, खिलखिलाती रोशनी में जीना चाहती है, अपने टूटे हुए अरमानों, सपनों आदि संबंधी नारी के विचार किया है। अपने अकेलेपन की पीड़ा से निर्मित उदासी के कारण यहाँ नारी की घुटन पता चलता है।

"इस दुधिया रात में

आखिर है उदास करने वाली

चाँद सी पीली एक लौभी"

'सोचा न था' कविता में प्रस्तुत अंश में नारी की संवेदना से उत्पन्न पीड़ा के अनेक पहलूओं पर कवियत्रि ने यशस्वी रूप में चिंतन किया है। इर्द-गिर्द भी घटनाएँ संयुक्त परिवार से उत्पन्न पीड़ाएँ, प्रियतम द्वारा सुख एवं अरमानों की होने वाली विडंबनाएँ, अकेलेपन की, सत्य-असत्य के बीच की संघर्ष की स्थितियाँ, नारी मन को अबुद्ध करने वाले बंधनों की पीड़ाएँ, शरीर की अपेक्षा मन पर पड़े घावों की विदविग्दताएँ नारी की संवेदना बढ़ती है और वह इससे पीड़ित बनकर एक उदासिजन्य अंधकाराजन्य दुनिया में धकेली जाती हैं।

"कोई एक डाल किसी मजबूत पेड़ की

तेज तूफान में गिरकर भी बची रहती है

हल्की सी अपने तने से यदि

वह है अब भी लगी"

'सपने की औरत' कविता में नारी संवेदना को उजागर करने वाली हैं। यह व्यथा एक नारी की न होकर समस्त नारी जाति की लगती है। सविताजी ने

नारी का बचपन, उसके माता-पिता का, उसके पति का दृष्टिकोण, उसका यौवन, उसकी शादी आदि के बाद उसका पराये घर में प्रवेश वहाँ के लोगों द्वारा उसे मिलने वाली उपेक्षा इससे उसके मन में उत्पन्न उदासी, खालीपन, अखलेपन, कई पराये घर में हर जगह नारी द्वारा किया जाने वाला समझौता आदि अनेक स्थलों पर कवियत्री ने नारी संवेदनशीलता का परिचय दिया है।

“बूढ़ी है कई

कई गल भी जाती है बीच में ही

कुछ लगती है पार

खतरनाक इस गहरे जलाशयों के”

‘अवसाद में कविता’ इस कविता में सविताजी नारी मन की संवेदनशीलता को हिला देती हैं। स्पष्ट होता है कि अपनी परंपरा के अनुरूप नारी मन को कुचला दिया जाता है, वह दीवार पर टंगा चित्र बनता है। उसके साथ छित्वाड किया जाता है। उसे बोझ माना जाता है। कवयत्री चाहते हैं कि इससे भी परे उसका जीवन है, उसका आनंद है। हम उसे भोगने नहीं देते हैं। उसे मुक्त करने की आवश्यकता है।

“लिखूँ भी तो क्या लिखूँ

उतरता जा रहा है सब कुछ

भाषा के उस पार के विस्तार में

छनकर जहाँ नहीं पहुँचता मेरा यह संसार।

लिखने से नहीं लिखा जा सकता”

‘अवसाद में कविता’ सविताजी कहती हैं दीन, अनाथ, पंगु, बच्चे, नौ-बच्चे के प्रेम से परे बच्चे, अभावग्रस्त बच्चे, आदि के प्रति संवेदन प्रकट की है। नारी विचार करती है की उन बच्चों का कौन भविष्य बना पायेगा इसके लिए कोई कुछ कर सकेगा, भीख की कतार में खाड़े इन बेटियों के लिए दीन-हीन बच्चों का जीवन देखकर कवियत्री भविष्य के प्रति चिंता प्रगतिवादी विचारधारा की द्योतक के रूप में प्रकटित होते हुए दीख पड़ती है।

“समय के गर्भ में छिपा जीवन और इतिहास

त्रासदी सुख और विस्मय का मिश्रण

जैसे समझ लिया गया हो आने वाला दौर

विपद गाथाओं का”

‘पुराना संदूक’ कविता में से कवियत्री मुख्य अंश पर नजर डाला है। इससे ज्ञात होता है की यहाँ नारी के विचारों में संवेदनशील के दर्शन होते हैं। अनजान व्यक्ति के साथ नारी का विवाह हो जाना, बच्चों को जन्म देना, उसका भरण पोषण करना, उसके भविष्य के प्रतीक सोचना, आदि के कारण विविध

पहलुओं के दर्शन होते हैं। दीन-हीन, अनाथ अभाव ग्रस्त बच्चों का जीवन देखकर कवियत्री संवेदन प्रकट करती है।

उपसंहार

सविताजी अपने साहित्य में यथार्थ रूप में नारी जीवन को रेखांकित किया है। सविताजी ने नारी की घुटनशीलता, दूटनशीलता, संवेदनशीलता, स्वतंत्र अस्तित्व की धारणा आदि का यथार्थ चित्रण किया है। साथ ही यह बताने का प्रयास करती है की सही अर्थ में नारी स्वतंत्र नहीं है। वह चेतना है। जो अपने काल या समय से संबंध हो और सामाजिक संदर्भों दबाओं और तकाजों को स्वीकार करती हुई काव्य को ताजगी व नवीनता प्रधान करने में समर्थ हो यह समकालीनता अर्थात् युगीन प्रवृत्ति हर युग में अलग-अलग रूपों में दिखती है। अतः इसका विकास युगीन समस्याओं और चुनौतियों के केंद्र में देखते हुए समकालीन हिन्दी कविता के सशक्त हस्ताक्षर सविताजी का काव्यात्मक योगदान जो राजनीतिक और सामाजिक चेतना के रूप में मिला है। इनकी रचनाओं में वह न समाप्त होने वाली तथा नया कुछ करने वाली छट-पटाहट तथा बचैनी है जो काव्य के स्रोतों को निर्भर प्रवाहित रखने में सक्षम है।

संदर्भ सूची

1. “अपने जैसा जीवन” डॉ. सविता सिंह, गति
2. “अपने जैसा जीवन” डॉ. सविता सिंह, सोचा न था।
3. “अपने जैसा जीवन” डॉ. सविता सिंह, सपने की औरत।
4. “अपने जैसा जीवन” डॉ. सविता सिंह, अवसाद में कविता।
5. “अपने जैसा जीवन” डॉ. सविता सिंह, पुराना संदूक।

DR. MADHUMALATI. G. S.
Assistant Professor & HOD in Hindi,
A. R. M First Grade College,
S.Nijalingappa Layout, Davangere.
e-mail : meetmalatigs1@gmail.com

FOUNDER : Dr. G.B. BHOYAR

MFTRA IS REGD. TRUST

ESTD. 1973

सत्यमेव जयते

एकल लोक 1
Estd. 1973

Mahatma Jule Talent Research Academy

"A MISSION FOR HUMANIST GLOBAL INDIA"

Association with

International Bar Association ■ World Human Right Council

Jointly Organized by

Bhagyalaxmi Health & Education Society

Rokde Sadan, Near Hotel Amir, Bhavsar Square, C.A Road, Nagpur

SAFAL DIAT & PHYSIOTHERAPY CENTER

Plot No. 6, Onkar Nagar, Ring Road, Nagpur-440027 Mob.: 9604379976, 09689921479

26th International Interdisciplinary Conference On "Growing Need & Social Awareness On Human Organ Donation (IICGNSAHOD)"

१ व्या शतकामध्ये मानवी अवयवदानाची वाढती गरज व सामाजिक जागरुकता"

On Sat. & Sun. 4-5 March 2017

|| Certificate of Appreciation ||

This certificate hereby awarded with compliments to

E./Dr./Mr./Mrs./Ms. **SADHUMALTI G.S.**

KARNATAKA

has

participated and presented

keynote address/Plenary talk, Invited talk, Resource Person, Chief guest Panel Judge, Speaker, chaired the session/Chaired the Conference on "Growing Need & Social Awareness On Human Organ Donation (IICGNSAHOD)" Topic on

देह के विविध अंगों का दान देते हुये लोगों में जागृती

पेदा करना on Sat. & Sun. 4-5th March 2017 held at Indian Institute of Youth Welfare, Lonara Campus, Mahadula Pump House Road, Lonara, Nagpur-Pin-440023, Cont. No. 9921194283

The organising Committee appreciate his/her active participation.

Dr. Chandrabhan Bhojar
President MFTRA

Mob. 980292238, 9423106270

Dr. Amarsingh Wadhan
Chandigarh
Vice President MFTRA
Mob. 09876301085

Adv. Dayanesh Kale
Secretary MFTRA
Mob. 9822567331

Dr. Kamal Chhabrani
Secretary BHES
Mob. 8390856069

Dr. Meenal Bhojar
Joint Secretary
(SDPC)
Mob. 9028840905

Dr. Rajuta Raut
Secretary
(SDPC)
Mob. 9689921479

Dr. Avinash Kevate
Co-ordinator MFTRA
Mob. 09404088063

MFTRA IS REGD. TRUST

सत्यमेव जयते

ESTD. 1973

लोक एकाग्र
Estd. 1973

Founder : Dr. C. B. BHOYAR

Mahatma Fule Talent Research Academy महात्मा फुले प्रतिभा संशोधन अकादमी

"A MISSION FOR HUMANIST GLOBAL INDIA"

AND *DR. Madhymalati*
**Bhagyalaxmi Health & Education Society,
Nagpur**

**SAFAL DIET & PHYSIOTHERAPY CENTER,
NAGPUR**

Jointly Organises

**26th International Interdisciplinary Conference
On "Growing Need & Social Awareness On
Human Organ Donation (IICGNSAHOOD)"**

THE

NIRMIK

HALF YEARLY INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL OF
Mahatma Fule Talent Research Academy

ISSUE - 14th, Vol. 14

ISSN 2320-2033

5th March 2017

NKP Salve Institute of Medical Sciences & R C Lata Mangeshkar Hospital

Digdoh Hills, Hingna Road, Nagpur. Ph. (07104) 306100, Fax : (07104) 232905
Email : nkpsims1@rediffmail.com

Shri Ranjeet Deshmukh
Chairman
VSPM AHE, Nagpur

Centre for excellence in UG & PG
All Medical Courses recognized by MUHS & MCI
150 Undergraduate Seats
80 Postgraduate seats in all Specialities

**One point destination for affordable
medical care**

In all specialities under one roof.

Shri Ashish Deshmukh
Treasurer
VSPM AHE, Nagpur

Facility Available

- 24x7 Casualty & Emergency OT.
- 1000 General Beds with 125 specialised care beds.
- All specialities with eminent team of Doctors.
- State-of-art Diagnostic facilities including centralised
 - automation lab.
 - Endoscopy, MRI, CT Scan, Mammography,
- Dialysis Unit, Burn Unit, Hormone Estimation, 2D Echo,
 - Doppler, DSA, EEG, EMG, USG, Laparoscopy.
- 24 hrs Blood Bank & Component Lab.
- 14 Operation theaters for all type of major surgeries.
- Critical Care facilities with Ventilators, Monitors,
 - Infusion Pumps etc.
- Eye Bank & Cornea Transplant Unit.

Shri Amol Deshmukh
Secretary
VSPM AHE, Nagpur

- VSPM Dental College (with 300 Chairs)
- VSPM College of Physiotherapy • VSPM College of Nursing (BSc.)
Madhuribai Deshmukh Institute of Nursing Education

MFTRA's **THE NIRMAL**

HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL OF Mahatma Fule Talent Research Academy

Chief Editor

Vidyasagar

Dr. Chandrabhan Bhoyar,

D.Litt., Prof. Emeritus, 'Sir'

Co-Editorial Board

Dr. Ramesh Kumar Choudhary, Delhi

Dr. Avinash Keote, Nagpur

Dr. Amarsingh Wadhan, D.Litt.

Former V.C. Vikramshila Hindi Vidyapeeth, Bihar

Dr. Kirtikumar Randive

Geology Deptt. Asso. Prof.

RTM, Nagpur university

Dr. Sanjay C. Raghatate, D.Litt.

Director oxford
speaker Academy

Dr. Prof. Rahul Kharabe

Dr. Ram Gawande

Asso. Prof. Govt. Agricultural,
College, Nagpur.

Adv. Amogh Bhoyar

Dr. Ajay Mardikar

MFTRA Working Committee

Dr. Chandrashekhar Gillurkar

Dr. Dilip Lanjewar

Dr. Shantidas Lunge

Dr. Kamal Chhabari

Mahesh Selurkar

Mahendra Thombre

Ku. Trishala Bangadkar

Dr. Diluo Narwariya

Dr. Avinash Keote

Dr. Bhola Sarvar

Dr. Vasant Raut

Dr. Bharati Dawane

Dr. Deoraj Lekurware

Dr. Ravishekhar Dhakate

Dr. Prajakta Kolapkar, Pune

Dr. B. Bansod

Dr. Vandana Benzamin

M.F.T.R.A Executive Committee

Dr. Chandrabhan Bhoyar, President

Dr. Ganesh Khandelwal, Vice President

Dr. Amarsingh Wadhan, Vice President

Dr. Dnyanesh Kale, Secretary

Dr. Rujuta Raut, Jt. Secretary

Dr. Meenal Bhoyar, Jt. Secretary

Adv. Amogh Bhoyar, Treasurer

Dr. Gajanan Lambe, Member

State Representative

Shri Shrinivas Bhalerao, Co-ordinator M.S.

Sukumar Petkule (A.P.)

Dr. Shubhada Pandey, Assam

Dr. Vidhyawati Rajput, Karnataka

Shri Mohan Shrimali, Rajasthan

Dr. Santosh Kumar Mukhala, Meghalaya

Ashok Paul Singh, Uttarakhand

Ramchandra Gahlot, Rajasthan

Shripal Sainee, Delhi

R. R. Maurya, Allahabad, President, U.P.

Renu Choudhary, Delhi

ADVISOR :

Sunil Sardar, Satyashodhak International USA

Dr. Munshilal Gautam, IAS, (M.S.)

Dr. Vitthal Madne, Chancellor, INOX International University

Dr. Sushma Yadav, Pro. V.C. IGNOU, Delhi

Dr. N. N. Murthy

UNESCO Messenger for Peace & Culture

Ramanpreet Kaur, Punjab

Meghshyam Waralikar

Film Producer & Director, Mumbai

Dr. Baban Taywade, Principal, D.N.C., Nagpur.

Dr. Kirtikumar Randive, GEO Scientist

Dr. Dnyaneshwar Gore, A.B. Satyashodhak R.T. Conference

Adv. Ramnarayan Chauhan, MFSE, Org. Delhi

Dr. Bhagirath Kaushik, Former Vice Pre. S.Chand & Com.

G. S. Shakya, Former GEM Jansandesh Times of Allahabad

Published by

MAHATMA FULE TALENT RESEARCH ACADEMY

Regd. Off. : Plot No. 6, Onkar Nagar, Ring Road, Nagpur - 27.

M : 9423106270, 8308292238, 9422829987, 9822567551, 8421236353

E-mail : mftra@gmail.com, amogh_bhoyar@rediff.com, dmka176@gmail.com

The Editors or Publisher do not assume responsibility for the statements / opinions expressed by the authors of the papers

No.

Title

१. मोल अवयवदानाच -सर, डॉ. विद्यासागर चंद्रभान भोयर
२. दानामध्ये श्रेष्ठ दान मरणोत्तर नेत्रदान-मधुकर धंदरे
३. अवयवदान करा आणि नवजीवन द्या
४. मृत्यूनंतर आपल्या अवयवांचं दान-डॉ. एस.जे.आचार्य
५. मेंदू मृत्यु व हृदय प्रत्यारोपन-डॉ. रविशेखर धकाते,
६. अवयवदानाला 'अच्छे दिन' - मुस्तफा आतार
७. अवयवदान श्रेष्ठदान- डॉ. विजय सुरासे,
८. अवयवदान हेच श्रेष्ठ दान - काव्यशिरोमणी डॉ. वसंत वि. राऊत,
९. देह के विविध अंगों का दान देते हुए लोगों में जागृति पैदा करना
- डॉ. मधुमालती जी.एस.
१०. रक्तदान : काळाची एक गरज - डॉ. गणेश खंडेलवाल,
११. नेत्रदान-डॉ. अनिल भोंडे,
१२. देहदान - डॉ. दुवी सत्यलथा,
१३. मरणोत्तर अवयवदान - डॉ. राम गावंडे
१४. 'की.....किडनीची' - श्री. पाटकर
१५. मूत्रपिंड निष्क्रियता -डॉ. भरत व्ही. शाह
१६. मधुमेह आणि आहार-डॉ. चंद्रशेखर गिल्लुरकर
१७. ताकि बनी रहे आंखों की ज्योति-डॉ.एस.के. जैथलिया
१८. क्या आप ब्लड प्रेशर दर्शाने वाले अंकों का मतलब जानते हैं?
-प्राचार्य डॉ. वंदना बेंजामिन
१९. आहार पद्धतीमुळे ७० टक्के भारतीयांना अनियंत्रित मधुमेह-
डॉ. वर्षा खुराना
२०. हृदयरोग टाळणं आता शक्य-डॉ. आशीष गणेश खंडेलवाल
२१. किडनी के दुश्मन मधुमेह और उच्च रक्तचाप- डॉ. भास्कर शर्मा
२२. एड्स व त्यावरील औषधोपचार- डॉ. अविनाश केवटे
२३. फिलैरियासिस-डॉ. प्रदीप शर्मा

देह के विविध अंगों का दान देते हुए लोगों में जागृति पैदा करना

-डॉ. मधुमालती जी.एस.

असि. प्रोफेसर और विभागाध्यक्ष
हिंदी विभाग, एआरएम फर्स्ट ग्रेड कॉलेज,
एसएन लेआउट, दवांगेरे, कर्नाटक
ई मेल-meetmalatigs1@gmail.com

माता-पिता संतान को जन्म देते हैं ताकि मरने के बाद भी जीवित रह सके. जीवन का मोह ही ऐसा है कि कोई मरना नहीं चाहता. गरीब हो, रोगी हो, बुजुर्ग हो, कोई मरना नहीं चाहता. इसके लिए ८५ लाख योनियों में प्रवेश करने को भी तैयार है.

मनुष्य जब तक जीवन बिताता है तब तक हर क्षण, हर पल, हर दिन अपने आप को किसी न किसी काम में लगा लेता है. वह भी अपने लिए नहीं अपने लोगों के लिए अपने सर्वस्व को अर्पित करके काम करता है. मगर मरने के बाद वह एक निरुपयुक्त वस्तु की तरह मिट्टी में मिट्टी होकर नाश हो जाता है. इसके बदले जिंदा रहते समय में ही दूसरों को बचाने के लिए अपने अंगों को दान करने से अंगों की न्यूनता से तड़पने वालों को सहायता करने से और एक के रूप में अच्छी खासी जिंदगी बिता पाता है.

हम मरने के बाद निष्प्रयोजक वस्तु बन जाते हैं. इसके बदले जीवित रहते समय ही कुछ अच्छा काम करके मरना बहुत ही अच्छी बात है. सभी एक न एक दिन मर जाते हैं. मगर मरने वालों की भावना अलग होती है. जैसे कि कुछ लोग जीवित रहते समय दान-धर्म करते हैं. कुछ लोग मरते समय अपने अंगों का दान देने के लिए दृढ़ निर्णय लेते हैं. जैसे कि अपने से काबिल मानने वाले, हृदय, आंख, ब्रेन, किडनी आदि. यह भावना कुछ ही लोगों में है. मगर सभी के मन में जागृत करने का काम करना आवश्यक है. ऐसा करने से आने वाले दिनों में किसी भी तरह का बदलाव ला सकते हैं. ऐसा कहना आसान है मगर करना बहुत ही मुश्किल है. क्योंकि मृत्यु के बारे में कोई भी हो सोचना अशुभ मानते हैं.

मनुष्य जब तक जिंदा रहता है तब तक मात्र मनुष्य कहलाता है. अर्थात् उसके शरीर में जब तक सांस चलती रहती है. जब सांस रुक जाती है, उसी क्षण वह जड़ या निर्जीव वस्तु बन जाता है.

अनुभवी लोगों का कहना है-
तुम में जब तक सांस चलती है
तुम तब तक जीव कहलाते हो
तुम में जब सांस रुक जाती है
तुम एक जड़ वस्तु हो।

इस बात के अनुसार मनुष्य की जिंदगी का एक अंत रहता है. इस जीवन और मरण के बीच में जो वह दान-धर्म करता है, वही उनके रहने का संकेत बन जाता है. मनुष्य की मृत्यु हो जाने के बाद वह जर्जर हो जाता है. उससे बेहतर यही है कि दृढ़ फैसले के साथ अपने अंगों का दान करने के बारे में सोचना अच्छी बात है. दान देने का मतलब है मृत्यु के बाद देने वाली वस्तुओं के बारे में सोचते हुए लोग घबराते हैं. भय का अनुभव करते हैं. फिर भी इसके लिए मन की दृढ़ता की आवश्यकता है. मृत्यु हर किसी को एक न एक समय अवश्य आती है. क्योंकि जनन अनिवार्य है, मृत्यु निश्चित है. हर एक को मृत्यु कहे तो भय में पड़ जाते हैं. इसीलिए आगे कभी होने वाली मृत्यु के बारे में आज क्यों सोचना चाहिए? अभी जिंदगी बहुत ही बड़ी है. करने के लिए काम बहुत पड़े हैं. पहले सभी अनुभवों को अपनाना हमारा काम है, सोच के अच्छे कामों को हम भूल जाते हैं.

अपने अंगों का दान किए हुए लोगों का कई उदाहरण हमें मिल रहे हैं. जैसे कि कर्नाटक के सुपरस्टार डॉ. राजकुमार ने अपनी दोनों आंखें दान की जिससे दो अंधों की जिंदगी सुधर गई. चेन्नई की एक औरत का स्वास्थ्य ठीक नहीं था. उसके माता-पिता ने बेंगलुरु में रहने वाले एक आदमी की हृदय की जरूरत को जानकर मरती हुई उस औरत के हृदय को दान दे दिया. बेंगलुरु में हरीश नामक व्यक्ति की दुर्घटना में उसकी देह दो हिस्सों में कट गई थी. (८/३/२०१६) में इस समय वह मर रहा है. मगर उस समय उसने एक ऐसा निर्णय लिया कि अब तो मैं नहीं बच सकता हूं मगर मेरा अंगदान करने से दूसरों को बचाया जा सकता है. सोचकर उसी क्षण उन्होंने जो काबिल है उन सभी को दान करने को कह दिया. ऐसे महत्वपूर्ण निर्णय को एक साधारण व्यक्ति ने लिया तो प्रधानमंत्री ने हरीश सांत्वना योजना को जारी किया और इस योजना के अधीन कोई एक्सीडेंट होने पर उस व्यक्ति को पच्चीस हजार तक मुफ्त चिकित्सा दी जाती है. मार्च महीने में हमारे एक परिचित सेवानिवृत्त टैक्स अफसर यात्रा के लिए गए थे उस समय उनको दिल का दौरा पड़ा और नेपाल में उनकी मृत्यु हो गई. जब उन्हें यहां लाया (बेल्लारी) तो उनको अस्पताल के लोग लेकर गए. इसका मतलब है उन्होंने अपनी पूरी देह को बेंगलुरु के अस्पताल को दान कर दिया था. उसके बारे में पूरे परिवार में किसी को भी पता नहीं है.

शरीर के अंगों को दान करने से दूसरे जीव की रक्षा हो जाती है. अंगों का दान करने का काम महत्तर साधन है, क्योंकि जब आदमी इस दुनिया को छोड़कर नश्वर दुनिया में जाता है उससे तो कुछ लाभ नहीं है. उसके बदले में अगर अपने स्वस्थ अंगों को दान किया तो दूसरे रोगी के स्वास्थ्य की रक्षा कर सकते हैं. अब तक तो हम मरे हुए लोगों के दान के बारे में जान गए, मगर हमारे बहुत से सेलिब्रिटीज अपने अंगों को दान देते हुए दूसरों को भी मार्गदर्शक और प्रोत्साहनकारी बन गए हैं. वे लोग ऐसे हैं, हमारे हिंदी फिल्म की अभिनेत्री प्रियंका चोपड़ा ने अपनी आंखें, ऐश्वर्या राय बच्चन ने अपनी दोनों आंखें, अमिताभ बच्चन ने अपनी आंखें, जया बच्चन ने आंखें, माधवन ने अपनी आंखें, रवासकोश, हृदय, किडनी, हड्डी, नंदिता दास ने अपने देह के प्रमुख अंगों को, आमिर खान ने अपने प्रमुख अंगों को, किरण राव ने अपने प्रमुख अंगों को, सलमान खान ने अपने सभी प्रमुख अंगों को, फराह खान, रानी मुखर्जी ने अपने प्रमुख अंगों को दान के रूप में लिख दिया है और हमारे क्रिकेटर्स जैसे- अनिल कुंबले, सिद्धू, गौतम गंभीर, कपिल देव सभी ने अपने प्रमुख अंगों को दान के रूप में लिखकर देते हुए सभी के मार्गदर्शक बन गए हैं.

रक्तदान : काळाची एक गरज

- डॉ. गणेश खंडेलवाल,
संचालक, साईनाथ ब्लड बैंक,
सक्करदरा, नागपूर

करील जो रक्तदान । वाचवी रुग्णांचे प्राण ॥
तोचि रक्तदाता ओळखावा । त्यासी दानशूर मानावा ॥

किंवा

रक्तदान म्हणजे रक्त म्हणजे रक्त असतं
तुमचं आणि आमचं अगदी तेच असतं ॥

सर्वसाधारण मोठ्या माणसाच्या शरीरात पाच लीटर रक्त असते. ते नसा-नसातून वाहून शरीराला गरजेइतके मूलद्रव्य पुरविते. तसेच नको असलेले द्रव्य बाहेर काढून टाकते. रक्ताशिवाय माणसाचे शरीर कार्य करायचे थांबेल.

ಎ.ಆರ್. ಎಂ. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು ಮತ್ತು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ
ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಪರಿಷತ್, ದಾವಣಗೆರೆ ಹಾಗೂ
ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ
ಇವುಗಳ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ
ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ
“ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರಗಳು :
ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಅನುಸಂಧಾನ”

The Contemporary Problems and Solutions Approaching of Multidisciplinary Studies

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

ಡಾ. /ಪ್ರೊ/ ಕೆ/ ಶ್ರೀಮತಿ _____ ಮಧುಮಾಲತಿ, ಬಿ.ಎಸ್. ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ವಿ.ಆರ್.ಎಂ.ಪ್ರ.ಜಿ.ಕಿ.ಯು.

ಇವರು ದಿನಾಂಕ: ೨೫-೦೨-೨೦೧೭ರಂದು ನಡೆದ ಒಂದು ದಿನದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ

_____ ಉಂಟಿ ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಬಿರ್ ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಕಮಿಷನ್ ಈ ಕಮಿಷನ್ _____ ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ

ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. (ಹಿಂದಿ) भाषा और भाषा समस्या का समाधान

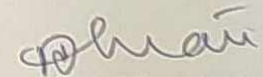

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ದಾವಣಗೆರೆ

ಸಂಯೋಜಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ ಸಮಿತಿ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಮುಖ್ಯ ಅತಿಥಿಗಳು

ಡಾ. ಬಿ.ಟಿ. ಗೋವಿಂದಪ್ಪ

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ದೀನರು ವಾಣಿಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ,
ದಾವಣಗೆರೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಪ್ರೊ. ಡಿ.ಎಚ್. ಪಾಟಿ

ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು, ಎ.ಆರ್.ಎಮ್. ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,
ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ದಾವಣಗೆರೆ

ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

Volume-IV

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು:

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಹಲಗೇರಿ

ಪ್ರೊ. ಅಂಜನಪ್ಪ ಡಿ.

ಶ್ರೀ ಆನಂದಕುಮಾರ ಎಂ. ಜಕ್ಕಣ್ಣವರ

ಶ್ರೀ ಮಂಜುನಾಥಗೌಡ ಶಿ. ಪಾಣಲ

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ವಿಜಯಪುರ

ARM COLLEGE DAVANAGERE

ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ, ಅಧ್ಯಾಪನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿ ನಿಂತು ಬಿಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುವುದು ಕನ್ನಡಿಯಷ್ಟೇ ಸತ್ಯ. ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರು, ಅರಿವುಳ್ಳವರು, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಾದವರು ತಮ್ಮ ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಬಡವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ರಂಗಗಳ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ವಿಜೃಂಭಿಸಿ ತಟಸ್ಥರಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಷ್ಟೇ ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ; ಉತ್ತರವೂ ಉಸಿರಾಗಬೇಕು. ಕೆಡವಲ್ಪಟ್ಟ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಲ್ಪಡಬೇಕು, ಕೆಡಹುವ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ಕಟ್ಟುವ ನಾವೂ ಇದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ವಿನಮ್ರ ಪ್ರಯತ್ನವಿದು. ಇದು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಮ್ಮ ಕರುಳ ತುಡಿತದ ಕುರುಹಾಗಿ ನಾವಿದನ್ನು ಈ ನೆಲದ ನೋವಿನ ದಾಖಲೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ನಲಿವಿನ ಹಾದಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗೆಂದೇ ಅನನ್ಯವಾದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಹೊಸ ಕಾಣ್ಕೆಯ, ಉತ್ತರದ, ಬಂಧನ ಬಿಡಿಸುವ ಜ್ಞಾನ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಆಶಯದಂತೆ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಂಲೇಖನಗಳ ಮೂಲಕ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಲೇಖಕರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

-ಪ್ರಕಾಶಕರು

ISBN

9789384534950

First Impression: 2017

Copyright © ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ.

BAHUSHISHTEEYA SAMKATHANA ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

ISBN: 978-93-84534-95-0

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, without permission in writing from the copyright owners.

DISCLAIMER

The authors are solely responsible for the contents of the papers compiled in this volume. The publishers or editors do not take any responsibility for the same in any manner. Errors, if any, are unintentional & readers are requested to communicate such errors to the editors or publishers to avoid discrepancies in future.

Price: ₹ 500/-

Printed by:

Om Print Point, Dharwad

Published by :

I.S Mujawar, Siddheshwar Shri Prakashana, Vijayapur.

Typeset by :

Mr. Jagadeesh K. Angadi

Sai printers.

Dharwad

95357 13213

85. ಡಾ.ವಿಜಯಕುಮಾರ ಹೆಚ್
ಸಮಕಾಲೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ : ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರಗಳು 449
86. ಡಿ.ಎಸ್. ಮಠಪತಿ
ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ವಿಭಿನ್ನ ನಲೆಗಳು 453
87. DR. Madhumalati .G.S.,
'हिन्दी भाषा और भाषा समस्या का समधान' 460

‘हिन्दी भाषा और भाषा समस्या का समाधान’

DR. Madhumalati G.S.,
Assistant Professor & HOD in Hindi,
A.R.M First Grade College,
S.Nijalingappa Layout, Davangere.

भाषा :

मनुष्य की भाषाभिव्यक्ति का सर्वोत्तम साधन भाषा है। मनुष्य के मन में उद्भूत भाव, विचार, इच्छाएँ और अनुभूतियाँ अपने वस्तुविक स्वरूप में विस्तार ही होती है। भाषा के माध्यम से ये विस्तार से साकर स्वरूप में बदल जाती हैं। जैसे तो मनुष्य अन्य प्राणियों के समान अपने विचारों को विशेष प्रकार की मुद्राओं और धावभावनाओं द्वारा भी व्यक्त कर सकता है, परन्तु इस प्रकार की अभिव्यक्ति में अस्पष्टता, कठिनाता और विरसता बनी रहती है। इससे यह कहना असंगत न होगा कि मनुष्य के लिए अभिव्यक्ति का एक अत्यन्त सुलभ सरल और उत्तम साधन भाषा है।

भाषा शब्द का प्रयोग व्यापक रूप में होता है। चेतन ही नहीं जड़ पदार्थों में भी भाषा की कल्पना की गयी है। पानी की लहरों चट्टानों के उत्तर-चढ़ाव आदि भी कल्पनाशील व्यक्तियों को कुछ कहने से जान पड़ते हैं। इस तरह व्यापक अर्थ में भाषा अभिव्यक्ति का माध्यम है। अभिव्यक्ति के माध्यम विविध हैं। मसीटी बजाना, झंडी दिखाना, हाथ से संकेत करना, छटछटाया, छडी दिखाना, आँखों से रोष प्रकट करना आदि भी अभिव्यक्ति के धरे की जाने ही हैं।

भाषा की दृष्टि से मनुष्य पशु-पक्षी से भिन्न है। इस भिन्नता का कारण भावों के साथ-साथ मनुष्य ने अपनी बुद्धि के प्रयोग से भावों की अभिव्यक्ति करनेवाली ध्वनियों को कई प्रकार के प्रतीकों में बाँधा है।

भाषा शब्द संस्कृत की ‘भाषा’ धातु से बना है। भाषा धातु का अर्थ है जो वाणी से व्यक्त हो, पशु-पक्षी की भाषा अव्यक्त होती है। अर्थात् उसके शब्द और अर्थ दोनों ही स्पष्ट रूप से समझ में आनेवाले नहीं होते। केवल मनुष्य की भाषा ही व्यक्त भाषा है।

भाषा की अनेक परिभाषाएँ की हैं। पश्चिमी भाषाविद् ‘ए. सी. मुल्गर’ ने भाषा की परिभाषा देते हुए कहा है कि भाषा सावित्व वाणी है, और एक ऐसी सक्तिवत्त है जिससे लोग मनुष्य के अवयवों से उच्चारित व्यक्त ध्वनियों के माध्यम से अपने विचारों और भावों को अभिव्यक्त करते हैं।

‘मुख से निकली ध्वनि-प्रातीकों की वह व्यवस्था जिसके माध्यम से मनुष्य अपने भाव और विचारों को व्यक्त करता है भाषा है’।

मनुष्य की सभ्यता और संस्कृति के विकास के साथ-साथ उसकी भाषा में भी उत्तम अभिव्यक्ति के लिए विकास कर लिया है। मनुष्य ने अपनी सामाजिकता के विकास और प्रभाव से विचारों वस्तुओं और कार्यों का किन्हीं विशेष शब्दों के साथ सामान्य जोड़ दिया है।

हिन्दी भाषा :

जबभाषा से तात्पर्य भाषा के उस रूप में होता है, जिसे सामान्य लोग सहजता और सरलता से अपनाकर अपनी भाषाभिव्यक्ति का माध्यम बना लेते हैं। इसके विकास की गति स्वाभाविक होती है। अन्य भारतीय भाषाओं के साथ हिन्दी का संबंध है। वह आसानी से सीखी और समझी जाती है। इसका शब्द भण्डार-आवश्यकता के अनुसार समृद्धि की ओर है। हिन्दी अपनी विशेषताओं में देवनागरी लिपि होना भी बहुत बड़ी विशेषता है। अशुद्धियों को बड़ी ही आसानी से और जल्दी दूर किया जा सकता है।

हिन्दी की विशेषताओं को भिन्न रूपों में पाते हैं:-

- (१) हिन्दी अन्य भाषा के आवश्यक और उपयोगी शब्दों को अपने अनुरूप चाल लेती है।
- (२) हिन्दी की शब्द निर्माण क्षमता बहुत है।
- (३) हिन्दी में जैसा उच्चारण किया जाता है। लगभग वैसा ही लिखा जाता है।
- (४) हिन्दी की विभाक्तियों संज्ञा से अलग लिखी जाती है।

सन् १९५० से भारत की राजभाषा हिन्दी है, पिछले चालीस-पैंतालीस वर्षों में हिन्दी बहुत अधिक विकसित हो गयी है।

समस्या का समाधान:-

विश्व के तेजी से प्रगति कर रहे सभी विकासशील देश ऐसा, अंग्रेजी अपनाए बिना, भिन्न भाषाओं के माध्यम से कर रहे हैं। भारत में स्थिति उल्टी है, वहाँ अंग्रेजी की जकड़ बढ़ रही है और

भारतीय भाषाएँ आपसियों की भाषा हो चली हैं। इसका प्रमुख कारण है हमारी भाषाओं का आपसी वैमनस्य। इसको निराकरण लिए अच्छा हो, यदि सभी भारतीय भाषाएँ एक लिपि अपनाएँ जो वर्तमान विभिन्न लिपियों को मिला-जुला रूप विभिन्न लिपियों को मिला-जुला रूप हो पर सबसे महत्वपूर्ण कदम होगा दक्षिण की चार भाषाओं को उत्तर भारत में मान्यता प्राप्त ही हिन्दी के पदचक्र में दूसरी उत्पन्न भारतीय भाषाओं की श्रेष्ठ रचनाएँ जोड़ी जाएँ तब छान इन भाषाओं की निकटता से-परिचित हो। वे भाषाएँ भी ऐसी ही नीति अपनाएँ।

भारत को अपने ल्हाफ़ पिछड़ेपन से यदि कभी उबरता है विभिन्न वर्गों की घोर असमानता यदि कभी कम करती है तो जरूरी होगा कि हम एक आम आदमी को उसी की भाषा में शिक्षा और शासन दें, जैसा कि हर विकसित देश में होता है। भारत में ऐसे जानकारी हर गली-घुसकड़ पर मिलते हैं जो अंग्रेजी को प्रगति का पर्याय माने, कोई उन्हें झाकड़ोरे और बताए कि उन्नति का क्षेत्र अलग भाषा नहीं। यह ज्ञान है। जिसे अंग्रेजी से प्रतिष्ठित जगाना, कोरिया और चीन जैसे देश जन-सामान्य तक पहुंचाते हैं, उसका विकास करते हैं और अपना विकास करते हैं।

भारतीय भाषाओं को तो भागों में बांटा जाता है। उत्तर और मध्य भारत की भाषाएँ सीधे संस्कृत पर आधारित हैं। दक्षिण की चार भाषाओं का मूल भिन्न है पर उन पर भी संस्कृत का बलप्रभाव है।

उत्तर भारत की शिक्षा नितांत आवश्यक है। जैसे हर मध्याह्निक स्कूल में छोटी कक्षा में एक दक्षिण भारतीय भाषा पढ़ाने की व्यवस्था हो। ऐसा होने पर उत्तर-शिक्षण का भाषा वैमनस्य जाता रहेगा, सहज ही हिन्दी को दक्षिण भारत में स्वीकृत मिलेगी।

उत्तर भारत की दूसरी भाषाओं के प्रति हिन्दी को विशाल हृदय भी होता होगा। बंगाली, गुजराती, उडिया, आदि के शीर्षक साहित्यकारों की रचनाएँ हिन्दी पदचक्र में जोड़ी जाएँ, इससे छात्रों पर अतिशय भार न पड़ेगा। इन हिंदीतर भाषाओं के अनेक पद्यों की भाषा हिन्दी की खड़ी बोली से लगभग उतनी ही दूर है जितनी समचरित मानस की अवधी। 'वैष्णव जन तो तेने रे कहिए, जे पीढ़ परसी जानें रे' का अर्थ समझने के लिए किस हिन्दी भाषा को कुंजी उठानी होगी? संस्कृत गर्भित होने पर यह दूरी और भी कम हो जाती है जैसा कि 'जन गण मन' और 'वंदे मातरम' जैसी रचनाओं में देखा जा सकता है। मध्य पठन भी मुश्किल न होगा। 'शांतता कोर्ड' चालू आगे का अर्थ एक बार ज्ञान लेने पर क्या किसी उत्तर भारतीय के लिए याद रखना कठिन है।

देश में आज भी दूसरी भारतीय भाषाओं की कुछ रचनाएँ पढ़ाई जाती हैं-पर अंग्रेजी के माध्यम से इस पर कुछ कहने से पहले हम 'अंग्रेजी की महत्ता के बड़े विषय को लें।

विस्मयदेह वैज्ञानिक, प्राथमिक, व्यवसायिक आदि क्षेत्रों में नई खोजों, नए विचारों की भाषा प्रायः अंग्रेजी होती है। सबसे उन्नत देश अमेरिका की भाषा अंग्रेजी है। ज्ञान-विज्ञान की जितनी पुस्तकें, पत्रिकाएँ अंग्रेजी में उपलब्ध हैं उतनी किसी और भाषा में नहीं।

उच्च शिक्षा के लिए जितने छात्र भारत से प्रतिवर्ष अमेरिका जाते हैं, लगभग उतने ही ताईवान, दक्षिण कोरिया जैसे देशों से जहाँ विश्वविद्यालयों में विज्ञान तथा तकनीकी विषय भी चीनी, कोरिया जैसी भाषाओं में पढ़ाए जाते हैं। पाँच सदी पूर्व की अंग्रेजी की तुलना में हमारी भाषाओं की वर्तमान स्थिति श्रेयस्कर है। संस्कृत की विपुल शब्द संपद हमारी पाती है। अगर कमी है तो केवल इच्छाशक्ति की, एक संकल्प की अपनी भाषा कि राग-द्वेष को मिटाकर आगे बढ़ने की।

आज देश में जो भी प्रगति हो रही है उसका लग-भग प्रायः उच्च मध्यवर्गीय २० करोड़ लोगों तक सीमित है। शेष ८० प्रतिशत के पास अपना जीवन विस्तार सुधार के बहुत कम सपने हैं, जिसका एक कारण अंग्रेजी की प्रभुसत्ता है।

यदि हम को कभी उन्नत देशों की श्रेणी में गिन जाना है तो जरूरी है कि हम अंग्रेजी की बेड़ियों से मुक्त हों। उसे एक अतिथि सा सम्मान दें। गृहस्वमिनी न मानें। आम आदमी को उसी की भाषा में शिक्षा और शासन दिया जाय।

हम अन्य देशों से सीखें आज चीन जिस तरह दिन दूनी, रात चौगुनी तारकी कर रहा है, इसी तरह हम भी किए तो आश्चर्य नहीं कि इन शताब्दी के मध्य तक हिन्दी भाषा विश्व में उतनी ही महत्वपूर्ण हो जाय जितनी अंग्रेजी, तब हम और दयनीय न लगेंगे।

के तत्वावधान में

यू. जी. सी. आयोजित द्वि-दिवसीय अंतर्राष्ट्रीय संगोष्ठी

‘समकालीन हिंदी साहित्य : किसान एवं श्रमिक वर्ग’
(विविध विधाओं के संदर्भ में)

U.G.C. Sponsored Two-Day International Conference on

“Farmers and Labours Struggles in the Contemporary Hindi Literature”

२४-२५ मार्च २०१७ / 24th 25th March 2017

प्रमाण पत्र
Certificate

प्रमाणित किया जाता है कि प्रो./डॉ./श्री/श्रीमती Dr. Madhumalati, G.S.

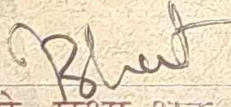
विश्वविद्यालय में दिनांक २४-२५ मार्च २०१७ को ‘समकालीन हिंदी साहित्य : किसान एवं श्रमिक वर्ग’
विषय पर यू. जी. सी. द्वारा आयोजित द्वि-दिवसीय अंतर्राष्ट्रीय संगोष्ठी में प्रमुख अतिथि [], सत्र अध्यक्ष [],
विषयप्रवक्ता [], प्रपत्रप्रस्तोता [], प्रतिभागी [] के रूप में भाग लिया है।

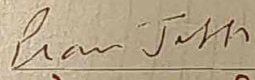
प्रपत्र का विषय : प्रेमचन्दजी की कथा और उपन्यासों में किसान और मजदूर

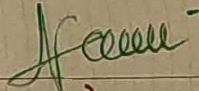
This is to certify that Pro./Dr./Shri/Smt.

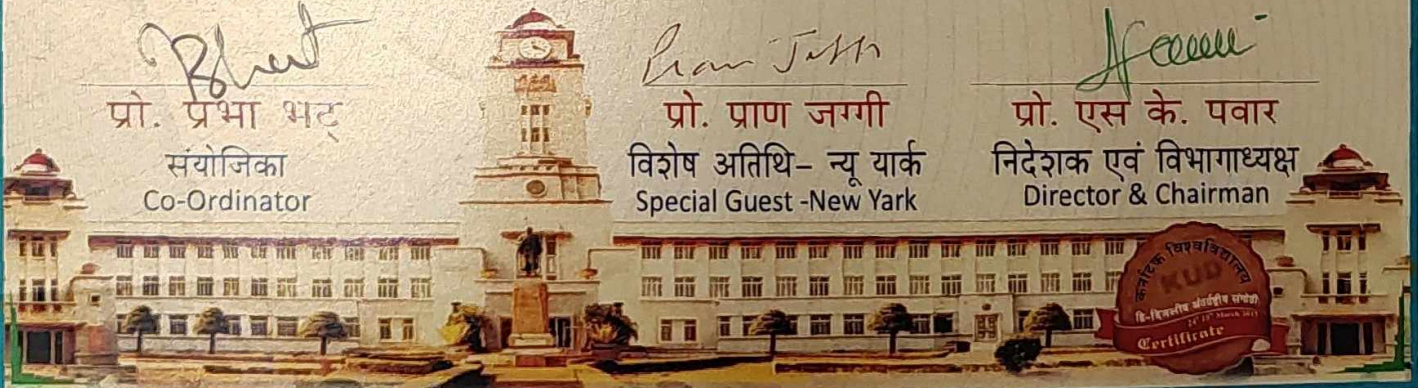
*participated in the U.G.C. Sponsored Two-Day International Conference on the topic
“Farmers and Labours Struggles in the Contemporary Hindi Literature” organised by
Department of Hindi, Karnatak University, Dharwad On 24th & 25th March 2017 as
Chief Guest [], Chairperson [], Resource person [], Paper Presenter [], Participant [].*

Title of the paper :

प्रो. प्रभा भट्ट
संयोजिका
Co-Ordinator

प्रो. प्राण जग्गी
विशेष अतिथि- न्यू यार्क
Special Guest -New York

प्रो. एस. के. पवार
निदेशक एवं विभागाध्यक्ष
Director & Chairman

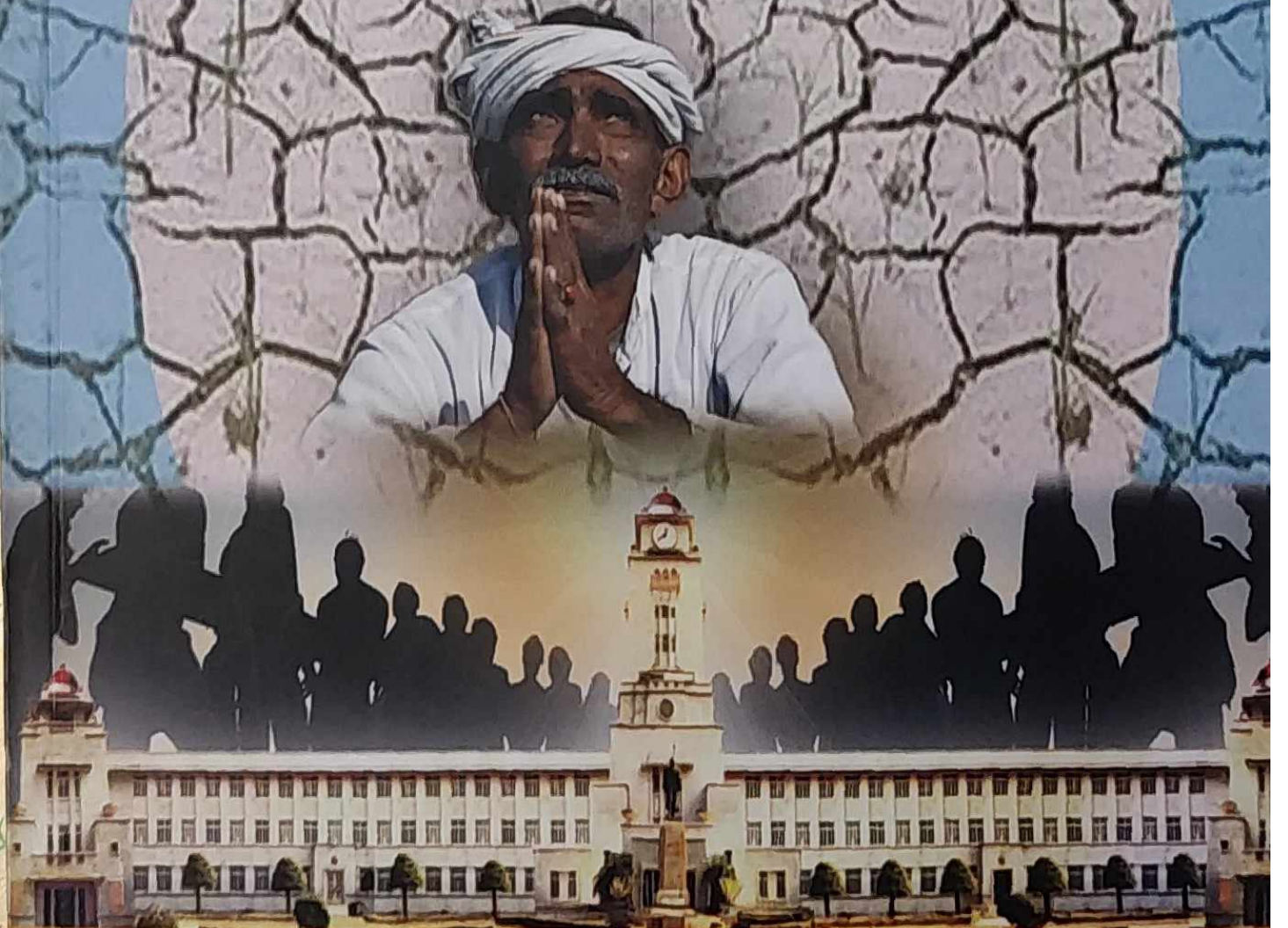

यु.जी.सी. द्वारा आयोजित द्वि-दिवसीय अंतर्राष्ट्रीय संगोष्ठी
समकालीन हिन्दी साहित्य : किसान एवं श्रमिक वर्ग
विविध विधाओं के संदर्भ में

प्रधान संपादक

प्रो. सीताराम के. पवार

हिन्दी विभाग, कर्नाटक विश्वविद्यालय, धारवाड

प्रधान संपादक
प्रो. सीताराम के. पवार

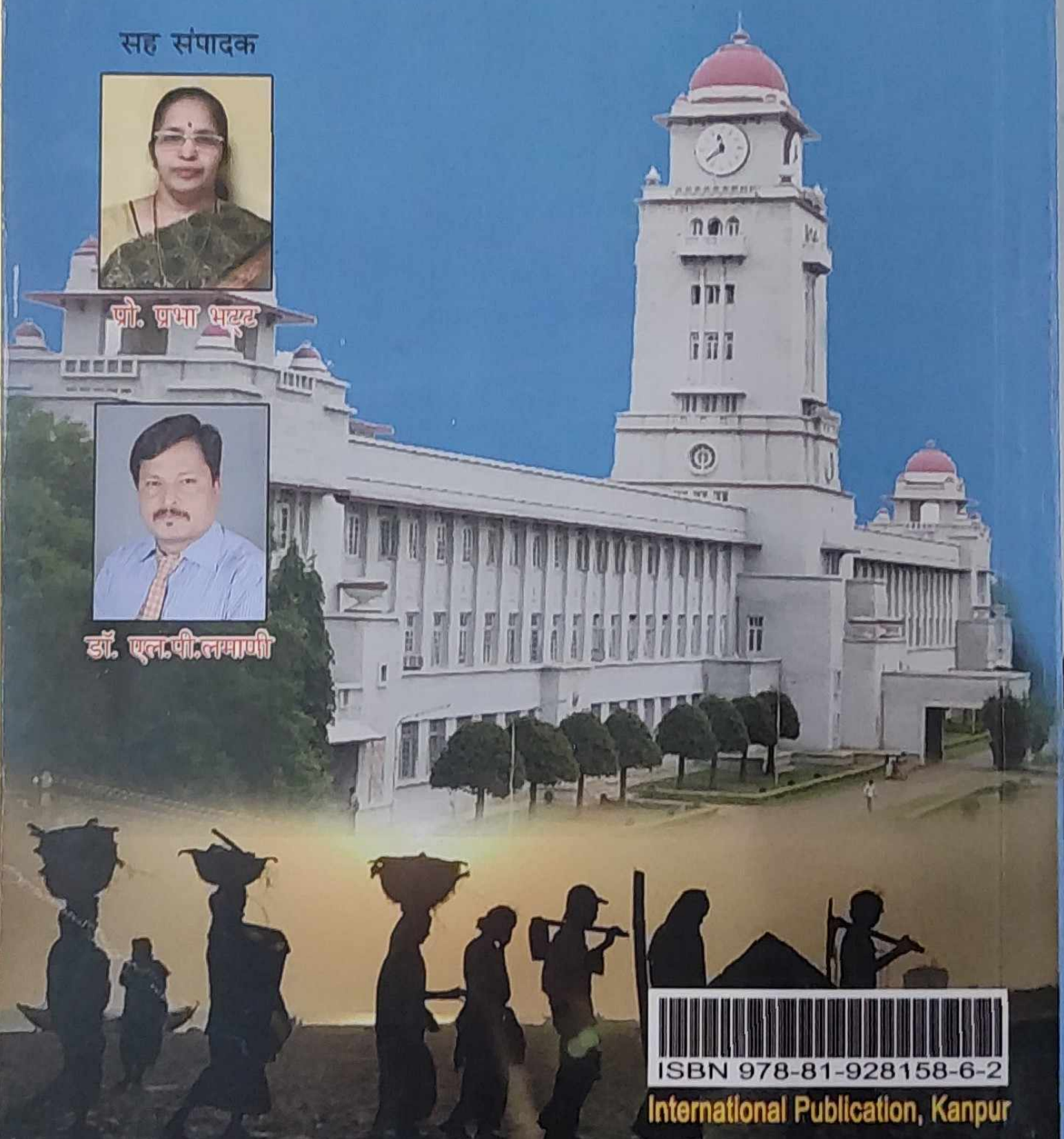
सह संपादक

प्रो. प्रभा भट्ट

डॉ. एन. पी. लखमणी

ISBN 978-81-928158-6-2

International Publication, Kanpur

“समकालीन हिन्दी साहित्य : किसान एवं श्रमिक वर्ग”

(Collective Essays Presented at International Conference on
“FARMERS AND LABOURS STRUGGLES IN THE
CONTEMPORARY HINDI LITERATURE”)

प्रधान संपादक - प्रो. सीताराम के. पवार

© : प्रधान संपादक

प्रकाशक : इन्टरनैशनल पब्लिकेशन, कानपुर (उ.प्र.)

मुद्रक : श्री रेणुका प्रेस, लार्डन बजार, धारवाड.

वर्ष : 2017

पृष्ठ : 667+VIII

ISBN : 978-81-928158-6-2

मूल्य : ₹ 850/-

सभी हक सुरक्षित है (इस पुस्तक में प्रकाशित संशोधित लेख एवं सभी विचारों से संपादक मंडल, सहमत होंगे ही ऐसा नहीं है ।)

प्रस्तुत पुस्तक में प्रकाशित आलेख, विभिन्न विचार, आदि लेखक के हैं । अतः संपादक, संपादक मंडल, मुद्रक तथा प्रकाशन इसके लिए जिम्मेदार नहीं है ।

103	श्रमिक जीवन की त्रासदी: "आवाज़ अंधेरे की" की संदर्भ में	डॉ. नारायण एन. राव & तस्लीमा	349
104	समकालीन नाटकों में श्रमिक वर्ग डा. कुसुम कुमार का नाटक	श्रीमती लता कुलकर्णी	352
105	राजेश जोशी की कविताओं में श्रमिक वर्ग	लता.बी.	354
106	समकालीन हिन्दी साहित्य : किसान एवं श्रमिक वर्ग	डॉ. ममता एच. शिसंगी	357
107	'नीला अकाश' उपन्यास में श्रमिक एवं मजदूर वर्ग	मंजुनाथ बालनायक	359
108	पनाह के आगोश में सपने तराशती श्रमिक महिलाओं की शिनाख़ तिनका तिनका तिहाड़	भरत	362
109	समकालीन कथा साहित्य में ग्राम जीवन : कण्णा सोबती के विशेष संदर्भ में	प्रा. नारुफ मुजावर	365
110	हिन्दी उपन्यास में किसान और श्रमिक का जीवन	महबूबअली अ. नदाफ	368
111	समकालीन हिन्दी कविताओं में किसान एवं श्रमिक वर्ग	नदीम ए. शेख	371
112	समकालीन हिन्दी के प्रमुख नाटकों में नारी संघर्ष	डॉ. निशा वर्मा	373
113	किसान समस्याओं को नई रूढ़ि दिखाने वाली कहानी 'अन्नदाता की आत्महत्या'	नीता दौलतकर	377
114	राजेश जोशी के कविता साहित्य में किसान-मजदूरों का अंकन	पद्मश्री.ए.एस.	380
115	शंकर फुणतांबेकर जी के "कटआउट" व्यंग्य संग्रह में किसान और श्रमिक	प्रमोद जी. शिंगे	383
116	समकालीन नाटक कोणार्क में चित्रित श्रमिक वर्ग	डॉ. प्रतिभा जी. येरेकार	386
117	'प्रेमचन्दजी की कथा और उपन्यासों में	Dr. Madhumalati, G.S.	389
118	असगर वजाहत जी के कथा साहित्य में समकालीन किसान एवं श्रमिकों का चित्रण	श्री. राघवेन्द्र. वी. मिस्किन	392
119	रत्नकुमार सांभरिया के भभुल्या नाटक में चित्रित श्रमिक वर्ग की मजदूरी-भ्रष्टाचार के संदर्भ में	प्रदीप बा. राठोड	394
120	इक्कीसवीं सदी के हिन्दी उपन्यासों में बेरोजगारी की समस्या	राधिका	396
121	मजदूर त्रासदी का जीवन्त दस्तावेज : सावधान! नीचे आग है	राहिना बक्कर	398
122	भारतीय किसान की मूलभूत समस्याएँ	रेहिणी ज. पाटील	400
123	समकालीन हिन्दी काव्य : किसान एवं मजदूर/श्रमिक वर्ग	सन्तोषी	403
124	समकालीन भारतीय साहित्य में किसान एवं श्रमिक वर्ग की समस्याएँ	लालसाय हुस्मान पेंडारी	406
125	किसान त्रासदी के 'हलफनामे'	शहला. के.पी.	409

प्रेमचन्दजी की कथा और उपन्यासों में किसान और मजदूर

DR. MADHUMALATI .G.S.,

भारत एक कृषि प्रधान देश है। यहाँ किसानों की संख्या बहुत है। सत्तर प्रतिशत लोगों का उद्योग कृषि आधारित है। गाँवों में स्त्री-पुरुष कृषि कामों में लगे रहते हैं। किसान को अन्नदाता कह कर गौरव किये हैं। फिर उसकी हालत तो गंभीर है। सुख-दुख सहनकर बारिश, थंडी, गर्मी सबी काल में उसे काम करना पड़ता है। उसके बारे में सोचनेवाले तो हैं मगर उसका जीवन एक संकटमय हो चुका है।

भारतवर्ष पर दो व्यक्तित्व का गहरा प्रभाव रहा है। प्रथम गाँधी का दूसरा साहित्यकार प्रेमचंद जी का है। ये दोनों अलग अलग क्षेत्र के सरताज होते हुए भी एक दूसरे से जुड़े हुए रहे हैं। गाँधी को यह देश "राष्ट्रपिता" कहता है, तो प्रेमचंद को "उपन्यास साम्राट" कह कर सम्मानित करता है। गाँधी का महत्व इस देश की राजनीति पर जितना रहा है, उससे अधिक सामाजिक, साहित्यिक और सांस्कृतिक परिवेश पर भी किया जा सकता है। हिन्दी साहित्य पर प्रेमचंद का वैसा ही प्रभाव रहा है जिस तरह से उस दौर में गाँधी का रहा है। प्रेमचंद ने हिन्दी कथा साहित्य को निश्चित दिशा दी है, साहित्य में यह उपाधी पाने वाले प्रेमचंद अकेले हैं। एक यही रचनाकार है जो वैश्विक परिप्रेक्ष्य में देखे जा रहे हैं। कालात्मक चित्रण कर उपन्यास की विशिष्ट यथार्थवादी परंपरा का निर्माण किया है। उनका किसानों से प्रेम और सहानुभूति साफ दिखाई देती है। जब किसान संघर्ष करते हुए हारने के बावजूद जीतते हैं और सामंतवाद हारता है। उनकी रचनाओं को किसान जीवन का द्रैजिक महाकाव्य कह सकते हैं।

प्रेमचंद के कहानी 'पूस की रात' में किसानों की स्थिति के बारे में पता चलता है। की हलकू की पत्नी का कहना है कि खेती करना छोड़ क्यों नहीं देते? मुन्नी की बात पर हलकू कोई प्रतिक्रिया न करता है उसी तरह 'गोदान' के होरी भी आर्थिक स्थिति खराब होने के बावजूद खेती करना नहीं छोड़ता मजदूरी पेट भरने के लिए और खेती समाज में प्रतिष्ठा के लिए, किसानों के साथ मजदूर जुड़ा हुआ है जिस देश काल की कहानी 'पूस की रात' है वहाँ कहा जाता था—

उत्तम कृषि, मध्यम बान,

अध्व चाकरी

भीख निदान"

प्रेमचंद के उपन्यास साहित्य में जीवनानुसार भाषा का प्रयोग हुआ है। हर वर्ग जातियों की सांस्कृतिक जड़ें उन की भाषा में निहित होती हैं। इनके उपन्यास साहित्य में प्रमुख रूप में किसानों का संघर्ष जमींदारों साहूकारों और पटवारियों से होता है। वे देश की विशाल जनता, खेतिहर देश के श्रमिक और किसानों की महागाथा लिखने वाले भारतीय साहित्यकार रहे हैं। प्रेमचंद के कई प्रेरक रहे हैं।

भारतीय उपन्यास साहित्य में किसान जीवन के यथार्थवादी चित्रण प्रेमचंद जिस दौर में रचना करते थे उस समय विश्व स्तर पर लू-शून्य और मैक्सिम गोर्की भी लेखनी

चला रहे थे। प्रेमचन्द देश की विशाल जनता, खेतिहर देश के श्रमिक और किसानों की महागाथा लिखनेवाले भारतीय साहित्यकार रहे हैं।

प्रेमचन्द का कथा साहित्य जितना समकालीन परिस्थितियों पर खरा उतरता है, उतना ही बहुत हद तक आज भी दिखाई देता है। भले ही देश आजाद है पर महिलाओं, दलितों और किसानों की स्थितियों बहुत कुछ वैसा ही अन्याय और शोषण दिखाई देता है। उनकी रचनाओं में गरीब, श्रमिक किसान और स्त्री जीवन का सशक्त चित्रण उनकी दर्जनों कहानियों और उपन्यासों में हुआ है, 'सद्गति', 'कफन', 'पूँस की रात' और 'गोदान' भी मिलता है। 'रंगभूमि', 'प्रेमाश्रम' और गोदान के किसान आज भी गाँवों में देखे जा सकते हैं। जो जैसे ही ऋणग्रस्त और शोषण का शिकार जिस तरह होरी तरह रहा है। जो गाय जैसी महत्वकांता को साथ लिये हुए इस दुनिया से कुछ कर जाते हैं। 'सैवासदन' की सुमन की तरह कोठे पर बैठने का सिलसिला आज भी बंद नहीं हुआ है। 'एकन' उपन्यास का समाप्ति हैसियत से अधिक दिखाने की लालसा में सरकारी धन का घपला करता है। प्रेमचन्द के कथा साहित्य में भारतीय समाज के सभी वर्गों भारतीय जीवन के सभी पक्षों और भारतीय मनुष्य के सभी रूपों का चित्रण किया है।

प्रेमचन्द की ज्यादातर रचनाएँ उनकी ही गरीबी और दैन्यता की कहानी कहती हैं। 'पूँस की रात' कहानी को प्रेमचन्द जी ने चार हिस्सों में बाँटा है। बेचारी के इस बढ़ते बोझ के साथ इस कहानी का पहला हिस्सा खत्म होता है। बेचारी के इस पहला हिस्सा इस कहानी की प्रथमी रचता है। हलकू को हर कदम के साथ अपनी किसान होकर जीवन बिताना और प्रतिष्ठा को जताना चाहता है, उनकी पत्नी कहती है तुम खेती करना छोड़ क्यों नहीं देते, और 'गोदान' के होरी भी आर्थिक स्थिति खराब होने के बावजूद खेती करना नहीं छोड़ता मजदूरी के साथ-साथ खेती भी करता है। मजदूरी हुआ है। जिस देश-काल की कहानी 'पूँस की रात' है, न होरी किसान से मजदूर बनने की प्रक्रिया यातनादायी होती है। किसानों में इज्जत होती है, मजदूरी में नहीं, और सीमांत किसान की कोटी में आनेवाले होरी की गहरी लालस है, गाय पालने की इस के लिए वह हर संभव उपाय करता है। परिश्रम से लेकर चालाकी तक। प्रेमचन्द जी ने अपनी विभिन्न कहानियों में किसान, जीवन के अलग-अलग पहलुओं को रचा है। प्रेमाश्रम रंगभूमि सरीखे उपन्यासों में किसान जीवन के बड़े कलफ को उकेरा है।

किसान जीवन पर कथा रचने में प्रेमचन्द जी किसानों के जीवन पर रहे साहित्य के हिसाब से प्रेमचंद दुनिया की किसी भी भाषा के महान लेखकों के साथ शमार किए जा सकते हैं। किसानों पर लिखे उनकी कहानियों की तदाद के लिहाज से यह नहीं कहा जा रहा बल्कि कलात्मकता और गुणवत्ता की वजह से कहाँ जा रहा है, किसान जीवन के जितने प्रसंगों, आयमों का सजीव चित्रण प्रेमचन्द के यहाँ मिलता है, अन्य दुर्लभ है। किसान जीवन की जटिलताएँ, मजबूरियाँ, त्रासदियाँ, बेचारी, धूर्तता, चालाकी, पाखंड के साथ-साथ खूबसूरती भी इनकी रचनाओं में जीवन्त है। इनके यहाँ किसानों का रागरंग चित्रित हुआ है, पूरे आबों हवा की सच्छाई के साथ है। प्रेमचन्दजी हिन्दी साहित्य के युग प्रवर्तक हैं। उन्होंने हिन्दी कहानी में आदर्श-मुख्य यथार्थवाद की एक नई परंपरा शुरू की। इन्होंने साहित्य को सच्चाई के धरातल पर उतारा। उन्होंने जीवन और कालखंड की सच्चाई को पन्ने पर उतारा है।

गोदान न सिर्फ भारतीय साहित्य होकर विश्व साहित्य की अमूल्य निधि बना है। 'पूँस की रात' से पता चलता है, की एक रात में कैसे जीवन को बदल देती है। 'दूध का काम' में किसान होते हुए मनोहर भैंस को पालते हुए, कैसे मजदूर हुआ है। उसका उदाहरण मिलता है। और वह एक ही भैंस को पालते हुए घर को चलाने के लिए, और बच्चों के इच्छा को पूरा करने के लिए तरसता है उसका विवरण मिलता है।

प्रेमाश्रम किसान जीवन पर लिखा हिन्दी का संभवतः पहला उपन्यास है। यह अवध के किसान आंदोलनों के दौर में लिखा गया। 'गोदान' का हिन्दी साहित्य में महत्वपूर्ण स्थान है। इनके साहित्य संबंधि विचारधारा, आदर्श-मुख्य यथार्थवाद, से आलोचनात्मक यथार्थवाद, तक की पूर्णता प्राप्त करती है। एक सामान्य किसान को पूरे उपन्यास का नायक बनाना भारतीय उपन्यास परंपरा की दिशा बदल देने जैसा है।

ऐसा नहीं है कि हलकू खेती के साथ मजदूरी नहीं करता था। अगर हलकू मजदूर नहीं कर रहा होता तो मुन्नी को यह नहीं कहता पड़ता कि मजरी करके लाओ, वह भी खेती में झोंक दो, अ इससे साहिर होता है कि हलकू किसानों के साथ-साथ मजदूरी करता है।

उपसंहार :

समकालीन हिन्दी कहानी की प्रवृत्तियों, समाज और प्रक्रियाएँ जैसे आम आदमी, मध्यवर्ग कृषक-मजदूर समाज, स्त्री समाज, दलित समाज, आदिवासी एवं अन्य हाशिये का समाज, आप्रवासी समाज, सांप्रदायिकता और अल्पसंख्यक समाज, बाजारवाद और नवी सदी का भारतीय समाज समकालीन हिन्दी कहानी को कला, भाषा और जिन्दगी का यथार्थ आदी पर विचार किया गया है, साहित्य के इतिहास में कहानी का महत्वपूर्ण स्थान है। आलोचन और विचारधारा की दुनिया के लोगों ने इसे जीवन को समझने की कला और विधा के रूप में लिया है। हिन्दी के प्रसिद्ध कथाकार प्रेमचंद कहानी को मानव जीवन का अभिन्न अंग मानते थे। इसलिए जब भी साहित्य के इतिहास पर विचार होता है, उसमें कहानी और उसके इतिहास एवं उसमें अभिव्यक्त मानव जीवन के यथार्थ को बुनियादी तौर पर अलग से समझने की कोशिशों होती रही है। समकालीन समय, समाज परिवर्तन एवं विकास की प्रक्रियाओं को ध्यान में रखते हुए कहानी की दुनिया रही है। समकालीन कहानी में साफ-साफ देखा जा सकता है, चाहे वे स्त्री चरित्र हो अथवा दलित, किसान अथवा मजदूर।

प्रेमचंद का कथा साहित्य जितना समकालीन परिस्थिति पर खरा उतरता है, उतना ही बहुत हद तक आज भी दिखाई देता है। भले ही देश आजाद है पर महिलाओं, दलितों और किसानों की स्थितियों में बहुत कुछ वैसा ही अन्याय और शोषण दिखाई देता है। उनकी रचनाओं में गरीब श्रमिक किसान और स्त्री जीवन का सशक्त चित्रण उनकी दर्जनों कहानियों और उपन्यासों में हुआ है।

सहायक सूची ग्रंथ:

- 1) "गोदान" - प्रेमचंद
- 2) "प्रेमाश्रम" - प्रेमचंद
- 3) "पूँस की रात" - प्रेमचंद
- 4) "कफन" - प्रेमचंद
- 5) "दैवेदनाथ चौबे" - समकालीन हिन्दी कहानी की दुनिया।

Government of Karnataka
Department of Collegiate Education
Smt. G.B. Ankalkoti
Government First Grade College
Shiggaon-581205, Haveri Dist. Karnataka

(Affiliated to Karnataka University, Dharwad)

ISBN: 978-93-5268-629-2

IQAC sponsored
One Day National Seminar
on

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕತೆ

INNOVATIONS AND ECONOMIC DEVELOPMENT

**INNOVATIONS AND ITS IMPLICATION IN THE FIELD OF
PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES**

DEMONETIZATION AND CORRUPTION CONTROL

In Association with
**Global Business
School, Hubballi**

25th March 2017

PROCEEDINGS OF THE NATIONAL SEMINAR ON

Edited by:

Dr. Anilkumar G. Garag, Dr. S.G. Vibhuti, Prof. M.B. Nagalapur, Dr. Bhargav Revanakar
Prof. C.S. Kummur, Prof. B.G. Arishinaguppi, Prof. Chandrashekar C.
Dr. Sujata S. Devaramani, Prof. Jayadeva Siralli

Published by:

Smt. G.B. Ankalkoti Government First Grade College
Shiggaon-581205. Haveri Dist. Karnataka

ISBN: 978-93-5268-629-2

First Impression: 2017

ORGANIZING COMMITTEE

Prof. B.G. Arishinaguppi

Prof. C.S. Kummur

Dr. S.G. Vibhuti

Prof. M.B. Nagalapur

Dr. Sujata S. Devaramani

Prof. Jayadeva Siralli

Prof. Chandrashekar C.

Prof. B.C. Nidagundi

Prof. S.V. Patil

Prof. Jayaramaiah

Sri M.M. Gangannavar

Sri Mukund R. Patil

Prof. Chetan Bingapur

Prof. Prasad Kulkarni

Sri. Prabakar B.T.

Sri Ashok Bhairappanavar

PROOFING

**INNOVATIONS AND ITS IMPLICATION
IN THE FIELD OF
PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES**

Webliography :

1. http://shodh.inflibnet.ac.in/bitstream/123456789/347/2/02_introduction.pdf
2. <http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/29333/5/14%20conclusion.pdf>
3. <http://www.reportpanda.com/highest-paid-indian-journalists-list.html?69cccc>
4. <http://www.mensxp.com/special-features/top-10/7999-top-10-hottest-female-journalists-in-india.html>
5. <http://www.worldstopmost.com/2017-2018-2019-2020/news/most-popular-hottest-journalist-indian-top-10-beautiful-richest-highest-paid-list/>

RECREATION FOR MODERN GENERATION

Mr. SHIVASHANKARA V, (Research Scholar, Alagappa University), Lecturer, STJ College of Physical Education, Anubhavamantapa, Davanagere

Basavaraj V Dammalli, Physical Education Director, A R M first Grade College, Davanagere

Introduction

Humans spend their time in activities of daily living, work, sleep, social duties, and leisure, the latter time being free from prior commitments to physiologic or social needs, a prerequisite of recreation. Leisure has increased with increased longevity and, for many, with decreased hours spent for physical and economic survival, yet others argue that time pressure has increased for modern people, as they are committed to too many tasks. Other factors that account for an increased role of recreation are affluence, population trends, and increased commercialization of recreational offerings. While one perception is that leisure is just "spare time", time not consumed by the necessities of living, another holds that leisure is a force that allows individuals to consider and reflect on the values and realities that are missed in the activities of daily life, thus being an essential element of personal development and civilization. This direction of thought has even been extended to the view that leisure is the purpose of work, and a reward in itself, and "leisure life" reflects the values and character of a nation. Leisure is considered a human right under the Universal Declaration of Human Rights.

Classification of Recreational Activities

Physical activities

These include games, sports, physical exercises, drill, marching, gymnastics, acrobatics etc.

Mental and intellectual activities

These include discussion groups, study circles, debates, recitation, reading, writing, painting, modeling, chess, cards, etc.

Self-defense and self-discipline activities

These include NCC, NSS, Territorial Army, home guards, sewa smites, Girl Guide and scouting, etc.

Cultural and social activities

These include drama, music, variety programme, dancing, community service, first aid and celebration of religious, social and national festivals etc. For rural people of Haryana, Saangs (folk plays) Ragnis (folk songs), and rural games like kabaddi, volleyball and wrestling, etc. are best recreational activities, besides the T. V. & Radio programmes.

Art and craft activities

These include drawing, painting, carpentry, modeling, spinning and weaving, gardening tailoring, doll making, needle-work, embroidery, paper machine, leatherwork, etc.

Outdoor activities

These include outing, sight-seeing, visits, excursions, camping, hiking, mountaineering, etc.

Hobbies

These include stamp collecting, newspaper cutting, photography, picture collecting, album making, picnics, specimen collecting etc.

Essential characteristics of recreation

Education is advocating that the recreation must have the following characteristics to benefit the participant to his fullest,

Leisure Time

To have recreation the activity must be engaged during one's free time. From this point of view, one cannot leave during the working hours and engages in recreational activity.

Enjoyable

The activity engaged in, must be enjoyable not boring one.

Satisfaction

The activity engaged in must bring immediate and direct satisfaction to the individual.

Voluntary

The individual must have chosen recreation activity of his/her own choice. There must be no compulsion.

Constructive

The recreational activity is constructive. It is not harmful to the participant physically, mentally, emotionally, socially or in any other way. It helps one to become a better integrated individual.

Socially acceptable

The recreational activity is socially acceptable and individually beneficial to the participants.

Need and Importance of Recreation

No one would ever understand the importance of recreation till the time they experience the values and benefits of it on their own. It is more of a fun embodied in the form of activities to refresh ones body and mind. While type of recreation varies from individual to individual, spending time in something that rock your senses is an experience in itself. The forms of recreation include from simplest of listening to music to the likes of parachuting or bungee jumping. Excess of recreation is called escapism and is something that distract you from your main purpose and affects your time too. A well blended mixture of work and recreation is excellent recipe that keeps you going on the path to success.

There are certain fundamental human needs which are required to be satisfied there are objectives of education that need to be achieved; there are obligations of democratic society that need to be fulfilled; there is price of the technological advancement relished by the modern society that has to be paid; and there are factors/changes which have given rise to the wide spread recognition of the need and importance of recreation in the modern life. In the explanation given below an attempt is made to point out why and how recreation is serving increasingly important functions in the life of the individuals, the community and the nation:

Recreation- A Fundamental Human Need

Among all the peoples and in all stages of history, man has found outlets for self-expression and personal development in forms of recreation which have a striking similarity. Recreation is a common heritage of all people, although its expression takes varied forms. In all lands, play is the chief occupation of young child during his active hours. Through play the child attains growth and experience. It is nature's way of affording outlets to the great biological urge for activity and the means of acquiring skills needed in later life. As he grows older, other forms of activity make increasing demands on his time, energy and attention. In adult life the duties and responsibilities of earning a living, earning for family and maintaining a place in human society tend to relegate recreation to a place of minor significance on the margin of life. Yet the urge for recreation is so fundamental and universal that it cannot be suppressed.

Recreation contributes to Human Happiness

Happiness was recognized by our forefathers as a fundamental and worthy objective for every individual. In fact life would be incomplete and drab without recreation, the great leader of recreation Dr. Austin Fox Riggs has rightly expressed that "The function of play is to balance life in relation to work, to afford a refreshing contrast to responsibility and routine, to keep alive the spirit of adventure and that sense of proportion which prevents taking oneself and one's job too seriously and thus to prevent the death of youth, and not infrequently the premature death of the man himself." Among the needs for real living there should be a beauty, knowledge and ideals; books, pictures and music; song, dance and games; travel, adventure and romance, friends, championships, and the exchange of minds. Recreation holds its place of importance in modern life because it has afforded and continues to afford opportunities for the attainment of these basic human needs which provide happiness.

Recreation and Health

Recreation is vigor's, and is carried in the open air, which makes use of the fundamental muscles and is the best known means of developing and maintaining healthy organs. Certain forms of recreation cause increased circulation, greater respiratory activity, better elimination of wastes and improved digestion. It contributes to emotional stability by affording rest, relaxation and creative activity. Also give tone to the body by a healthful stimulation of the nerve centers.

The Value of recreation has been characterized as an insurance policy against nervous disorders, which when collected in middle age, will reimburse hundred fold. Its contribution lies in its value in preventing illness by contributing to healthful, happy living. Recreation is also used increasingly in the mental rehabilitation of the individuals. People suffering from mental disorders have been found to react quickly to the stimulus of play, music in particular.

Recreation and Community Solidarity

Many forces in modern society tend to separate people into distinct and often hostile groups, based on differences in their economic status, social position, race, creed, nationality, education or cultural background. Consequently, it grows suspicion, distrust, and dislike of our fellowmen and a lack of neighborliness and unity of interest. Recreation affords a common ground/common platform where differences may be forgotten in the joy of participation or achievement. Recreation is essentially democratic; interest and skill in sports, drama, or art are shared by all groups and classes. The young boy/girl/man/woman that excels in sports or any other activity is recognized regardless of his cast, color and creed by followers of these activities/ group people.

Recreation and Safety

Adequate provision for recreation, especially in the form of play grounds/swimming pools under the supervision of efficient leadership contributes definitely to the reduction of accidents. Recreation areas that are properly designed and carefully operated are remarkably safe. Recreation departments also contribute to public safety by providing and supervising recreation areas by teaching skills that are essential to safe participation in injury prone recreation activities, and by enforcing safety regulations on public recreation areas. In the absence of safe recreation areas there is no safety in street recreation at a crowded place which may cause injuries.

Recreation and Democracy

Democracy and recreation are alike in spirit and each tends to promote and strengthen the other. Democracy is committed to giving each individual the opportunity to grow fully, express himself freely and achieve an abundant life. Recreation which represents activity freely chosen, offers the individual opportunity for genuine satisfaction, creative expression, and the development of his powers, helps him in attaining the objectives of democracy. It contributes to his effectiveness as a citizen in the modern democratic state.

Recreation and Education

In many respects the objectives, methods, and programmes of education and recreation are similar but they are not identical. The fullest development of the individual is sought by both; but recreation affords immediate satisfactions, whereas education aims at a more distant goal. The element of compulsion is present in some aspects of education which is lacking in recreation experiences. Many activities such as sports, music, drama, or arts are common to both programmes, but in education they represent areas in which skills, understanding and appreciation are to be acquired. In the recreation programme however, the activities serve primarily as a means of using and enjoying skills and interests that have already been acquired. Yet educational growth is a part of every satisfying recreation experience. The training for worthy use of leisure was one of the seven objectives of education. To achieve this objective recreation provides opportunities to impart training and activities to use leisure time intelligently in a constructive manner. The early and continuous development of leisure attitude, habits, skills and knowledge, leads towards developing and educated judgment about recreation. The authorized educational institutions have realized that recreational programme affords an excellent medium for carrying on the learning process and for achieving objectives of education. Recreation therefore plays an increasing role in the curriculum of formal education and in the extra-curricular programme of an Institution.

Recreation and Economy

Leaders in business and industry have long realized that the way in which their employees spend their leisure hours influences effectiveness on the job. In the welfare states of the world hundred of dollars are being spent per year to care for one delinquent whereas a playground, which may prevent children from becoming delinquents, can be operated at an annual cost of only a few dollars per child served. In other words investment made in developing and providing recreational facilities is an investment in the welfare of human being, that pays dividends in dollars/rupees as well as intangible returns.

Conclusion

From the concluding point of view, recreational activities are very important means of utilizing the spare time in fruitful activities which enliven mind and body and direct their superfluous energies into channels of constructive and national building work. However, as too much of everything is bad, people must not be over-strained while engaged in such activities otherwise their sense of joy would be adversely affected. Thus recreational facilities should be available for all classes of men and women, both in the urban and rural areas and is closely related to such aspects of national life as education, health and social welfare. It is clear that recreation has gained a place of importance in modern life and has pointed out several ways in which it contributes to an individual, community and nation's welfare.

References

1. Allender S, Cowburn G, Foster C. Understanding participation in sport and physical activity among children and adults: A review of qualitative studies. *Health Education Research*. 2006; 21(6):826-835.
2. Truemans. UGC-NET/SLET. Danika publishing company, New Delhi. 2012, 246-248.
3. Butler, George D. Introduction to community recreation. McGraw-Hill book company, Newyork. 1959, 245-270.
4. Buchar, Charles A. Administration of physical and athletic programmes. The CV Mosby Company, Toronto. 1983, 413-422.
5. Hay PJ, Macdonald D. The gendering of abilities in senior PE. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2010; 15(3):271-285.

A STUDY OF BODY MASS INDEX BETWEEN PRIVATE AND GOVERNMENT SCHOOL CHILDREN

Mr. SHIVASHANKARA V, (Research Scholar, Alagappa University, Karaikudi, Tamil Nadu) Lecturer, STJ College of Physical Education, Anubhavamantapa, Davanagere.

Introduction

The body mass index (BMI) or Quetelet index is a value derived from the mass (weight) and height of an individual. The BMI is defined as the body mass divided by the square of the body height, and is universally expressed in units of kg/m^2 , resulting from mass in kilograms and height in metres. The BMI may also be determined using a table or chart which displays BMI as a function of mass and height using contour lines or colours for different BMI categories, and may use two different units of measurement.

The BMI is an attempt to quantify the amount of tissue mass (muscle, fat, and bone) in an individual, and then categorize that person as underweight, normal weight, overweight, or obese based on that value. However, there is some debate about where on the BMI scale the dividing lines between categories should be placed. Commonly accepted BMI ranges are underweight: under 18.5, normal weight: 18.5 to 25, overweight: 25 to 30, obese: over 30.

RESULTS

Results of the study strongly indicated:

- 1) The need for introducing physical education as a compulsory subject right from primary education to post graduation.
- 2) Bridging gap of non existence of physical educationist at pre- university colleges.
- 3) Constant professional orientation and refresher programs for physical educationist.
- 4) Introduction of physical education as a main subject for the competitive exams.
- 5) Establishments of stronger professional bodies working for the cause of drawing scientific basis for physical education, promoting its role in education, catering for the need of fellow physical educationist.

CONCLUSION

The vision of teaching physical education at all levels of education and practice of physical activity by every individual for a health filled life can be basically achieved by the co-ordinated, honest, unbiased effort of we the physical educationists. We our self are responsible for the realization of every dream of us and attainment of today's vision of 2020 related to physical education.

REFERENCES

- <http://www.aahperd.org/naspe/standards/nationalstandards/pestandards.cf>
<http://www.humankinetics.com/my-vision-for-the-future-of-physical-education>
http://www.ndu.edu.lb/academics/fhum/dete/pes_symposium/index.htm
<http://www.wholechildeducation.org/blog/active-gaming-in-physical-education-embracing>
<http://www.sparkpe.org/blog/hope-for-the-future-health-optimizing-physical-education/>

Somatotype Study of Karnatak University Blues

*Gururaj Puranik, Research scholar, and Assistant Professor in Phy. Ed, MVAS Shri K.G.Nadgir College of Physical Education, Dharwad

**Basavaraj Dammali, Physical education director, ARM First Grade College, Davanagere.

***Dr. Gajanan Prabhu, Research Guide, Dept. of Phy. Edn. and Sports research, Kuvempu University, Shivamogga.

Introduction

During the latter half of twentieth century sports have become powerful means to gain the name and fame. Every nation every athlete wants to succeed in the arena of the sports. Nations are stretching their athletes by providing them immense facilities and offering them by attractive incentives, which encourage athletes to stretch their limit maximum extent to gain the success. Therefore every aspect of the athlete and his lifestyle play an important role in making him or her to become winner at international arena. Various aspects of sports include physical, physiological, social, emotional conditions, having good health, good nutritional status etc.

Physical health, nutritional status and physical abilities play important role in sports performance. Growth and development, absence of physical deformities, freedom from disease and a good nutritional status helps athlete to compete at elite level. Every game needs different physical ability, body structure and skills which helps sportsmen to perform better in the respective field. Every different game need different body structure example Volleyball, Basketball players need to be taller the players of other games while wrestlers, weight lifters will gain success from their stout structure and short stature. Thus every sport needs its own type of body structure to achieve best in the competitive sports world.

Study of structure of the body such as body types, body compositions and body proportions which is essential for sports is defined as "Kinanthropometry". Kinanthropometry has been defined as the quantitative interface between anatomy and physiology or between structure and function. It is scientific specialization that employs measurements to appraise human size, shape, proportion, composition, maturation and gross function and that explores problems related to growth, exercise performance and nutrition. Kinanthropometry puts the individual athlete into focus and provides a clear appraisal of his or her structural status at any given time, or more important, provides for the quantification of differential growth and training influences. Kinanthropometry provides the essential structural basis for the consideration of athletics performance.

Human being differs in many ways in their external body form. The variations and the process of modification in physical outlook of humans and the athletes engaged in different sports is an interesting aspect which has tempted the scientists to analyze and classify them. Sports populations are characterized by tremendous variability in their morphological and genetic makeup. A somatotype is a description of present morphological conformation. It is expressed in ratings consisting of three sequential numbers, always recorded in the same order. Each number represents evaluation of the three primary components of physique, which describe individual variation in human morphology and composition. Endomorphy or the first component refers to relative fatness and leanness of the physique, Mesomorphy or the second component refers to musculo-

skeletal development relative to height, Ectomorphy or the third component refers to the relative linearity of individual physique.

Different players of various disciplines differ from each other in their body type. Basketballers are more ectomorphic mesomorphs, Volleyballers are mesomorphic ectomorphs, Hockey and Handball players are like Basketball; Volleyball needs more height and musculature body, while Handball and Hockey players needs more musculature than linearity.

Purpose of the Study

The purpose of the study is to determine and verify the somatotypes of different type of players of Karnatak University. To accomplish this purpose the following problems were formulated

- 1) Do Endomorphic component of selected games players significantly differ from each other?
- 2) Do Mesomorphic component of selected games players significantly differ from each other?
- 3) Do Ectomorphic component of selected games players significantly differ from each other?

Method

70 players of different games (Basketball- 10, Kho- Kho- 11, Kabaddi- 10, Hockey- 15, Volleyball-12 and Handball-12) who represented Karnatak University, Dharwad team in inter university competition were served as the subjects for the study. The players are aged between 18 to 28 years. The anthropometric measurements were recorded in metric system. Standard procedure were used for taking 10 anthropometric measurements(Standing stature, Body weight, Triceps skin fold, Subscapular skin fold, Supraspinale skin fold, Medial calf skin fold, Tense arm girth, calf girth, Bicipcondyler Humorous width and Bicipcondyler femur width). The data was collected during the coaching camp of different games which was organized in KUD. Gathered data was transmitted into seven point scale by using Heath Carter Somatotype classification of total body form which can be expressed as a simple three digit number. To test the difference between six selected games all three components data was subjected to analysis of variance following significant omnibus F-ratio, post hoc test was administered to locate significant difference between means.

Results

Presented in table Number 1, mean and standard deviations of all the three components of somatotype of six different game players.

Sl. No	Discipline	Endomorphy	Mesomorphy	Ectomorphy
1	Basketball	3.62± 0.94	3.32± 0.87	3.51± 1.03
2	Kho-Kho	2.57± 0.51	2.87± 0.95	3.42± 0.87
3	Kabaddi	3.27± 0.66	4.50± 0.95	2.10± 1.15
4	Hockey	4.15± 1.19	2.55± 1.30	2.15± 1.12
5	Volleyball	3.60± 0.89	2.90± 1.76	4.03± 1.52
6	Handball	4.00± 1.03	3.75± 1.42	2.83± 1.03

In this table it may be observed that basketball players posses a very well balanced physique with almost equal score of all three components. Kho-Kho players were more ectomorphic type. Kabaddi players were balanced mesomorphs. Hockey players were endomorphic; Volleyball players were most ectomorphic of all the players while handball players were Endomorphs.

To test whether Endomorphy, Mesomorphy and Ectomorphy component of six different game players differ from each other in every game data was subjected to Analysis of Variance (ANOVA). Following table reveals that all three components are significantly different at 0.05 level of significance. There are six games considered for the study. To test whether each game's three components differs from other game, data was further subjected to Post-hoc analysis.

Table No. 2: ANOVA table of all three components

ANOVA					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Endomorphy	Between Groups	19.199	5	3.840	4.501
	Within Groups	54.596	64	.853	
	Total	73.795	69		

Mesomorphy	Between Groups	29.066	5	5.813	3.577		
	Within Groups	104.005	64	1.625			.006
	Total	133.071	69				
Ectomorphy	Between Groups	36.700	5	7.340	5.629		.000
	Within Groups	83.447	64	1.304			
	Total	120.147	69				

Table No. 3: Post-hoc table of mean difference of all three components

Component	Discipline	Basketball	Kho-Kho	Kabaddi	Hockey	Volleyball	Handball
Endomorphy	Basketball	-	1.04*	0.35	-0.54	0.01	0.39
	Kho-Kho		-	-0.70	-1.58*	-1.03*	-1.43*
	Kabaddi			-	0.89*	-0.33	-0.73
	Hockey				-	0.55	0.15
	Volleyball					-	-0.40
	Handball						-
Mesomorphy	Basketball	-	0.45	-1.18*	0.77	0.41	-0.43
	Kho-Kho		-	-1.63*	0.32	-0.03	-0.88
	Kabaddi			-	1.95*	1.95*	0.75
	Hockey				-	-0.36	-1.20*
	Volleyball					-	-0.85
	Handball						-
Ectomorphy	Basketball	-	0.09	1.42*	1.36*	-0.52	0.68
	Kho-Kho		-	1.33*	1.27*	-0.60	0.59
	Kabaddi			-	0.05	-1.94*	-0.68
	Hockey				-	-1.89*	-0.68
	Volleyball					-	1.20*
	Handball						-

*= p < 0.05

From above table we can see mean difference in Endomorphic, Mesomorphic and Ectomorphic component among the players of Basketball, Kho-Kho, Kabaddi, Hockey, Volleyball and Handball.

In Endomorphic component we may observe that Basketball players were significantly more endomorphic than Kho-Kho players; Kho-Kho players were significantly less endomorphic than Hockey, Volleyball and Handball players. Kabaddi players were significantly less endomorphic than Hockey players. Excluding these games other game mean difference did not reach significant level.

In Mesomorphic component we can observe that Basketball players were significantly less mesomorphic than Kabaddi players; Kho-Kho players were significantly less mesomorphic than Kabaddi players; Kabaddi players were significantly more mesomorphic than Hockey and Volleyball players; Hockey players were significantly less mesomorphic than Handball players. Except these games rest of the games difference did not reach significant level.

In Ectomorphic component it may be observed that, Basketball players were significantly more Ectomorphic than Kabaddi and Hockey players; Kho-Kho players were also significantly more ectomorphic than Kabaddi and Hockey players; Kabaddi and Hockey players were less ectomorphic than Volleyball players and Volleyball players were significantly more ectomorphic than Handball players. Except these games rest of the games differences did not reach significant level.

Figure 1: Mean plot of Endomorphic component

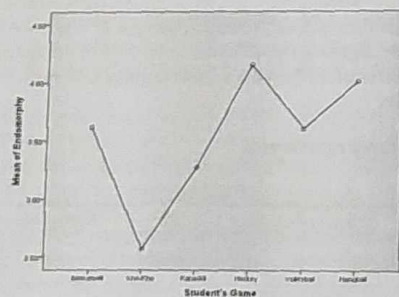

Figure 2: Mean plot of Mesomorphic component

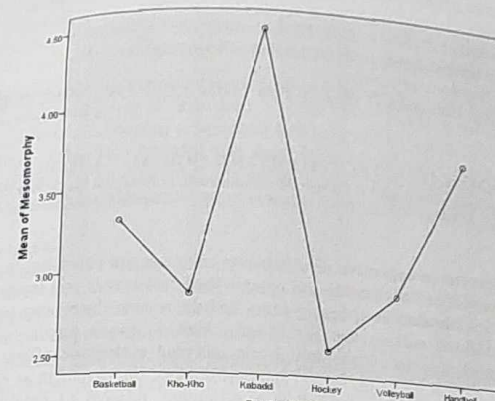
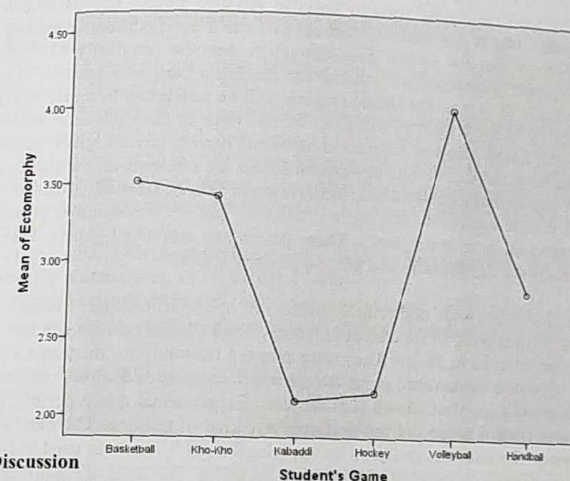

Figure 3: Mean plot of Ectomorphic component

Discussion

It was found that there was difference in morphological characters of Karnatak University sportsmen representing Basketball, Kho-Kho, Kabaddi, Hockey, Volleyball and Handball players. Different games require different body structures to gain the advantage in the game. The data of this study proved that endomorphic, mesomorphic and ectomorphic components of selected games differed from each other. In summary of all the discussions the players of contact games like Kabaddi, Handball and Hockey are Endomorphic. Basketball and Volleyball players are more of ectomorphs and Kho-Kho players are Ecto-mesomorphs, as regained by their game and skills. However some of their Endomorphic, Mesomorphic and Ectomorphic scores differ from each other and some do not.

Conclusion

So it was concluded that the body structure of all six games was differed from each other. All six games body structure was found as per expected norms, what we have thought before the study which helps to execute skills and maintain the fitness.

Bibliography

- 1) Carter J E L (1971): Somatotype characteristics of champion athletes in academia. Anthropological congress decided to AliesHrdliicka.
- 2) Carter J E L (1980) : The Heath- Carter somatotype method San Diego: San Diego state University.
- 3) Tanner J M (1964): The Physique of Olympic athlete. London: George Allan and Unwin.
- 4) Diwakar L A (1999) : Comparative study of Nepalese sportsmen.
- 5) Indian Journal of Sports studies and Physical Education (IASSPE) Year books 1993, 1995, 1997, 2003, 2007,2011.

EFFECT OF CONDITIONING PROGRAMME ON SELECTED PHYSIOLOGICAL VARIABLES

Sri. Somappa Badiger, Director Of Physical Education &Sports Science,GFG College, Mariyammanahalli,Hosapete Tq. Ballari Dt.
Sri. Shivsharanappa D. Ryagi,Director Of Physical Education &Sports Science, Govt.First Grade College, Mahagaon Cross,Kalaburgi Dt

Introduction

All these activities are healthy, easier to perform and in expensive. Conditioning exercises are beneficial in so many ways like strengthening the respiratory muscles, strengthening and enlarge the heart muscle and improve its pumping, improving blood circulation and red blood cells, reducing stress and depression, increasing your stamina and endurance of your muscles, In short it reduces the risk of heart attacks. Sports training is a scientifically based and pedagogically organized process which through planned and systematic effect on performance ability and performance readiness aims at sports perfection and performance improvement as well as at the contest in sports competition. Training is usually defined as a systematic process of repetitive progressive exercise of work involves also the learning process and acclimations.

Different training methods have been commonly used to improve physical fitness and its related standers of performance of sports persons. one of the training methods is termed as conditioning training method. Conditioning is the training process that the athlete goes through to become physically fit. It is important to ensure that an athlete has proper comprehensive training for playing a particular position in a specific sport. In addition to being physically fit, a well-conditioned athlete will be less prone to injury when engaging in sporting activities. Conditioning is the ability to reproduce skilful work at the right time, under pressure throughout a competition. Physical fitness also has different components namely physiological, health related, skill related and sports related the physiological aspects of physical fitness are metabolism, morphology and bone intensity, health related aspect include body composition, cardiovascular fitness, flexibility, muscular endurance and muscular strength. Skill related aspects include agility, balance, motor co-ordination, power, speed and reaction time. Sports are categorized in to team games. These games and individual games. These components are equally important and contribute significantly to a general physical fitness.

Methodology

For the present study the subjects were Thirty (30) male and female students of of GFGG College, Mahagaon Cross, Kalaburagi Karnataka State India.

ಸಿಂಧೀಯ ಸಂಕಥನ

Volume-I

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು:

ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಹಲಗೇರಿ

ಪ್ರೊ. ಅಂಜನಪ್ಪ ಡಿ.

ಶ್ರೀ ಆನಂದಕುಮಾರ ಎಂ. ಜಕ್ಕಣ್ಣವರ

ಶ್ರೀ ಮಂಜುನಾಥಗೌಡ ಶಿ. ಪಾಣೀಲ

ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ವಿಜಯಪುರ

ARM COLLEGE DAVANAGERE

ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ, ಅಧ್ಯಾಪನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿ ನಿಂತು ಬಿಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುವುದು ಕನ್ನಡಿಯಷ್ಟೇ ಸತ್ಯ. ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರು, ಅರಿವುಳ್ಳವರು, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಾದವರು ತಮ್ಮ ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಬಡವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ರಂಗಗಳ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ವಿಜೃಂಭಿಸಿ ತಟಸ್ಥರಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಷ್ಟೇ ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ; ಉತ್ತರವೂ ಉಸಿರಾಗಬೇಕು. ಕೆಡವಲ್ಪಟ್ಟ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಲ್ಪಡಬೇಕು, ಕೆಡಹುವ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ಕಟ್ಟುವ ನಾವೂ ಇದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ವಿನಮ್ರ ಪ್ರಯತ್ನವಿದು. ಇದು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಮ್ಮ ಕರುಳ ತುಡಿತದ ಕುರುಹಾಗಿ ನಾವಿದನ್ನು ಈ ನೆಲದ ನೋವಿನ ದಾಖಲೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ನಲಿವಿನ ಹಾದಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗೆಂದೇ ಅನನ್ಯವಾದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಹೊಸ ಕಾಣ್ಕೆಯ, ಉತ್ತರದ, ಬಂಧನ ಬಿಡಿಸುವ ಜ್ಞಾನ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ಅನುಸಂಧಾನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಆಶಯದಂತೆ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಂಲೇಖನಗಳ ಮೂಲಕ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಲೇಖಕರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

—ಪ್ರಕಾಶಕರು

ISBN

9789384534960

First Impression: 2017

Copyright © ಸಮಷ್ಟಿ ಫೌಂಡೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ.

BAHUSHISHTEEYA SAMKATHANA ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಕಥನ

ISBN: 978-93-84534-95-0

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, without permission in writing from the copyright owners.

DISCLAIMER

The authors are solely responsible for the contents of the papers compiled in this volume. The publishers or editors do not take any responsibility for the same in any manner. Errors, if any, are unintentional & readers are requested to communicate such errors to the editors or publishers to avoid discrepancies in future.

Price: ₹500/-

Printed by:

Om Print Point, Dharwad

Published by :

I.S Mujawar, Siddheshwar Shri Prakashana, Vijayapur.

Typeset by :

Mr. Jagadeesh K. Angadi

Sai printers.

Dharwad

95357 13213

CONTENT

1. H A Karibasappa Application of Information Technology in Libraries: An Overview	1
2. * Sadashiva Naik, A. **Praveen, A. N. A Review of Contemporary Problems and Solutions in Library Automation Of First Grade College Libraries in Karnataka	12
3. Vinutha H.G M.Com., M. Phil A Study on Issues and Challenges of Women Empowerment in India	18
4. Shantha Naik H Upliftment of Weaker Section	27
5. Smt Anita N. Halamata, Challenges and Solutions of the Vision Digital India	32
6. Boraiah .R.N The Social and Religious System of Vijayanagara Period in Chitradurga District	37
7. *Sunitha.N.M **Dr.B.P.Veersbhadrapa Cost and Returns of Maize Cultivation in Davangere District	40
8. Basavaraj Dammalli ¹ Gururaj Puranik ² Sudheer Rao.K ³ A Comparative Study of Aggression among Batsmen and Bowlers in Cricket	46
9. Ms.Sunada karegar Current Social Problems and Solution.	50
10. Kantharaj H. Chronological Order in Hiriyur Taluk Inscriptions	55
11. Dr. Hanumatappa K N Social Entrepreneurship and Its Contribution to Rural Development: A Study of Shimoga District.	59

A COMPARATIVE STUDY OF AGGRESSION AMONG BATSMEN AND BOWLERS IN CRICKET

Basavaraj Dammali¹

Physical Education Director,

A.R.M. First Grade College,

Davanagere, Karnataka

Gururaj Puranik²

Research Scholar,

Kuvempu University,

Shivamogga

Sudheer Rao.K³

Research Scholar,

Kuvempu University,

Shivamogga

Introduction

Aggression is perhaps one of the most important problems in sports today (D.N. Sacks, Y. Petscher, C.T. Stanley, G. Tenenbaum, 2003). Much research has looked at aggressive behaviors in sport, trying to understand the processes underlying such an unethical behavior (B. Kirker, G. Tenenbaum, J. Mattson, 2000; D.E. Stephens, 2001; G. Tenenbaum, E. Stewart, R.N. Singer, J. Duda, 1997). Aggression is a negative personality trait that has been associated with sport participation (L.A. Keler, 2007). The term aggression has been defined by R.A. Baron and D.R. Richardson (1994) as —any form of behavior directed toward the goal of harming or injuring another living being who is motivated to avoid such treatment“ (p.7). Aggression is physical or verbal behavior; it is not an attitude or emotion (M.A. Mattesi, 2002).

The word aggression comes from the latin word aggress, ‘ad’ (to or toward)’ and grader (walk). Literally then the word means to “to walk towards or approach”, to move against or to move with intent to hurt or harm. Most psychologist describe aggression in terms of behavior. Aggressive behavior is associated with destructive acts, sexual attacks, prejudiced, speeches, genital activities, drug and alcohol addictions, sports and exercise’ crying’ complaining, waging wars and so forth. Most aggression in sport results from frustration. This frustration is the result of various motives being blocked. Those motives which are predominant in sport and which generate aggression when wasted, they revolve around achievement dominance power, recognition, prestige and excellence. If a boy places high incentive value on one or a combination of these motives and the incentive systems are

blocked from attaining or satisfying them, he becomes frustrated. In essence aggression is primarily a learned behavior which is the result of an individual’s interaction with his or her social environment over time. Aggression occurs in sports where an athlete’s generalized expectancies for the reinforcement for aggressive behaviour are high (e.g.: receiving praise from parents, coaches, peers) and where the reward value outweighs punishment value (e.g.: gaining a tactical and psychological advantage with a personal foul, a yardage penalty in American Football). This is deemed an appropriate time to exhibit aggression.

Cricket is the game where two teams try to score out each other. Batting, Bowling and Fielding are the main skills of the game. The all aspects of game needs aggression but now a days latest popular version of the cricket 20-20 over matches needs much aggression than the other forms of the game. Because every ball is needed to be scored by the batsmen while bowlers has to contain them by accurate line and length. But now a days the major rules supports the batsmen so bowlers needed much aggression in their bowling and contain the batsmen by keeping them quite by their bat. So it was hypothesised that Bowlers will have more aggression level than the Batsmen in Cricket.

Method

For the purpose of the study 80 male Cricket players (40 Batsmen and 40 Bowlers) who participated in T20 Hubli Premier League served as the subjects of the study. The age of the subjects was in the range of 18-35years. In order to accomplish the purpose of the study “Sports Aggression Inventory” (Anand Kumar and P S Shukla) was administered before the match. Sports Aggression Inventory consists of 25 items in which 13 items are keyed “YES” and 12 are keyed “NO”. The statements which are keyed “YES” are 1,4,5,6,9,12,14,16,18,21,22,24 and 25 and the statements which are keyed “NO” are 2,3,7,8,10,11,13,17,19,20 and 23. Maximum score for each statement was one. Scores obtained for each statement were added to represent an individual’s total score on aggression. To test the difference between Batsmen and Bowlers in aggression level, the data was subjected to Independent Sample t-test.

Results

Presented in table number one mean and standard deviation of Aggression score of Bowlers and Batsmen. It may be observed that Bowlers are having higher mean aggression score than the Batsmen.

Table 1: Mean and Standard deviations of Aggression score of Batsmen and Bowlers.

	N	Mean	Standard Deviation
Batsmen	40	9.62	3.01
Bowlers	40	11.67	2.78

Presented in Table-2 is the summary of t-test between Batsmen and Bowlers. It may be observed that, the t-ratio was significant at 78 degrees of freedom with 0.05 level of significance.

Table 2: Summary of t-test of Aggression Scores of Batsmen and Bowlers.

		t	df	Sig. (2 tailed)	Mean Difference
Aggression Score	Equal variances assumed	-2.995*	78	.004	-2.04710
	Equal variances not assumed	-2.988	68.79 5	.004	-2.04710

* $\alpha < 0.05$

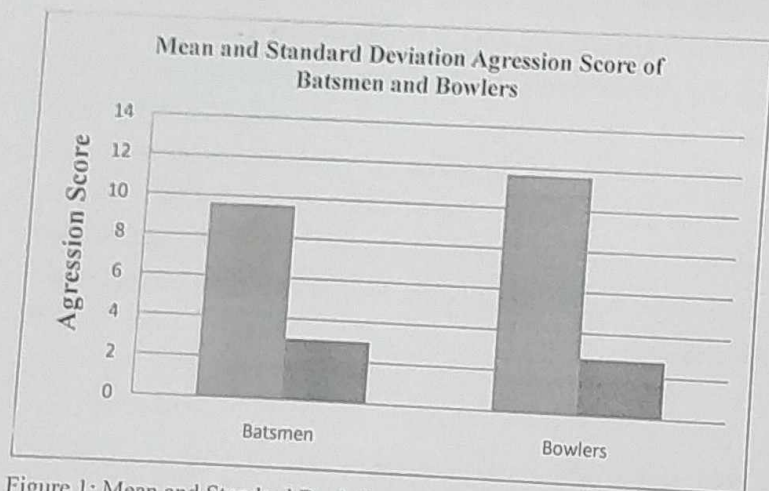

Figure 1: Mean and Standard Deviation Aggression Score of Batsmen and Bowlers

Discussion and Conclusion

It may be observed that in figure 1 mean aggression Score of Bowlers is higher than the Batsmen. As expected Bowlers need to be aggressive than the batsmen because T20 format of the game needs aggressive effort to contain the Batsmen by bowling bouncers and bowling at consistent speed. If we observe the sledging situations at the international level most of the time they were initiated by the bowlers. It may observed that Bowlers doesn't like big hitting for their bowling by batsmen, so after receiving big hit they will react to situation aggressively. So it is therefore concluded that Bowlers are aggressive than the Batsmen in Cricket.

Bibliography

- 1) KIRKER, B., TENENBAUM, G., MATTSON, J., 2000, *An investigation of the dynamics of aggression: direct observations in ice hockey and basketball*. Research Quarterly for Exercise and Sport, 71, 373-386.
- 2) KEELER, L.A., 2007, *The differences in sport aggression, life aggression, and life assertion among adult male and female collision, contact, and non-contact sport athletes*. Journal of Sport Behavior. Vol. 30, No. 1, 57-76.
- 3) MATTEI, M.A., 2002, *The effects of an Aggression Management Training Intervention Program on Controlling Ice Hockey Player Penalty Minutes*. The Thesis of Doctor of Education in Sport Psychology. School of Physical Education. University of West Virginia.
- 4) STEPHENS, D.E., 2001, *Predictors of aggressive tendencies in girls' basketball: an examination of beginning and advanced participants in a summer skills camp*. Research Quarterly for Exercise and Sport, 72, 257-266.
- 5) SACKS, D.N., PETSCHER, Y., STANLEY, C. T., TENENBAUM, G., 2003, *Aggression and violence in sport: Moving beyond the debate*. International Journal of Sport and Exercise Psychology, 1, 167-179.
